

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

1'inci Toplantı

5 Ekim 2021 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II. OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç'ın, Covid atlatan milletvekillerine geçmiş olsun dediğine, kalabalık olacağı için toplantı salonunda sadece muhabirlerin kalmasına ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç'ın, Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç'un açıklamasında dile getirdiği konuya ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç'un, Komisyonun Doğu Akdeniz konusunda bilgilendirilmesinin sağlanmasını Komisyon Başkanından istirham ettiğine ilişkin açıklaması

2.- Adana Milletvekili Tulay Hatımoğulları Oruç'un, Türkiye'de yaşayan kayıp Filistinlilere ve sığınmacılara ilişkin açıklaması

3.- Bursa Milletvekili Ahmet Kamil Erozan'ın, yasama organları arasındaki bir diyalog ortamında yürütme organı mensubu olan büyükelçilerin olmasını yadırgadığına ilişkin açıklaması

4.- Dışişleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran'ın, Adana Milletvekili

Tulay Hatımoğulları Oruç'un yaptığı açıklamasında geçen konuya ilişkin açıklaması

5.- Aydın Milletvekili Aydın Adnan Sezgin'in, İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı'nın (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneli üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

6.- İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın, Kahramanmaraş Milletvekili Ali Öztunç'un (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneli üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un, Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3853)

DIŞIŞLERİ KOMİSYONU

1'inci Toplantı
5 Ekim 2021 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Dışışleri Komisyonu saat 16.11'de açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç, Covid atlatan milletvekillerine geçmiş olsun dediğine, kalabalık olacağı için toplantı salonunda sadece muhabirlerin kalmasına ve Komisyonun bugünkü gündemine;

Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç'un açıklamasında dile getirdiğı konuya;
İlişkin açıklama yaptı.

Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç, Komisyonun Doğı Akdeniz konusunda bilgilendirilmesinin sağlanmasını Komisyon Başkanından istirham ettiğine ilişkin açıklama yaptı.

Adana Milletvekili Tulay Hatimoğulları Oruç, Türkiye'de yaşayan kayıp Filistinlilere ve sığınmacılara ilişkin açıklama yaptı.

Bursa Milletvekili Ahmet Kamil Erozan, yasama organları arasındaki bir diyalog ortamında yürütme organı mensubu olan büyükelçilerin olmasını yadırgadığına ilişkin açıklama yaptı.

Dışışleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran, Adana Milletvekili Tulay Hatimoğulları Oruç'un yaptığı açıklamasında geçen konuya ilişkin açıklama yaptı.

Tekirdağı Milletvekili Mustafa Şentop'un, Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3853) görüşmeleri tamamlanarak kabul edildi.

Aydın Milletvekili Aydın Adnan Sezgin, İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı'nın (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneli üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklama yaptı.

İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı, Kahramanmaraş Milletvekili Ali Öztunç'un (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneli üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 20.28'de toplantıya son verildi.

5 Ekim 2021 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.11

BAŞKAN: Akif Çağatay KILIÇ (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet Berat ÇONKAR (İstanbul)

SÖZCÜ: Sena Nur ÇELİK (Antalya)

KÂTİP: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Toplantı yeter sayımız vardır.(*)

Öncelikle, uzun bir aradan sonra tekrar bir araya gelmiş olmaktan dolayı hepinize hayırlı günler diliyorum. Hepiniz hoş geldiniz. Bugün de biraz kalabalığımız var.

II. OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç'ın, Covid atlatan milletvekillerine geçmiş olsun dediğine, kalabalık olacağı için toplantı salonunda sadece muhabirlerin kalmasına ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAK AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Yakın zamanda Covid atlatan milletvekili arkadaşlarımız oldu; onlara da geçmiş olsun diyorum, kendilerini aramızda görmekten dolayı da mutluyum. Benim bildiğim Berat Bey ve Hasan Turan Bey yakında Covid atlatan arkadaşlarımız, diğer arkadaşlardan varsa onlara da geçmiş olsun diyorum bilğim olmadığı için.

Şöyle bir baktığımızda, kalabalık olacağı için basın mensubu arkadaşlar, görüntü alacak olanlar, kamera ve foto muhabirleri; siz görüntülerinizi alın, sonra bize müsaade edin ama muhabir arkadaşlar kalsın. Fakat danışman arkadaşlar bize müsaade etsin, danışmanları bu sefer muhabirlerle değiş tokuş etmiş olalım.

Ben görüntü almanız için biraz bekliyorum, buyurun.

Haluk Hocam, müsaadenizle ben resmen toplantıyı açayım çünkü arkadaşların da katılımı var, onları da kayda geçirmiş olalım, ondan sonra 2 tane gündem dışı söz talebimiz var görüyorum ki sizin ve hocamın.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Burası da var Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Peki, Komisyon üyelerimize öncelik vereceğim.

O zaman, Dışişleri Komisyonunun 27'nci Yasama Dönemi Beşinci Yasama Yılı'nın 1'inci Toplantısını açıyorum.

Bugün 1 adet uluslararası anlaşma görüşmeyi planlıyoruz. Gündemimizde, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 21'inci Taraflar Konferansı'nda kabul edilen Paris Anlaşması'nın Beyan ile Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Bugün kurumlarımız adına, yine her zaman olduğu gibi Dışişleri Bakan Yardımcımız Sayın Yavuz Selim Kıran Bey bizlerle -Yavuz Bey, hoş geldiniz- aynı zamanda konunun bir diğer muhatabı olan Bakanlığımız olarak, ana muhatabı diye düşündüğümüz Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın da Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar Bey Komisyonumuzda var- siz de hoş geldiniz- ve diğer bakanlıklardan olan bürokrat arkadaşlar, sizler de hoş geldiniz.

Görüntü ve foto muhabiri arkadaşlara teşekkür ediyoruz, muhabir arkadaşlar kalabilir, danışman arkadaşlardan anlayış göstermelerini rica ederek kalabalığı azaltmayı talep ediyorum.

Şimdi, gündeme geçmeden önce gündem dışı söz talebi var.

Sayın Ahmet Haluk Koç, buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç'un, Komisyonun Doğu Akdeniz konusunda bilgilendirilmesinin sağlanmasını Komisyon Başkanından istirham ettiğine ilişkin açıklaması

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Sayın Başkan, teşekkür ederim. Arkadaşlarımızı da selamlıyorum. Sayın bürokratlara ve Bakan Yardımcısına da “Hoş geldiniz.” diyorum.

Tabii, Paris Anlaşması son derece önemli, sabah Çevre Komisyonunda da görüşüldü; gecikmiş bir süreci bugün Dışişleri Komisyonunda noktalayacağız, o şekilde gözüküyor ama ben ortak duyarlılığımızı bir konu üzerinde toplamak istiyorum.

Suriye, İdlib, Doğu Akdeniz ve Libya’da, bir milletvekili olarak dahi tam vâkıf olamadığımız, Türkiye’yi çok yakından ilgilendiren, Türkiye’nin ulusal çıkarlarını ön planda ilgilendiren çok ciddi gelişmeler oluyor. Astana süreci, daha önceki Soçi görüşmeleri ve en son Soçi’de “zirve” adını verdiğimiz yeni dönem bir diplomatik teamül sonrasındaki gelişmeler konusunda da hiçbir bilgimiz yok. Daha önce kim tarafından, nasıl olduğu ortaya çıkarılmayan, 36 Mehmet’imizin -resmî rakam o şekilde açıklandığı için söylüyorum- şehit edildiği bir süreç de yaşadık. Bundan sonrasında da birtakım sıkıntılı haberler geliyor, uluslararası kaynaklara baktığınız zaman Türkiye’deki ajansların dışında birtakım sıkıntılı haberler düşüyor ülkem aleyhine, Türkiye aleyhine.

Ben, Komisyon Başkanı olarak sizden şunu rica ediyorum: Libya’ya parantez açtım, detayına girmedim. Doğu Akdeniz; Türkiye, çok iddialı girdiği bir konuda Antalya Körfezi’yle sınırlı bir alana hapsolmuş gibi gözüküyor. Bu konuda herhâlde Parlamentoda Dışişleri Komisyonunun bilgileneceği gerektiğinin ve burada ayrıntılı bir şekilde bize bilgi aktarılması gerektiğinin altını çizmek istiyorum. Ben parti ayrımı yapmadan ulusal duyarlılıklar konusunda konuşuyorum. Fırat’ın doğusu, Irak’ın kuzeyi daha farklı stratejik önemde fakat İdlib konusunda Türkiye’nin içine girdiği girdabın bize yakın zamanda nasıl yansyacağı konusunda bilgilenecek istiyorum. Doğu Akdeniz’deki sessizliğimizin nedenlerinin mutlaka bize anlatılması gerekiyor, tartışılması gerekiyor. Libya’yla ilgili münhasır kıta sahanlığı anlaşmasında partim adına ben konuşup olumlu oy kullanacağımızı ifade etmişim, daha sonraki askerî anlaşma boyutunu kabul etmemiştik. Orada neler oluyor? Türkiye tabii ki bu Doğu Akdeniz’e bağlantılı iddialarından orada da mı vazgeçti? Sayın Başkan, sizden özellikle istirham ediyorum; Sayın Dışişleri Bakanı olabilir, Mevlüt Bey zaman ayrabilirse veya görevlendireceği kişilerin, Komisyonunda, çok ayrıntılı bir şekilde Komisyonu bu 3 konuda bilgilendirmesinin tarafınızdan sağlanmasını özellikle rica ediyorum. Milletvekili olarak ben sorumluluklarını yerine getirmemiş hissediyorum ülkem adına. Sadece dışarıdaki herhangi bir yurttaş gibi gelişmeleri basından izleyerek, Türkiye’nin nelere kısaç olarak sokulduğunu, neyle, hangi akıbetle karşılaşacağını, yine bir sabah 30-40 Mehmet’in şehadet haberleriyle karşılaşıp karşılaşmayacağımızı bilmiyorum. Bu konuda bilgilenecek istiyorum. Eğer ortak adım atılması gereken bir nokta varsa tabii ki seve seve biz bu konuda elimizden geleni yaparız, ama

bir şeyler bilmek zorundayız, ben parlamenter olarak öğrenmek istiyorum, sorumluluklarımı yerine getirmek istiyorum. Bu duyarlılığımı lütfen kabul edin ve bu konuda bir girişimde bulunun, böyle bir toplantıyı en kısa zamanda, acil olarak yapalım ve uluslararası birtakım şartlanmış, Türkiye'ye karşı ön yargılı haber ajanslarının haberleriyle ortamın zehirlenmesine de müsaade etmeyelim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum Haluk Hocam.

Şimdi, Gülüstan Hanım, buyurun.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Tulay.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Pardon, düzeltiyorum; bu maskelerden bazen bizim de kafamız karışıyor, kusura kalmayın.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Yok yok, rica ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tulay Hanım, buyurun.

2.- Adana Milletvekili Tulay Hatımoğulları Oruç'un, Türkiye'de yaşayan kayıp Filistinlilere ve sığınma-cılara ilişkin açıklaması

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Teşekkür ederim Başkan. Bütün toplantı katılımcılarını selamlıyorum.

Ben de Türkiye'de yaşayan kayıp Filistinliler hakkında konuşmak istedim. Konya'da Selçuk Üniversitesinde okumakta olan, tıp öğrencisi olan Muhammed Salhab'la 3 Eylülde başlayan kaçırma ya da kaybedilme olayları söz konusu Türkiye'de yaşayan Filistinli vatandaşlar üzerinde. 3 Eylülde başladı ve bir ay içinde peş peşe toplam 7 Filistinli vatandaş kaybedilmiş durumdadır. Basından bazı kaynaklar bunların sayısının 9 olduğunu da ifade etti. Dışişleri Bakanlığı tarafından bununla ilgili yapılmış olan kimi açıklamalarda Filistin Büyükelçiliğiyle koordineli bir çalışma yürütüldüğüne dair bilgiler paylaşıldı, evet ve bizler de Filistin Büyükelçiliğiyle de çeşitli görüşmeler yaptık. Ailelerin polise bu konuyla ilgili başvuruları olmuş ve aynı şekilde Filistin Büyükelçiliğinin hem İçişleri Bakanlığına hem Dışişleri Bakanlığına hem Göç Dairesine başvuruları gerçekleşmiş. Bu konu çok vahim bir konu. Bir ay içinde 7 Filistinli vatandaşın Türkiye sınırları içinde -ve bu vatandaşlar sivil vatandaşlar, kimi öğrenci, kimi esnaf, kendi ofisleri iş yerleri olan insanlar- Türkiye topraklarında, bu şekilde bir kaybının yaşanması ve aradan bir ay geçmesine rağmen hâlâ bir açıklamaya veya bir bilgiye erişilmemiş olması açıkçası kaygı verici, her açıdan kaygı verici. Türkiye'de özellikle muhalif olan kesimlere dönük yani Türkiyeli yurttaşlar açısından benzer kaçırma olaylarının çok sık yaşandığı bir dönemde Filistinli yurttaşlara dönük benzer şeylerin yaşanması kaygımızı artırmış ve büyümüştür. Hatırlayacağınız üzere, Suudi Arabistanlı muhalif gazeteci olan Cemal Kaşıkçı cinayetinin 2 Ekim 2018'de İstanbul'da Suudi Arabistan başkonsolosluğunda işlendiğine dair bilgiler var; o olay da aydınlatılmadı.

Şimdi, Filistinli yurttaşların Türkiye topraklarında kaybedilmiş olması, başta Filistinli yurttaşlar olmak üzere, Türkiye'de bulunan bütün sığınmacıların, Türkiye'de okuyan, çalışan bütün yabancı vatandaşların güvenlikleri açısından kaygılarının çok artacağını, arttığını tahmin edebiliyorsunuzdur. Bu konuda daha ince, daha hassas bir çalışma yapılmalı ve bu konuda daha detaylı bir bilgilendirmeye de ihtiyacımız olduğu kanaatindeyim. Sizlerin şayet bu konuyla ilgili şu an elinizde mevcut olan bilgiler varsa şimdi sözlü olarak, yoksa edinilecek bilgiler üzerinden yazılı olarak da bir bilgilendirmenin Komisyona yapılmasını rica ediyoruz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Komisyon üyelerimizden söz isteyen var mı?

Buyurun Sayın Erozan.

3.- Bursa Milletvekili Ahmet Kamil Erozan'ın, yasama organları arasındaki bir diyalog ortamında yürütme organı mensubu olan büyükelçilerin olmasını yadırgadığına ilişkin açıklaması

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Sayın Başkan, Komisyonun değerli üyeleri; yaz aylarında Komisyon olarak hem Avusturya'ya hem de Amerika Birleşik Devletleri'ne gidebilme imkânı bulduk. Bu, tabii, yasama organları arasındaki bir düzen ama her ikisinde de büyükelçiler salondaydılar. Ben büyükelçilerin yasama organları arasındaki bir diyalog ortamında bulunmalarını yadırgadığımı belirtmek isterim çünkü büyükelçiler yasama organı mensubu değil, yürütme organı mensubudurlar ve erkler ayrımı gereği onların o toplantıda hazır olmalarına gerek yoktur. Sizin bir Dışişleri Bakanlığı mensubu danışmanınız var, eğer sonunda Dışişleri Bakanlığına bir bilgi verilmesi gerekiyorsa o arkadaşımızın hazırlayacağı bir notun Dışişleri Bakanlığına iletilmesi yeterlidir. Ben meslek hayatımda -altını çiziyorum- büyükelçiler nezaretinde bir yasama organları arası ilişki düzeni görmedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Buna Komisyon toplantısının sonunda ben cevap vereyim.

Gündem dışı söz almak isteyen başka Komisyon üyemiz var mı?

II. OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALAR (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç'ın, Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç'un açıklamasında dile getirdiği konuya ilişkin açıklaması

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Haluk Hocam, sizin dile getirmiş olduğunuz konu hakkında, tabii, hepimizin hassasiyeti var. Dolayısıyla artık çalışmalarımıza da başlamış olmamız hasebiyle Dışişleri Bakanlığımızla, bu noktada, hem Sayın Bakanımızla bir istişare hem de Bakanlıktan bu konudaki uzman olan arkadaşlarla bir görüşme konusunda yakın zamanda bir girişimimiz olacak. İnşallah, en kısa süre içerisinde ya burada ya da başka bir salonda veya uygun görülecek şekilde bu istişareleri yapma konusunda bizim de hassasiyetimiz var.

Tulay Hanım, isim karışıklığı için kusura bakmayın, tekrar özür diliyorum.

Bu gündeme getirilen konuyla ilgili Yavuz Bey -siz notlarınızı aldınız zannedersem- şimdi mi cevap vermek istersiniz yoksa yazılı olarak mı?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Hemen cevap verebilirim Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

4.- Dışişleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kiran'ın, Adana Milletvekili Tulay Hatunoğulları Oruç'un yaptığı açıklamasında geçen konuya ilişkin açıklaması

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Bu konu Filistin Büyükelçiliği tarafından ilgili makamlarımıza ve bizlere iletildiği andan itibaren Emniyet makamlarımızla yakın eş güdüm içerisinde takip ediyoruz. Şu anda açıkçası paylaşabileceğimiz somut bir bilgi yok ama Emniyet makamlarımız konuyu yakından inceliyorlar. Bu konuda ortaya çıkan bilgi ve bulguları da kamuoyumuzla –tabii ki bu bulgular elde edildiğinde- paylaşmakta beis görmeyiz. Filistin makamlarıyla da yakın temas hâlindeyiz, Emniyet makamlarımızın bu konuda sıkı bir takibi söz konusu.

Komisyonumuzla bu bilgiyi paylaşmak istedim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Erozan’ın sorusuyla ilgili sizin Bakanlık olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı yoksa bize, siyasilere mi bırakıyorsunuz konuyu?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Yasamanın takdirdir.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Yok, varsa bir söz talebiniz o imkânı vereyim.

Sayın Erozan, yalnız, ben ilk kez görmedim büyükelçinin parlamenterler arasındaki toplantıya katılımını. Onu sadece söylemiş olayım, diğer konuyla ilgili daha sonra görüşürüz.

Şimdi gündeme geçiyoruz.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- *Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop’un, Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3853)(**)*

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi; (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi 1 Ekim 2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve aynı tarihte Komisyonumuza havale edilmiştir. Tali komisyon olan Çevre Komisyonu kanun teklifini 5 Ekim 2021 tarihli toplantısında görüşerek oy birliğiyle kabul etmiş ve raporunu Komisyonumuza gönderilmek üzere Meclis Başkanlığına arz etmiştir. Rapor sizlere de dağıtılmıştır.

Şimdi, sözü Dışişleri Bakanlığı temsilcisi Sayın Yavuz Selim Kiran Bey’e veriyorum.

Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri; öncelikle yüce Meclisimizin yeni yasama yılının ve Komisyonumuzun bu çerçevede yapacağı çalışmaların hayırlı olmasını diliyorum.

Değerli milletvekillerimiz Hasan Turan ve Berat Çonkar Beylere ve Covid hastalığını atlattmış -bilgimiz yoksa- diğer milletvekillerimize de geçmiş olsun dileklerimi bu vesileyle iletmek istiyorum.

Komisyonumuzun bu ilk toplantısında iklim değişikliğiyle mücadelenin temel uygulama araçlarından Paris Anlaşması’nı ele alıyoruz.

Maalesef yaz boyunca Türkiye’de, komşularımızda ve dünyanın farklı ülkelerinde, iklim değişikliğiyle de bağlantılı doğal afetler yaşadık. Bir kez daha bu vesileyle, ülkemizde meydana gelen yangın ve sel afetlerinde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah’tan rahmet diliyoruz.

İklim değişikliğinin olumsuz etkileri bugün tüm insanlığın ortak meselesidir. Farklı kıtalarda art arda yaşanan afetler iklim değişikliğiyle etkin, kararlı ve sonuç odaklı mücadelenin önemini ortaya koyuyor. Pek çok uluslararası rapor ve bilimsel çalışma bu meselenin dünyamız için ne kadar acil ve bir an evvel harekete geçilmesi gereken bir mesele olduğunu anlatıyor. Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli’nin ağustos ayında yayımladığı son rapor bunun en güncel örneklerinden biri.

Rapor, insan faaliyetlerinin neticesinde ortaya çıkan ve atmosferin yapısını bozan değişikliklerin geldiği aşama için “kırmızı alarm” uyarısında bulundu. Bu alarma sebep olan en önemli unsurlardan biri, hiç şüphesiz, küresel ısınma. Hepimizin malumu, dünya genelinde sıcaklıklar hızla artıyor. 2020

** (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

yılı bugüne kadar kaydedilen en sıcak üç yıldan biri oldu. 2010-2020 dönemi en sıcak on yıllık dönem olarak kayıtlara geçti. Mevcut eğilimin sürmesi hâlinde bu yüzyılın sonunda ortalama sıcaklık artışının 2,7 derece olacağı tahmin ediliyor.

Sıcaklık artışından elbette denizler de etkileniyor. Genleşen su ve eriyen buzullar nedeniyle deniz seviyelerinde son üç bin yıldaki en hızlı artış kaydedildi. Son bir asırda deniz seviyeleri dünya genelinde 20 santimetre yükseldi. Öte yandan, Sanayi Devrimi dönemlerine kadar atmosferde aynı seviyede kalan karbon yoğunluğu 1850’den bugüne yüzde 50 oranında artış gösterdi. Son yirmi yılda yaşanan tüm doğal felaketlerin yüzde 91’ini iklimle ilişkili afetler oluşturuyor. Avustralya’daki orman yangınları, Almanya ve Hindistan’daki seller, Amerika’daki kasırgalar, bunların yakın geçmişteki örnekleri. Ülkemizdeki afetlere başta da atıfta bulundum.

Bu afetler doğal olarak ciddi ekonomik kayıplara da sebep oluyor. 2000’den bu yana dünyada bu felaketler sebebiyle 3 trilyon dolara yakın bir ekonomik kayıp yaşandı. Bu meselenin sadece çevre ve ekonomiye değil pek çok farklı alana yansıyan sonuçları olduğunu da biliyoruz. Son dönemde dünyayı yoğunlukla meşgul eden göç sorununda da iklim değişikliğinin etkisinin olduğu muhakkak. Dünya Bankası, 2050 yılında iklim bağlantılı nedenlerle 140 milyon kişinin göç etmek zorunda kalacağını söylüyor. Sayın Cumhurbaşkanımız Birleşmiş Milletler 76’ncı Genel Kurulunda yaptığı konuşmada da hatırlattı, iklim değişikliğinin öngörülen ve öngörülemeyen sonuçlarıyla ortaya çıkan bu tablo 1,1 derecelik bir sıcaklık artışıyla yaşandı. Bu rakamın daha da yükselmesi ve örneğin 2 derecenin üzerine çıkmasının yol açabileceği felaketleri tahayyül etmek dahi çok zor.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; Türkiye olarak, Akdeniz havzasında yer almamız nedeniyle iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini en fazla hisseden ülkelerden biriyiz. Bu bakımdan, hem kendi tedbirlerimizi alan hem de bu alandaki küresel iş birliğini teşvik eden bir ülkeyiz. İklim değişikliğiyle ilgili uluslararası müzakerelerin ve temel metinlerin her zaman içinde yer aldık. 1992 Rio Zirvesi’nde kabul edilen biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği ve çölleşmeyle mücadeleyle dair 3 temel sözleşmeye de tarafız. Bildiğiniz gibi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 1993, Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi 1996’da yürürlüğe girmişti. 1994’te yürürlük kazanan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin amacı da atmosferdeki sera gazı birikimlerini sınırlamak ve ülkelerin bu konuda daha fazla yükümlülük üstlenmelerini sağlamak. Türkiye sözleşmeye 2004 yılında taraf oldu. Taraf ülkeler üstlenmeleri gereken yükümlülüklere göre 3 ayrı grup altında toplanmış ve bunlar eklerle tanımlanmıştır. Gelişmiş ülkelerden oluşan “Ek 1” listesindekiler, sera gazı emisyonlarını sınırlandırmak ve bunun için somut tedbirler almakla yükümlü. “Donör ülkeler” olarak da tabir edilen “Ek 2” listesindekiler ise ilave olarak, gelişmekte olan ülkelere finans, teknoloji ve kapasite geliştirme desteği sağlamakla sorumlu tutuluyor. Bu iki liste dışında kalan ülkeler ise “Ek dışı” kabul ediliyor, gelişmekte olan ülkeler olarak değerlendiriliyor.

Türkiye, sözleşme kabul edildiğinde OECD üyeliği nedeniyle “Ek 1” ve “Ek 2” listelerinde yer almıştı. Sürecin en başından itibaren, gelişmekte olan ülke olduğumuzu vurguladık ve “Ek” listelerinden çıkma talebimizi her vesileyle gündemde tuttuk ve 2001 yılında “Ek 2” listesinden çıktık.

İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin 2 uygulama aracı bulunuyor. Bunlardan ilki, 1997’de kabul edilen ve 2005’te yürürlüğe giren Kyoto Protokolü. Türkiye, Kyoto Protokolü’ne 2009 yılında taraf oldu. Bu protokolün geçerliliği 2020 itibarıyla sona ermiş durumda. İkinci ve güncel uygulama aracı ise 2020 sonrasını düzenleyen, gündemimizdeki Paris Anlaşması. Anlaşma, bildiğiniz gibi 2015’teki müzakereler neticesinde 196 ülke tarafından kabul edildi. Biz de 22 Nisan 2016 tarihinde imzaladık.

Anlaşmanın hedefi, küresel sıcaklık artışını sanayileşme öncesi döneme kıyasla 2 derecenin altında, mümkünse 1,5 derece seviyesinde sabitlemek. 2050 yılında küresel olarak sıfır emisyonu ulaştırmak. Salınan sera gazları ile yutulan gazlar arasında denge sağlamak. Bu hedefe ulaşmak için sera gazı salımını en aza indirmek olmazsa olmaz unsurlardan biri. Eş zamanlı olarak da orman alanlarını artırmak, gölleri, denizleri, okyanusları ve biyoçeşitliliği korumak gerekiyor. Tarafların sera gazı salımlarının azaltılmasına yönelik taahhütte bulunmaları prensibinin de altı çiziliyor. Henüz taraf olmasak da Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı'mız çerçevesinde sera gazı azaltım hedefimizi belirledik. Buna göre, 2030 yılı itibarıyla yüzde 21'e kadar artıştan azaltım amaçlıyoruz.

Sayın Başkanım, iklim değişikliğiyle küresel mücadelede Paris Anlaşması'yla başlayan bu yeni sürecin henüz ilk aşamalarındayız. Esasen anlaşmaya taraf olmasak da ulusal katkımızı ve sorumluluklarımızı yerine getiren bir ülkeyiz. Anlaşmayı imzaladığımız tarihten itibaren bu konuda ulusal düzeyde hâlihazırda çok önemli adımlar attık, atmaya da devam ediyoruz. Çok sayıda proje, program ve strateji temelinde uyum çabalarımıza hız vermiş durumdayız. Yatırımlarımızla, yenilenebilir enerjinin elektrik üretimimizde payını yüzde 53'e yükselttik. Yenilenebilir enerji kurulu gücünde Avrupa'da 5'inci, dünyada 12'nci sıradayız. Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde Sıfır Atık Projemizi uygulamaya başladık. Geri kazanım oranımızı üç yılda 9 puan artırdık. Bu projeye 2035 yılında atıkların yüzde 60'ının geri dönüştürülmesini hedefliyoruz. 2002 yılından beri sürdürdüğümüz orman alanlarımızı genişletme çalışmalarımıza Geleceğe Nefes Projesi'yle hız verdik ve bu projeyi 140'tan fazla ülkeye taşımak için çalışıyoruz. Son on sekiz yılda toplam 5,2 milyar fidanı toprakla buluşturarak orman alanlarımızı 23 milyon hektara çıkardık. Böylece karbon yutak alanlarımızı çoğaltmış durumdayız. Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum çalışmalarımız kapsamında Yeşil Mutabakat Eylem Planı'mızı 16 Temmuz 2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımladık.

İklim kriziyle mücadelede ulusal düzeyde adımlar atarken uluslararası süreçlere de katkı sağlıyoruz. 2015 yılında Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi Taraflar Konferansı'na ev sahipliği yaptık. 2019 Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi'ne giden süreçte Altyapı, Şehirler ve Yerel Eylem Çalışma Grubunun Eş Başkanlığını üstlendik. İklim değişikliği dışında çevremizi korumaya dönük diğer girişimlerde de etkin ülkelerin başında geliyoruz. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 2022'de yapılacak 16'ncı Taraflar Konferansı'nın da ev sahipliğini üstleneceğiz.

Türkiye şu anda Paris Anlaşması'na taraf olmayan 6 ülkeden 1'i. Bununla birlikte, somut adım ve eylemlerimizle, iklim değişikliğiyle mücadelede sorumluluklarımızı, az evvel de ifade ettiğim gibi yerine getirmeye devam ediyoruz. Ancak Paris Anlaşması'ndaki yükümlülükler çok taraflı platformlarda giderek daha fazla karşımıza çıkıyor. Anlaşmaya taraf olmamız, en büyük ticaret ortağımız Avrupa Birliğiyle ekonomik ilişkilerimizin ilerletilmesine de katkı sağlayacak. Taraf olmayan ülkeler önümüzdeki dönemde yeşil teknolojiye yönelik finansman araçlarından yararlanamama riskiyle karşı karşıya kalabilir. Bu durumu artık geride bırakmak için Sayın Cumhurbaşkanımız Birleşmiş Milletler 76'ncı Genel Kurulunda Paris Anlaşması'nı Meclisimizin onayına sunacağımızı ilan ettiler. Yüce Meclisimizce de uygun görülürse Paris Anlaşması'na ülke pozisyonumuzu ortaya koyan bir ulusal beyanla taraf olacağız. Ulusal beyanımızla, anlaşmayı geliştirmekte olan bir ülke olarak uygulayacağımızı kayda geçiriyoruz. Uluslararası iklim rejimi, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler ilkesine dayanıyor. Bu ilkeye göre ülkeler iklim değişikliğinin etkileri karşısında eşitler. Ancak her birinin değişen kalkınma düzeyleri ve sera gazı emisyonlarında farklı paya sahip oldukları da teslim ediliyor. Katkı beyanlarımızı bu prensip temelinde ulusal koşullarımıza bağlı olarak belirleyeceğiz.

Paris Anlaşması kapsamında ülkeler net sıfır emisyon hedeflerini belirlediler. Bazı ülkeler net sıfır emisyon için 2050 tarihine işaret ettiler. Biz de Türkiye olarak 2053 yılında net sıfır emisyonu ulaşma hedefimizi açıkladık. Paris Anlaşması'na taraf olmamızın olumlu sonuçlarını kısa ve orta vadede alacağımıza inanıyoruz. Her şeyden öte, bundan sonra Paris Anlaşması'nın uygulanma süreçlerinde söz sahibi olan bir ülke olmaya devam edeceğiz. Anlaşmaya taraf olmamız yeşil teknolojiye erişim ve yatırım fırsatlarımızı da güçlendirecek. Bu alanda uluslararası mekanizmalardan faydalanmaya devam edeceğiz.

Sürecin dışında kalmamızın seçenek olmaktan çıktığı bir aşamadayız. Paris Anlaşması'na taraf olmamız, ülkemizin iklim değişikliğiyle mücadelede samimiyetini ve bu konuya atfettiği önemi teyit edecek.

Yüce Meclisimizin anlaşmanın onaylanması konusundaki desteklerini bekliyor, teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Şimdi de Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız Mehmet Emin Birpınar Bey, buyurun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkanım, çok kıymetli milletvekillerimiz; ben bu sabah Çevre Komisyonunda aslında Paris Anlaşması'yla ilgili görüşlerimi ifade etmiştim, yaklaşık dört saat sürmüştü; bazı vekillerimiz oradaydı, onlara belki tekrar olabilir ama Paris Anlaşması'yla ilgili ve İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'yle ilgili müzakereleri yaklaşık sekiz senedir yürütmekteyiz Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak ve ben Başmüzakereci görevini yürütmekteyim. Tabii ki bu müzakereler sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yürüttüğü değil bütün taraflarla beraber yani Enerji Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve ilgili bütün bakanlıkların uzman ve üst düzey yöneticileriyle yapılan bir ekip çalışmasıdır. Bu çalışma, aslında 1992 yılından beri başlayan ki o zaman Çevre Bakanlığı Türkiye'de yoktu yani çok yeni kurulmuştu, 1991'de kurulmuştu; o dönemlerde başlayan bir süreç.

Uluslararası bir anlaşma ve bir çerçeve sözleşmesi var bunun yani işin anayasası var. O anayasaya göre aslında bütün taraflar... 197 tane ülke varsa dünyada bunun 195 tanesi bunun tarafı, biz de tarafıyız. Çerçeve Sözleşmesi'nin tarafıyız ama Sayın Bakan Yardımcımız Yavuz Bey'in söylediği gibi uygulama elamanları değişiyor. Sabahleyin de konuştuk, biz 1992'de onaylanan, 1994'te yürürlüğe giren İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne 2004 yılında ülke olarak taraf olmuşuz yani yaklaşık on iki sene sonra Türkiye taraf olmuş. Daha sonrasında onun uygulama elemanı olan yani işin yönetmeliği gibi olan Kyoto Protokolü, 2009 yılında taraf olduğumuz bir şey ki bu 1997'de kabul edilmiş ve 2009 yılında yani on üç sene sonra taraf olduğumuz bir anlaşma, uygulama elemanı, bir protokol. Bu Paris Anlaşması da aslında 2015 yılında Paris'te kabul edilen, 2016 yılında imzaya açılan ve -ilk imzalayanlardan birisi de biziz- geçtiğimiz süreçte de 2020 sonrasında yürürlüğe giren bir anlaşma. Yani Kyoto Protokolü 2020'ye kadar geçerli olan bir protokoldü, 2020 sonrası uygulanacak -yönetmelik diyelim buna- Paris Anlaşması. Paris Anlaşması'na "Accord de Paris" diyorlar. Bu Paris Anlaşması'na büyük olsun diye Fransızlar anlaşma dediler, aslında bir protokol veya bir yönetmelik. Yani Çerçeve Sözleşme'den Amerika da çıkmadı. Amerika Paris Anlaşması'na giriyor, çıkıyor ama ana sözleşme ve bütün müzakereler bu Çerçeve Sözleşme altında yapılıyor. Taraflar toplantıları veya COP toplantıları onun altında yapılıyor. Dolayısıyla, biz oranın tarafıyız ve sözleşmeyle ilgili, içerisindeki bütün uygulama elemanlarına da müzakere noktasında, her sene yapılan bu müzakerelere biz ülke olarak gidiyoruz ve kendi ülkemizin menfaatlerini destekliyoruz ama dediğim gibi, 2015'te kabul edilen, 2016'da imzaya açılan anlaşmanın bugün sizlerin takdiriyle Meclisimizden geçmesi, çok sevindirecek bir haber olarak bizi mutlu edecektir; özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığını çünkü neticede çevreci bir anlaşma olarak görüyoruz.

Bu süreçte şundan emin olabilirsiniz: Türkiye, ülkemizin her türlü menfaatini koruyarak bu müzakereleri yürütmüştür. Ben sabahleyin de söyledim, 350 kere Türk Hava Yollarıyla uçmuşumdur, bu müzakerelere, dünyanın her yerine gidip toplantılara katılmışımdır. Yirmi iki saat kesintisiz uçtuğum zamanlar bile oldu, kulaklarımda rahatsızlık bile oldu. Dolayısıyla, bu süreç, bizim Hükümetimiz tarafından çok ciddi takip edildi, hiçbir toplantısı es geçilmedi, hepsine gidildi ama zor bir pozisyonumuz var. 1992’de Türkiye’yi zor bir pozisyona sokan bir durum olmuş. Belki o günkü arkadaşlarımız da o günün şartlarında Türkiye’nin OECD kurucu üyesi, aynı zamanda Avrupa Birliği aday ülkesi olması itibarıyla, Türkiye’yi o Ek 1 listesine yani emisyon hacmi yüksek olan ülkeler sınıfına, hatta Ek 2 listesine diğer ülkelere finans yardımı yapacak ülkeler sınıfına koydurarak iyi bir şey yaptıklarını düşünmüşler ama sonradan bu fark edilince on iki sene sonra yapılan müzakerelerle yine 2004 yılında buna taraf olunmuş; Kyoto’ya da 2009’da olunmuş, bugün inşallah 2021 yılında da Paris Anlaşması’na taraf olunacak.

Burada şunu kesinlikle şöyle düşünmeyin: Türkiye... Sayın Cumhurbaşkanımız Erdoğan’ın Birleşmiş Milletlerde yaptığı konuşma gerçekten çok kıymetli bir konuşma, dünyadan çok iyi mesajlar aldığımız bir konuşma. Aslında bir değişimin, “transition” dediğimiz bir geçişin yani “Yeşil Kalkınma Devrimi” diye öngördüğümüz... Ki sabahleyin de söyledim, 1800’lerde bir ağır Sanayi Devrimi, Endüstri Devrimi olmuş. Yani aslında Batılı ülkeler sadece insanları sömürmemişler, doğayı da sömürerek, havayı, suyu ve toprağı acımasızca kirleterek bir kalkınma modeli geliştirmişler. Biz o ara can derdine düştüğümüz için o kalkınmadan faydalanamamışız, iyi ki de faydalanmamışız. Biz doğayı o manada kirleterek bir kalkınmayı... Yani aslında doğada bizden başka yaşayan bütün canlıların haklarını almadan bir kalkınma modelini benimsemek zorunda olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Onların da hakkı var yani bir ağaç meyveyi sadece insan için vermiyor. Ağaç meyveyi kurtlar, kuşlar ve böcekler için de veriyor ama biz onları ilaçladığımız zaman, o böcekleri, kurtları, karıncaları, kuşları öldürdüğümüz zaman oradan aldığımız meyveyi satın para kazanırsak, yersek bu bize helal olmayacaktır. Dolayısıyla kul hakkıysa onlar da Allah’ın kuludur, onların da haklarını düşünmek zorundayız. Ama onlar acımasızca bu kirletmeyi yaptılar, biz öyle yapmayalım, biz Yeşil Kalkınma Devrimi’ni, yeşil kalkınma hamlesini yapalım diye düşünüyoruz ki bizim kirletme oranlarımız hâlâ yüzde 1 bile değil, şu anda bile dünyayı kirletme oranlarımız çok düşük; bu iyi de bir şey, memnun edici bir şey. İnşallah bundan sonra da havayı, suyu ve toprağı koruyarak onlara, gelecek nesillere biraz nefes alabilecekleri hava, biraz verim alabilecekleri toprak ve biraz içip kullanabilecekleri suyu bırakarak kalkınım arzusunda olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Bunun için de bu yeşil kalkınma hamlesi veya yeşil kalkınma meselesi bizim için aslında çok önemli çünkü biz öyle bir kültür ve medeniyetin çocuklarıyız.

Benim babaannem Toros Dağları’nın tepesinde yaşıyordu, 98 yaşında vefat etti; sobaya odunu atarken yere vuruyordu -hiç okula gitmemişti- diyordum ki: “Babanne, niye odunu yere vuruyorsun sobaya atmadan evvel?” “Evladım içinde kurtlar, böcekler vardır, onlar yanmasın diye yere vuruyorum.” diyordu. Böyle bir kültür ve medeniyetin, böyle babaannelerin, dedelerin torunlarıyız biz. Dolayısıyla aslında kendi özümüzde bunların hepsi var, Batı’dan alacak herhangi bir örneğimiz de yok; biz bunlara yeter ki sahip çıkalım ve dünyayı kirletmeden kalkınalım.

İşte o ağır Sanayi Devrimi’nden sonra bir de IT Devrimi oldu dünyada yani “information technology” dedikleri; özellikle bu bilgi teknolojisi, radyonun bulunması, televizyonun bulunması ve arkasından da internetin, cep telefonunun bulunmasına kadar gelen bir dönem oldu. Orada da biz maalesef ülke olarak sağ-sol olaylarıyla uğraşırken o treni de kaçırdık. Önümüzde bineceğimiz yeni bir tren var kalkınmak için. Doğaya saygılı, doğayı sömürmeyen, sürdürülebilir kalkınma modeli dediğimiz yeşil kalkınma hamlesini bizim yapmamız, gerçekleştirmemiz lazım. Bunun için de elimizde fırsatlar

var çünkü biz enerji fakiri de bir ülkeyiz. Yenilenebilir enerjiye daha fazla önem vererek, doğayı daha fazla koruyarak... Bütün dünyadaki fonların da o yöne aktığını biliyoruz. Aslında iyi bir şey yaparsak dünyadaki fonların da bize açık olacağını biliyoruz.

Onun için Paris Anlaşması ve Sayın Cumhurbaşkanımızın koyduğu 2053 hedefi çok kıymetlidir ama bu 2053 hedefinin mutlaka iyi çalışılması gerekiyor. Bütün taraflarla, bütün bakanlıklarla birlikte ve sadece bakanlıklar değil sanayiyle, ticaretle ve bütün STK'lerle birlikte -Sayın Bakanımız Murat Kurum'un da Milano'da açıkladığı gibi- Ocak ayında Antalya'da bir iklim şurası yapıp, bizim, 2053'e giden yolda kısa, orta ve uzun vadeli stratejilerimizi belirleyip kimin ne yapacağını belirlememiz lazım. Arkasından da siz değerli milletvekillerimizle beraber hazırlayacağımız bir iklim kanunu gerekiyor. Bu iklim kanunu da özellikle Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı meselesinde önemli çünkü Avrupa Birliği şöyle bir şey yaptı: Kendi ülkesinde emisyon üreten fabrikalara ton başına vergi getirdi yani "Ton başına 50 euro vergi koydum." dedi. Oradaki fabrikaların sahipleri dedi ki: "Siz bu vergiyi buraya getiriyorsunuz ama biz ürettiğimiz mallarda bu verginin olmadığı ülkelerle rekabet edemeyiz." O zaman Avrupa Birliği şunu söyledi: "Bana mal satacak herhangi bir ülke, eğer kendi ülkesinde böyle bir kanunu yoksa o zaman sınırda ben bu parayı alırım." Yani "karbon vergisi" diye bir şey getirdi. Dolayısıyla, sadece Türkiye'nin değil bütün ülkelerin de mutlaka kendi ülkelerinde bu karbon vergisini veya karbon ticaretini oluşturması lazım. Biz Bakanlık olarak geçtiğimiz son beş altı seneyi de boş geçirmedik. Dünya Bankasıyla bir proje yaptık ve Türkiye'deki karbon ticareti nasıl yapılabilir, karbon vergisi nasıl olabilir; bunların hepsinin çalışmalarını yaptık, bunlar da yönetmelik bazda hazır. Yani Türkiye'de hangi fabrikanın ne kadar emisyon ürettiğinin bütün dataları, bilgileri fabrika fabrika, adres adres bizde var. Bundan sonra uygulayacağımız, buradan geçecek herhangi bir kanunla da Avrupa Birliğine uyum ve dünyada daha az emisyonlu, hatta sıfır emisyonlu bir dünyaya hep beraber ulaşabiliriz diyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum Mehmet Bey.

Şimdi söz almak isteyen veya soru sormak isteyen Komisyon üyelerimiz varsa onlara söz vermek istiyorum.

Şimdi, biliyorsunuz, düğmeye basma sırasına göre burada ışık yanıyor ama ben Komisyon üyesi olan...

MURAT BAKAN (İzmir) – Komisyon üyeleri basmayınca biz bastık.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Öyle mi?

Şimdi, Komisyon üyesi olarak söz istemiş arkadaşlar var, onlardan başlayarak ben gideceğim.

Sayın Salıcı, buyurun.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Değerli Bakan Yardımcısı arkadaşların vermiş olduğu bilgiler için teşekkür ederiz.

Şimdi, anlaşmanın neden kritik olduğuyla ilgili hem Dışişleri Bakan Yardımcımız hem de Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız gerekli bilgileri aktardılar. Akdeniz havzasının da daha fazla etkilenecek olması -zaten bizim de içinde bulunduğumuz bir havza- bilimsel bir gerçek. Peki, biz neden beş yıldır bekledik?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Aydın Bey, zannedersem sizin bir söz talebiniz var.

Buyurun.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de Sayın Salıcı'nın noktaladığı yerden alacağım. Çevre Komisyonunun raporunda da "Paris Anlaşması'nda bir zaman kaybı var şeklindeki eleştirilerin temelsiz olduğu" ifade edilmiş. "Çünkü Paris Anlaşması'nın, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin bir uygulama anlaşması olduğu, Paris Anlaşması'nın getirdiği düzenlemelerin geçen süreç içinde değerlendirildiği..."

Şimdi, 2 Sayın Bakan Yardımcısına da çok teşekkür ediyorum, konuşmalarında bunlara benzer imalar vardı. Demek ki Eritre, İran, Irak, Libya, Yemen böyle bir değerlendirmeyi, anlaşmayı onaylamış olan ülkelerden daha kapsamlı ve daha derin bir şekilde yapıyorlar. Biraz önce "gelişmekte olan ülke" kategorisinden bahsetti Sayın Çevre Bakan Yardımcısı ama mesela, biz dış yardımlarda Sayın Cumhurbaşkanının açıklamalarına göre fert başına göre en fazla yardım yapan ülkeyiz. Bununla, bizim Paris İklim Anlaşması bağlamında ait olmayı talep ettiğimiz kategori arasında bir çelişki var.

Öte yandan, Avrupa Birliğine atıfta bulunuldu. Avrupa Birliğinin Türkiye'nin en önemli dış ticaret, daha da mühimi en önemli ihracat partöneri olduğundan söz edildi -yüzde 42 rakamı veriliyor Çevre Komisyonu raporunda da- bu yeni mi keşfediliyor? Avrupa Birliği onlarca yıldan beri Türkiye'nin en önemli partöneri yani bunu beş yıl sonra bir argüman olarak kullanmak bana bir zafiyet olarak gözüküyor. Dünyanın yeni bir ekonomik sisteme doğru gittiği... Bunu da keşfetmek için beş yıl beklememize gerek yoktu. Bu beş yıllık gecikme gerçekten hem Türkiye'nin itibarını aşındırmıştır hem de çevre konusundaki çıkarlarına hizmet etmemiştir, zarar vermiştir.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Şimdi, Komisyon üyemiz olarak Sayın Çeviköz, buyurun.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sözlerime başlamadan önce Ahmet Berat Çonkar Vekilime geçmiş olsun diyorum; tekrar hoş geldiniz, sağlığınızın iyi olduğunu görmekten memnun olduk.

Sayın Başkan, zannediyorum bu sene, daha doğrusu geçen dönemde yaptığımız toplantılarda biz, bu Paris İklim Değişikliği Mutabakatı'nın en kısa zamanda onaylanması için birkaç defa görüşlerimizi dile getirdik. Hatırlıyorum, hatta özellikle 25-26 Mart tarihinde Avrupa Birliği Zirvesi'nden hemen sonra hem Genel Kurulda hem basın toplantılarımızda hem yine bu Dışişleri Komisyonunda ısrarla bunu ve Avrupa Birliğinin Yeşil Mutabakat'la ilgili düzenlemelerin de Türkiye'nin en kısa zamanda uyum sağlaması gerektiğini vurgulayarak dile getirdik. Yine hatırlıyorum, o Komisyon toplantısında, aslında Türkiye'nin bu onaylamayı hiç de erken bir şekilde yapmayı düşünmediği ve böyle bir niyetinin de olmadığı çünkü iktidarın değişik görüşlerinin bulunduğu yine mensuplarımız tarafından dile getirildi.

Ben Sayın Çevre Bakan Yardımcısının sözlerini dikkatle dinledim, Sayın Dışişleri Bakan Yardımcısının ifadelerini de dikkatle dinledim. Orada yer alan ifadelerin hepsini biz, bu anlaşmanın ve Yeşil Mutabakat'la ilgili düzenlemelere uymamızın gerekliliğini anlatırken aynen ifade ettik, dile getirdik. Demek ki muhalefet olarak görevimizi yapmışız, demek ki... Uzun zamandan beri bu ihtiyacın Türkiye için ne kadar önemli olduğunu, Türkiye'nin bu çağdaş uluslar topluluğundaki yerinin en kısa zamanda bu onaylamayı sağlayarak pekiştirilmesi gerektiğini hep dile getirdik ve vurguladık. Bir Kızıldere atasözü olduğu iddia edilen bir söyleyiş var biliyorsunuz "En son nehir kurduğunda, en son ağaç kurduğunda, en son yaprak düştüğünde..." diye ve oradan beyaz adama bir mesaj söylenir. Sayın Çevre Bakan Yardımcısı çok duygulu bir konuşma yaptı, zannediyorum, o duygulu konuşmayı o Kızıldere duysaydı gözleri yaşardı; "Demek ki beyaz adam artık akıllanmış." diyecekti.

Ben açıkçası bugün bu noktaya gelmiş olmamızdan dolayı gerçekten memnun olduğumuzu vurgulamak isterim. Bizim Çevre Komisyonundan ve Anayasa Komisyonundan temsilcilerimiz de bugün buradalar, onlar da Dışişleri Komisyonu mensupları görüşlerini belirttikten sonra bu mutabakatla ilgili görüşlerini dile getireceklerdir.

Muhalefet olarak tekrar altını çiziyorum, görevimizi yapmış olmanın mutluluğu içindeyiz; iktidarın da nihayet doğru yolu bulmasından dolayı büyük memnuniyet duyuyoruz.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Komisyon Üyesi Derya Hanım, buyurun.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Ben Bakan Yardımcılarımıza da konunun önemini dile getirmeleri açısından çok teşekkür ediyorum.

2019’da Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığımız tarafından ilan edilen On Birinci Kalkınma Planı’mız da “yeşil kalkınma” konusunu içermekteydi. Bizler 2023 hedeflerimize doğru ilerlerken ekonomiyi, sosyal gelişmeyi ve çevrenin korunmasını da aynı bağlamda değerlendirdik ve her zaman için önemsedik. Yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre anlayışından hareketle Paris İklim Anlaşması’nı da, pratikte uygulanmasını da destekliyoruz, önemsiyoruz. Başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere her zaman bu konudaki yeşil çevre konusundaki görüşlerimizi dile getirdik.

İklim değişikliği kritik sorun olarak tüm dünya ülkelerinin ajandalarında ilk sırada yer alıyor. Sorunun etkisini azaltmak, tolere edilebilir bir seviyede tutmak için çok önemli bir adım olacak bizim için. Karbon salınımının minimuma indirilmesi, kömür ve fosil yakıtlara dayanan enerji tüketiminin en alt seviyeye çekilmesi gerekmektedir. Finansal açıdan da güçlü ülkelerin diğer yoksul ülkelere bu çalışmalar için kaynak aktarmaları önemli bir nokta. Cumhurbaşkanımızın ifadeleriyle “Orta ve uzun vadeli tüm kalkınma programlarımızı Yeşil Kalkınma Devrimi’nin gerektirdiği yapısal dönüşümün rehberliğinde hazırlayacak ve yürüteceğiz.” Çocuklarımıza ve torunlarımıza yeşil bir gelecek bırakmak açısından çok önemli.

Şunu da eklemek istiyorum: Ticaret Bakanlığı 2020 kayıtlarına göre en çok ihracat yaptığımız bölge Avrupa ülkeleri ve burada 69 milyar dolar yani yüzde 41,3 oranında en çok ihracatı Avrupa Birliği ülkelerine yapmış bulunmaktayız. Bu anlamda da -biraz önce de belirttiğiniz gibi- karbon salınımının düşmesi anlamında da ülkemiz içerisinde yapılacak çalışmalar önemli olacak.

Ben bu anlamda anlaşmanın önemini tekrar belirtmek istiyorum ve teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Erozan, buyurun.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Her 2 Bakan Yardımcısına verdikleri bilgiler için teşekkür ederim ama ben -başka arkadaşlarımızın da değindiği gibi- bir çelişkinin altını çizmek isterim: Biz dünyanın en gelişmiş 10 ülkesinden 1’i olmayacak mıydık? Böyle bir vizyon var değil mi? Bu vizyon varken yıllardır biz az gelişmiş listede olmak için tepindik; burada ciddi bir çelişki var. Şimdi “Niye bugün bu noktaya gelindi?” derken ben de aynı şekilde memnuniyetimi ifade ediyor olsam da şu gerçeği de vurgulamak isterim: İktidar paranın kokusunu almıştır, bunun arkasında para var. Biz böyle iklim, CEO, bilmem ne, karbon filan diyoruz ya, bunun arkasında para var. İçinde bulunduğumuz ekonomik durum itibarıyla iktidar bu paraya aç; birincisi bu var.

İkincisi, bu her ne kadar bir teknik anlaşma gibi gözükse de yani sürecin gereği olarak yerine getirilmesi gereken bir anlaşma olsa da iktidar buna bir siyasi vurgu getirmiştir, çaresizliği içinde. Niye bunu söylüyorum? Bu yıl yaşadığımız hem sel felaketleri hem orman felaketleri ile iklim değişikliği arasında bir ilişki olduğu inkâr edilemez. Hem sel felaketleri hem orman felaketleri iktidara oy kaybettirmiştir. İktidar şimdi o oy kaybı veya kan kaybının önünü almak için mecburiyetlerinin gereği bunu masamıza getirmiştir bugün.

Kendilerine teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Evet, söz almak isteyen Komisyon üyesi başka arkadaşımız yoksa Komisyonumuza....

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Sayın Başkanım, benim talebim var.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Utku Bey, buyurun.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Sayın Başkan, Sayın Bakan Yardımcıları, değerli milletvekilleri, diğer komisyonlardan katılan değerli milletvekili arkadaşlarımız, değerli basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Geç de olsa bugün burada bu anlaşmayı görüşüyor olmamız tabii ki sevindiricidir. Çevre Komisyonunda da Grup Sözcülerimiz, Genel Başkan Yardımcılarımız dile getirdi, burada da az sonra dile getirecekler daha detaylı bir şekilde, keşke beş yıl beklemeseydik bunun için ya da işte, altı yıl beklemeseydik. Ve tabii, bir başka konu da böylesine işte, 190 küsür ülkenin imzacısı olduğu ama sadece -işte, az önce sayıldı ülke isimleri- 6 ülkenin kaldığı bir durumda aslında ülkemiz açısından ayıplı bir durumu ortadan kaldırmak için bu kadar beklemeseydik ve bunu yapmak için de işte, 2 uçak protokol, 1 uçak ya da 2 uçak makam araçlarıyla New York’a gitmeye de gerek yoktu, Beştepe’den buraya bu şey gönderilebilirdi. Bunun bir tarafı siyasi söylemdir, bir tarafı da bu anlaşmanın içeriğiyle ilgili biliyorsunuz, teknik bir söylemdir, o da şu: Biliyorsunuz, en önemli şey -daha tekniğine gireceğiz inşallah onaylarsak, Meclisimizden geçerse- bizim sadece işte, imza atmak, Mecliste onaylamak değil, bireyler olarak, toplum olarak tüketim şeklimizi değiştirmemiz lazım. Yani daha az uçağa binmeyi denemeliyiz, yani 2, 3, 4 makam uçağıyla New York’a gitmeyi bırakın, yani belki bir kişi gidecek o beyanı yapacak, diğerleri gitmeyecek, uçak kalkmayacak. Yani sadece bir... Hatta biliyorsunuz, uçak biletlerine bile belki biz işte, artık zaten yapıyoruz, karbon emisyonu payı vesaire. O yüzden işte, hatırlarsınız, birkaç yıl önce, sanırım ismi Greta’ydı, bunun sembolik anlamını göstermek için BM zirvesine yelkenliyle gitti, yani sırf böyle bir sera gazı yayılımı olmasın diye. O yüzden böylesine yani Türkiye’nin aslında ayıplı kaldığı bir konuyu düzeltmek için bu kadar protokolle gitmeye New York’a gerek yoktu. Gidilmiştir, açıklanmıştır, Meclise gelmiştir, hayırlı olsun. Bundan sonra yani daha yeni başlıyor, biz de öyle söylüyoruz, bunun uzmanları da öyle söylüyor, yeni başlıyor ve geçmiş deneyimlerimize baktığımızda... Ben teşekkür ediyorum her 2 Bakan Yardımcısına da sunumları için, aydınlatılar bizi. Ama hem yıllar süren bekleme hem de anlaşmalar imzalandıktan sonra Meclisimizde, Türkiye taraf olduktan sonra, bakıyorsunuz, o sırada yine müthiş bir işte, tarım alanlarının, orman alanlarının işte, termik santrallerle, hidroelektrik santralleriyle bir şekilde o alanların yok edilmesinden bahsediyoruz, hâlâ yani on yıllardır böyle.

Mesela son beş yılda anlaşma imzalandığı günden bu yana -en azından ben kendim Parlamentodayım, sizlerle de bazen zaman zaman paylaşıyorum- o kadar işte, Kyoto, Birleşmiş Milletler Çerçeve Anlaşması, Paris, hepsini imzalamışız, şey yapmışız ama mesela ben Eskişehirli olarak şu örneği vereyim: Hâlâ -işte, Murat Bey de bunu ifade etti- 7 kez iptal edilmiş Alpu’ya termik santral yapacağız diye mesela -tarım alanına- uğraşılıyor. Müşteri bulunamadığı için kalıyor, yoksa bulsalar hiç gözünü kırpmayacak idare, onu da söylemek istiyorum. Yani atılan imzaların, Meclisten

geçirmelerin, büyük iddialı sloganların hiçbir anlamı yok çünkü pratiğe dönüşmüyor bu. Bunu biz nerede görüyoruz? İşte, dediğim gibi, mesela az önce örnek verilen bazı şeyler var. İşte, fidan dikiyoruz, işte, Sıfır Atık Projesi'nden bahsettiniz, tabii ki olumlu bunlar ama uzmanlarının değerlendirmelerini okursanız bunlar yeterli değil yani iklim değişikliğiyle mücadelede yeterli değil. Yapmamız gereken tüketim şeklini değiştirmek, yaşam şeklimizi değiştirmek, hem bireyler olarak hem aileler olarak hem devlet olarak bu konuda ne kadar samimi olacağız, bu konuda ne kadar kendimizi bağlayacağız, asıl mesele dünyanın konuştuğu, tartıştığı, diğer ülkelerdeki agresif planlara baktığınızda gerçek anlamda işte, tamamen fosilden uzaklaşma yani her türlüşünden uzaklaşma... Biz bunu ne ölçüde yapabileceğiz? Şu güne kadar başarılı olamadık. Yani tam tersine mesela çerçeve anlaşmayı, Kyoto'yu imzaladıktan sonra işte, redevanslı kömür şeyleri arttı. İşte, sabah Genel Başkan Yardımcımız Ali Bey de söyledi, Murat Bey de yine söyleyeceklerdir, bakıyorsunuz, yatırımlar iklim için, çevre için değil de inşaat için oluyor. Mesela uzmanların dile getirdiği -işte, az önce Sayın Erozan ifade etti- yani bunun arkasında bir para geliyor havası var. Evet, bir finans geliyor, gerçekten bugüne kadar finans beklendi. Bu işin en az konuşulan konusu işte, "Biz hayatımızı nasıl değiştireceğiz?" yani fosil yakıtlara bağımlılığımız nasıl değişecek bunu hiç konuşmadık ama "Para var mı?" işte, "Biz aman para vermeyelim?" Şimdi gelen para, bir para geliyor, hatta bugün işte, haberlere yansıdı bir miktarı ama "Bu para gerçekten bizim hayat standartımızı değiştirmeye, gerçekten tüketim alışkanlıklarımızı değiştirmeye mi harcanacak, yoksa işte, çok büyük bir görüş ayrılığı yaşanan, toplumun üzerinde mutabık olmadığı Kanal İstanbul gibi projelere mi harcanacak?" diye hepimiz soruyoruz, uzmanlar da soruyorlar. O yüzden bu süreçteki geçmiş tecrübelerimiz -uzun bir süreç sizlerin de söylediği gibi ve bu bir başlangıç şu anda buradaki konuşmamız- bize Türkiye'nin kullandığı kaynakları, ki sizler, özellikle Bakanlıktan gelen temsilciler ve ilgili komisyonlardaki arkadaşlarım benden daha iyi biliyor... Aslına bakarsanız, Türkiye, bu konuda çok miktarda fon kullanan bir ülke. Yani iklim değişikliği alanında Avrupa Birliğinin çok fonundan, yüksek fonlarından faydalanan bir ülke ama "Bizim tüketim alışkanlıklarımıza nasıl yansıdı?" dediğinizde, işte artan otomobil sayısına bakabilirsiniz, işte artan termik santral sayısına bakabilirsiniz. O yüzden, umarım uygulama alanında da bu kararlılığı gösterebiliriz, bu kadar geç gecikmeli değil, daha hızlı... Çünkü aslında bayağı da geç kalmış durumdayız. İnsanlar bir şekilde kendi taahhütlerini güncelliyorlar, hızlandırmaya çalışıyorlar çünkü en nihayetinde, verdiğimiz söz aslında kendi evlatlarımız için verdiğimiz söz. Yani tamam, soğuk cümleler, BM anlaşması vesaire ama işin özü kendi evlatlarımızın nasıl bir ülkede, nasıl bir dünyada yaşayacağı meselesi. O yüzden verdiğimiz söze ne kadar bağlı olursak, sözleri ne kadar hızlı yerine getirebilirsek bizler değil ama evlatlarımız, onların evlatları işte bu yıl yaşadığımız orman yangınlarını yaşamasın, kuraklığı yaşamasın, işte tarım alanlarının yok olmasını görmesin; o yüzden bu konuya böyle bakmamız lazım ve verdiğimiz sözleri sadece "Ya, işte söz yani, imzayı atarız, Meclisten geçiririz, fonları alırsız, istediğimiz gibi kullanırsız." şeklinde bir yaklaşımın -belki kısa vadede bizleri, sizleri yani rahat ettirebilir ama- ülkenin, evlatlarımızın geleceğine hiçbir faydası olmayacaktır. O yüzden uzun süredir biz söylüyorduk "Yani, gelsin, bir günlük iş." diye hakikaten bir günde inanıyorum ki bugün buradan, yarın inşallah Genel Kuruldan bu geçecek ama bunun hayata geçmesi bizim tüketim alışkanlıklarımızı, fosil yakıtlardan kendimizi kurtarmamızı sağlayacak olan süreç uzun, zorlu, bu alışkanlıklardan kolay vazgeçemiyoruz. Bu konuda en iddialı ülkelere baktığınızda dahi, işte, yani otomotiv sektöründen tutun enerji sektörüne kadar çok büyük dirençler olacak, o dirençlerin kırılmasında bence Türkiye'de "milletin iradesi" dediğimiz Meclisin kararlılığı, iradesi çok etkili olacaktır. Umarım, dediğim gibi, bu başlangıcın gerisi kararlı bir uygulamayla gelir.

Çok teşekkür ediyorum verdikleri brifingler için.

Şimdiden hayırlı olsun anlaşma.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Teşekkür ediyorum.

Ceyda Hanım, buyurun.

CEYDA BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Değerli Komisyon üyeleri, bugün görüşüyor olduğumuz Paris İklim Anlaşması dünyanın ilk kapsamlı iklim anlaşması olarak tarihi bir önem taşıyor. Bu kapsamda, Sayın Cumhurbaşkanımız Paris İklim Anlaşması'nın önemine birçok yerde değinmiş ve uygulamakta bulunuyoruz.

Bugün muhalefetin bu şekilde doğal afetlerden kaynaklanan zararlarla bunu mukayese etmesini ben çok samimiysiz görüyorum ve şunu sormak istiyorum: CHP ve İYİ Parti Genel Başkanları neden beş yıldır özel uçaklarıyla seyahat etmeyi devam ettiriyor?

Teşekkür ederim.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Bizde özel uçak yok ki.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Evet, şimdi, Sayın Erozan toplantıdan ayrıldı. Aydın Bey, ben Sayın Erozan'ın sorusuna cevabı sonunda da vereceğim. İnşallah gelir, gelmezse siz cevabı iletirsiniz.

Kamil Hocam, buyurun.

KAMİL AYDIN (Erzurum) - Sayın Başkan, aslında gerçekten olay Dışişlerini çok doğrudan ilgilendiren bir olay olmadığı için, ben gerçekten milletvekili olarak, Komisyon üyesi olarak... Hani içinde bulunduğumuz şartlar ortada, belli, geçen yaptığımız toplantıların birçoğunda da aynı şeyleri yaşadık, yani olabildiğince siyasetüstü bir mevzu, çok fazla da polemige açık olmayan bir mesele. Normalde gerçekten konuya vâkıf, çalışma alanı olarak saptamış arkadaşların bir iki aydınlatıcı bilgileri ve yürütmeyi temsilen Bakan Yardımcısı arkadaşların bilgilendirmesi akabinde de böyle bir an önce deruhte edip çok rahat çıkarabileceğimiz bir meselede dahi bakıyorum ki sürekli politize ediliyor. Ben geçen toplantıda da sizden hassaten rica etmişim, birçok arkadaşımız da katılmıştı, usulen ya bir zaman sınırlaması getirelim ya da gerçekten olayla doğrudan ilintili şeyleri konuşmakta yarar var diyorum, aksi takdirde, pandemi süreci yaşıyoruz, her defasında yeni arkadaşlarımızın yaşadığı birtakım, efendim, o kötü şeylerden dolayı geçmiş olsun dilekelerimizi sunuyoruz.

Şimdi bunları söyledikten sonra, yine aynı şeyde ısrar ederek, yani Türkiye sanki bir anda salınımın, efendim sera gazının ilk 5'teki müsebbiplerinden bir ülkeymiş gibi hemen, bir an önce bir ameliyat masasına yatırdık, yargıladık, işte, şunlarda artış oldu, efendim nükleer santrallerde şöyle oldu, böyle oldu. Şimdi, mukayeseli tablolar, Allah aşkına, hepimizin yani çok rahat bir şekilde ulaşabileceği bilgi kaynakları var. Yani ben bir çırpıda söyleyeyim, Türkiye'nin şu anda dünyadaki sera gazı salınımı noktasında olsun, çevre kirliliği noktasında olsun, inanın tarihî sorumluluğu 0,6 yani yüzde 1 bile değil ve bizim kirlilikteki oranımız 1,1, yüzde 98,9'u konuşmuyoruz, efendim o küçük... Şimdi ülke sıralaması da elimde, utanarak okuyacağım yani Sayın Bakan Yardımcımız dedi "Biz şu anda alternatif..." Zaten aslında bunun özü Kyoto'da, Kyoto Sözleşmesi'ne imza koyup da uygulamayanlar belli, bu işten nemalanan ülkeler. Dolayısıyla, biz de tedbir, önlem adına birçok arkadaşımızın dilek, temenni olarak söylediği şeyleri başlatmışız. Neyi başlatmışız? Alternatif enerji kaynaklarına yönelimi başlatmışız ve gerçekten Avrupa'da ilk 6'dayız diyor istatistik bilgi -yanlışsam düzeltsin lütfen Sayın Bakan Yardımcımız- dünyada da 10-12 ülke arasındayız. Ama bu bağlamda en fazla müsebbipliği olan, sorumluluğu olan ülkelere bakıyoruz; Çin ABD, Hindistan, Rusya, Japonya, Almanya, İran, Güney Kore, Suudi Arabistan, Kanada, Meksika, Güney Afrika, Brezilya, daha sonra Türkiye. Ya, değerli arkadaşlar, biz zaten bu konuda hassasiyetimizi ortaya koymuşuz, yapıyoruz.

Şimdi, basit bir soru sorayım, Türkiye’yi gerçekten bu konuda böyle siyasi mülahazalar içerisinde yargılama yoluna giden arkadaşlara basit bir soru sormak istiyorum: Şu anda Kuzey Kutbu’nda büyük petrol arayışları var, müthiş kavga var, doğal gaz ve petrol arayışı. Türkiye’nin 1 tane sondaj gemisi var mı orada? Bu saydığım ilk 5 ülke orada büyük bir mücadele içerisinde. Yani yüzde 20’lere, 30’lara varan sorumlulukları olan ülkeler dururken... Türkiye’nin zaten bu konuda öyle itibar itibar kaybı da söz konusu değil, yani bu bizim zaten uygulamaya başladığımız bir süreç, bu konuda epey mesafe kat ettiğimizi de söylüyorlar. Dolayısıyla, ne olur, eleştirilerimizi yaparken ya da konuyla gerçekten doğrudan ilintili meseleleri gündeme getirirken yani böyle farklı yerlere çekip farklı eleştiriler yapmayalım, sonuçta bu ülke hepimizin, ülkemize zarar vermeyelim diyorum.

Ben usul konusunda da aynı şeyi tekrarlamak istiyorum, lütfen.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Teşekkür ediyorum Kamil Hocam.

Evet, daha önce de dile getirdiniz fakat Dışişleri Komisyonunda üyelerimizin konuşmalarına yönelik, mümkün olduğu kadar, çok kısıtlama getirmek istemiyorum ama dediğiniz gibi bazen de uzuyor. Covid dönemi de önemli, onun için tüm arkadaşlardan tekrar hassasiyet rica ediyorum.

Aydın Bey, buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

5.- Aydın Milletvekili Aydın Adnan Sezgin’in, İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı’nın (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi’nin geneli üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) - Sayın Genel Başkanımızın özel uçağı konusu telaffuz edildi, buna mutlaka cevap vermem gerekiyor.

Birincisi, özel uçağı yok. İkincisi, çok istisnai durumlar haricinde Sayın Genel Başkanımız seyahatlerini, ziyaretlerini normal seferle yapıyor ya da kara yoluyla yapıyor. Tabii bu tartışmayı büyütmek istemiyorum.

Belki son bir şey, Sayın Hocamın biraz önce söylediğine istinaden, eğer iklim konusunda, çevre konusunda hassasiyetimizi ortaya koyuyor isek o hâlde daha önce onaylamalıydık. Yani sadece suçlular onaylanmıyor uluslararası metinleri, sorumlular onaylamıyor; bir şeyin düzgün gitmesini, uluslararası, küresel çapta düzgün gitmesini isteyen ülkeler de onaylıyor.

Çok teşekkürler.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop’un, Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3853) (Devam)

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Şimdi, Komisyon üyesi arkadaşlarımızın söz sırası tamamlandı.

Bu arada, Değerli muhalefet üyelerimiz Genel Kurulda yoklama istemişler. İnşallah 1’incisinde geçer sayı, geçmezse ara vermek zorunda kalacağım.

Evet, şimdi önümüzdeki sıralamaya göre sizi kaydıracağım çünkü öyle istemiştiniz. Doğru değil mi?

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, iki dakika konuşup gidecek arkadaşımız işi olduğu için, onun için önceliği ona vermenizi istedim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Çünkü ilk sıra sizdeydi, siz kendisine veriyorsunuz. O zaman isimleriniz konusunda hata yapabilirim kusura kalmayın.

Buyurun.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Sayın Başkanım çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan Yardımcılarımıza, size, Komisyon üyelerine saygılarımı sunuyorum. Sayın Çonkar ve Turan’a da geçmiş olsun dileklerimi iletiyorum.

Dışişleri Komisyonunun ilk kez bir toplantısına katılıyorum. Komisyon üyelerinin çok kısa kısa konuştuklarını gördüm yani Sayın Aydın’ın bahsettiği gibi değil, bizim diğer Komisyonlarda olsun, Çevre Komisyonunda olsun -ben daha önce İçişleri Komisyonundaydım- çok uzun konuşmalar olur, burada gayet güzel, keyifli, kısa kısa, hap gibi konuşmalar yaşanıyor. Bence buna şükredin yani, başka komisyonları görseniz herhâlde daha farklı olurdu. Başka komisyonları görseniz herhâlde dersiniz ki: “Eyvah, ne oluyor?”

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Dışişleri Komisyonunun bir ayrıcalığı var yani.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Evet, onu gördüm, fark ettim ben de. O yüzden ben de çok uzatmayacağım, çok kısa, hızlı bir şekilde konuşayım bari.

Efendim, olumlu bir anlaşma, evet. Biz de katkımızı veriyoruz, vereceğiz de. Sabah Çevre Komisyonunda konu konuşuldu, Sayın Bakan Yardımcısı Çevre Komisyonunu da bilgilendirmişti. Olumlu buluyoruz, destekliyoruz, doğru. Diğer arkadaşların sorduğu gibi, beş yıl niye gecikildi bunda? Niye gecikildi? İşte, bahsedildiği gibi para yüzünden gecikildi. Para işin içerisine girince, 3 milyar dolar girince, Sayın Erdoğan Amerika’ya gittiğinde Amerika’da 3 milyar dolarlık bir fon, İklim Fonu olduğu duyulunca, hemen apar topar dendi ki: “Biz bunu geçirelim.” Peki, bu İklim Fonu için mi kullanılacak bu para yoksa başka bir yerde mi kullanılacak? Şüphesiz ki bu tartışılan önemli konulardan biri. Sayın Erdoğan Amerika’ya gidince, doların yeşilini görünce, ağacın yeşilini hatırladı ve ağacı...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Değerli Vekilim, sözünüzü... Bir saniyenizi rica edeceğim.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Buyurun.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Komisyonumuzun bir özelliği daha var: Biz çok fazla siyaset içerisindeki konulara dikkatli giriyoruz, onu da hatırlatmış olalım. Şimdi, şahsi giriyorsunuz.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – İzin verirseniz, ben bir milletvekili olarak ve Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkan Yardımcısı olarak görüşlerimi aktarayım, olur mu Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tamam, ona bir şey demiyorum. Ben size hatırlatıyorum efendim.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Peki.

Bu doların yeşili görülünce ağacın yeşili akıllara geldi. Peki, ne olacak? Bu anlaşma imzalandı, onaya geldi; yarın inşallah Türkiye Büyük Millet Meclisinde oy birliğiyle onaylanacak. Bitiyor mu? Hayır, kâğıt üstünde kalmaması gerekiyor bunun ama muhtemelen kâğıt üstünde kalacak. Mesela ne yapılması gerekiyor? Mesela kömürle çalışan termik santrallere son verilmesi gerekiyor. Nereler, ben size söyleyeyim mesela arkadaşlar: Bakın, Soma Termik Santrali’nin 6 ünitesinden 4’ü, Kangal’ın 2’si, Afşin Elbistan Termik Santrali’nin 4’te 2’si, Tunçbilek’in 3 ünitesinden 2’si hâlâ çalışıyor, kömürlü termik santrali ve maalesef filtresiz çalışıyor. Filtresiz çalıştığı müddetçe burası, biz istediğimiz kadar Paris Sözleşmesi’ne taraf olalım, imzalayalım, onaylayalım, geçsin. Hiçbir anlamı yok ki! Kâğıt

üstünde kalır. Vahşi madencilige istediğimiz kadar devam edelim, vahşi madencilige devam ettiğimiz müddetçe bu anlaşmayı imzalamışız, imzalamamışız; onaylamışız, onaylamamışız, hiçbir anlamı yok. Siyanürle altın ayırıştırma işi... Bu devam ettiği müddetçe Paris Sözleşmesi'ne taraf olsak ne, olmasak ne? Yeşil alanların betonlaştırılması, İstanbul'daki halin olduğu bölge, İETT garajının olduğu Ataşehir'deki bölge "Yeşil alan yapılacak." dendi ama şimdi betona açıldı. Eğer biz betonlaşmayı sürdürürsek Paris Sözleşmesi'ni istediğimiz kadar kabul edelim, istediğimiz kadar bunu onaylayalım, hiçbir faydası olmayacağını görüyoruz.

İklim krizi var mı? Evet var. Son yıllarda yaşadığımız, özellikle bu yıl yaşadığımız sel felaketleri iklim krizinin bir ürünüdür, doğru ama insanoğlunun, hiçbirimizin, yağmurun yağmasını, şiddetli yağmasını durdurma şansımız yok. Bu, kulun gücünün yeteceği bir şey değildir. Ne yapabiliriz? Seli engelleyebiliriz. Sel olduğu zaman can kaybını engelleyebiliriz, dere yatağına ev yapmayarak yapabiliriz bunu.

Orman yangınları... Evet, küresel iklim krizi nedeniyle Akdeniz çanağında, tümünde neredeyse, bu yıl yangınlar yaşandı. Engelleyebilir miyiz? Evet, engelleyebiliriz. Orman içi yollarla, orman işçilerini daha çok geliştirerek, mevsimlik işçi statüsünden vazgeçerek... Pek çok şeyi var, ben tek tek burada Dışişleri Komisyonuna çevreyle ilgili bir şey vermek istemiyorum ama bunları sağlamamız gerekiyor, bunları sağlamadığımız müddetçe biz Paris Sözleşmesi'ni onaylamışız, onaylamamışız, pek bir anlamı olacağını düşünmüyorum. Müsilaj meselesinde günlerce konuşuldu, tartıştık, hepimiz konuştuk, komisyon kuruldu ama bir adım ileri gidemedik. Maalesef, milletvekillerimiz gidiyor, bütün partilerden milletvekillerimiz gidiyorlar, işte, dahş yapıyorlar, komisyonlar çalışıyor ama ciddi anlamda bir çalışmanın olmadığını da hep birlikte görüyoruz.

Ben bir kez daha hayırlı uğurlu olmasını temenni ediyorum. İnşallah önümüzdeki süreçte bu Paris İklim Anlaşması'nın getirdiği bütün uygulamaları hayata geçiririz yani yurt dışına karşı sorumluluğumuz neyse dışarıya karşı, biz kendi adımıza bunu gerçekleştiririz ama kimse, Hocam, Türkiye'yi suçlamıyor, biz Türkiye olarak dünyayı kirletmiyoruz. Hiç kimsenin de böyle bir suçlaması, böyle bir iddiası yok zaten. Biz üzerimize düşeni yapacağız. Mesela, Afşin Elbistan Termik Santrali de hâlâ kül saçmaya devam ediyor, bunu durdurmamız gerekiyor. Bunları anlatmaya çalışıyoruz.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Alternatif geliştirdi, artıyor. Azalacak bu.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Umarım, biz de o dertteyiz. Bakın, beş yıldır zaten muhalefet partileri bunu söylüyorlar. Beş yıl sonra sayın bakan yardımcılarının, sayın bakanların, Sayın Cumhurbaşkanının bu noktaya gelmesi mutluluk verici bir olay. Zaten beş yıldır biz aynı şeyleri söylüyoruz, burada hemfikiriz.

Özel uçak meselesine gelince, son olarak onu söyleyeyim. Yani, ben anlayamadım ne demek istediğinizi ama Ceyda Hanım, biz mesela en son özel uçağı Genel Başkanımızla Kastamonu ve Sinop sellerinde kullanmak durumunda kaldık, ulaşım nedeniyle ama parasını Genel Merkezimiz kendi bütçesinden ödedi. Sizin Genel Başkanınızın bindiği uçakların parasını devlet ödüyor, farkında mısınız bilmiyorum.

Teşekkür ediyorum tekrar, sağ olun.

Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Komisyon üyemiz söz istediği için kendisine dönmek durumundayım.

Ahmet Bey, buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

6.- İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın, Kahramanmaraş Milletvekili Ali Öztunç'un (2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneli üzerinde yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Ben, Kamil ağabeyin tavsiyesine uyacağım fakat CHP Genel Başkan Yardımcısı arkadaşın işte “Erdoğan parayı görünce...” falan gibi böyle terbiyesizce yaklaşımını kınıyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Nasıl “terbiyesiz”? O nasıl bir laf öyle? “Terbiyesiz.”

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Estağfurullah, lütfen. “Terbiyesizce” falan diyemezsiniz.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Evet, öyle kardeşim. Ne demek ya? “Parayı gördü.” Bilmem... Ne demek yani?

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Ben eleştiriyorum ya! Ben muhalefet partisinin milletvekiliyim, tabii ki eleştireceğim, söyleyeceğim tabii ki.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Tamam, ben de seni eleştireceğim.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – “Terbiyesiz” lafını burada kullanamazsınız bakın.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Yani kusura bakma, öyle konuşamazsın.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Ama eleştirmiyorsun. Ben Sayın Cumhurbaşkanına hakaret etmedim.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Ne demek? Daha ne diyeceksin ya? “Parayı görünce gitti.” bilmem ne falan, ne demek ya? Konuşma! Hadi!

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Gerçekten çok ayıp. Dışişleri Komisyonunda nezaket böyle mi arkadaşlar? Dışişleri Komisyonunun nezaketi böyle mi arkadaşlar? Böyle bir şey var mı?

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Sayın Başkan, müdahale eder misiniz?

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Böyle nezaket olur mu? Yaptığın olur mu?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar... Arkadaşlar...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Ne demek yani?

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Eleştiriyorum...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Eleştiriyorsun, ben de seni eleştiriyorum.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – “Terbiyesiz” diyorsunuz.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Evet kardeşim, böyle ne demek “Parayı görünce gitti.” falan filan? Allah Allah!

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar, lütfen.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Üslup bu mudur? Dışişleri Komisyonunda üslup böyle mi yani? Merak ediyorum.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Öyle yok. Ağzına her geleni söyleyeceksin, ondan sonra... Kusura bakma. Bak, burada...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar, müsaade eder misiniz?

OĞUZ KAAAN SALICI (İstanbul) – “Terbiyesiz” sözünün geri alınmasını istiyoruz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – O “terbiyesiz” sözünü geri al.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Ben siyasi bir eleştiri getirdim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Siyasi bir eleştiri değil o kardeşim.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Ne demek değil ya!

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Ne demek parayı gördü, gitti?

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – “Parayı görünce anlaşılmayı getirdi.” diyoruz, bu siyasi bir eleştiridir ama sizin ettiğiniz lafa bakın, böyle bir laf edilir mi? Dışişleri Komisyonunun üslubu bu mudur Sayın Başkan?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar... Arkadaşlar, müsaade ederseniz...

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Sayın Başkan, geri alması gerekiyor sözünü.

OĞUZ KAAAN SALICI (İstanbul) – Sayın Başkan, bu “terbiyesiz” lafı birir defa, dava konusu olabilecek bir laf.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Bir şey söyleyeceğim: Arkadaşlar, isterseniz, buyurun siz yönetin.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Ne demek ya! Böyle bir şey olur mu ya?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar, bir müsaade eder misiniz?

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Arkadaşlar, Sayın Vekilim, bir eleştiri yapıyorum ben. Terbiyesizlik yapmadık, hakaret etmedik...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Sayın Vekilim...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Daha ne diyeceksin ya?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey, lütfen...

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Yapmayın, etmeyin; bir laf da mı etmeyeceğiz?

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Laf et kardeşim de bu ne demek yani “Doları görünce gitti, anlaşma yaptı.” bilmem ne? Bu ne demek yani!

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Laf ettik, eleştirdik. “Ağacın yeşili aklına geldi.” dedik. Ne var bunda?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Sayın Vekilim, müsaade eder misiniz?

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Yani, ne var? Şahsi bir şey mi var yani? Ne demek?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey...

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Siz şahsileştirdiniz Beyefendi!

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Hayır, sen şahsileştiriyorsun.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – “Erdoğan doları görünce efendim, gitti, anlaşma yaptı, şunu yaptı, bunu yaptı.” diyorsunuz ya! Ne demek yani ya!

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey, müsaadenizle.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Manaları yüklüyorsun, ondan sonra çekiliyorsun, bir şey denilince, eleştirilince “Ben eleştireceğim, bir şey yok.”

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey, müsaade eder misiniz...

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – Beyefendi, ben siyasi bir eleştiri yapıyorum, siz hakaret ediyorsunuz.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Ben hakaret etmiyorum kardeşim.

(Gürültüler)

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar... Arkadaşlar... Lütfen herkes bir susabilir mi?

OĞUZ KAAAN SALICI (İstanbul) – Biz susuyoruz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Toplantıya beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.26

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 17.35****BAŞKAN: Akif Çağatay KILIÇ (İstanbul)****BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet Berat ÇONKAR (İstanbul)****SÖZCÜ: Sena Nur ÇELİK (Antalya)****KÂTİP: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)**

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Değerli arkadaşlar, şimdi, herkes sakinledi mi?

Şimdi, değerli arkadaşlar, Kamil Hoca'nın da biraz evvel dile getirdiği konu, hepimiz de baktık bu... Ben sürelerle alakalı bir şey demek istemiyorum, sadece covid şartları altında görev yaptığımızı, çalıştığımızı hatırlayalım diyorum ve sakin bir ortam içerisinde inşallah ülkemizin hayrına, milletimizin hayrına olacak olan anlaşmanın görüşmelerine devam edelim. Teknik konuları da daha çok sabahleyin Çevre Komisyonunda zaten görüştüğümüzü düşünüyorum ama tabii ki istediğinizi dile getirme konusunda serbestsiniz; Bakan Yardımcımız da burada, Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız, herhâlde Yavuz Bey'den ziyade teknik konuları kendisine sormak daha doğru olur, konuya daha hâkim olur diye düşünüyorum.

Murat Bey, şimdi söz sırası sizde, buyurun.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)**A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)**

1.- Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un, Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3853) (Devam)

MURAT BAKAN (İzmir) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, kaliteli yasama öncelikle komisyonda yapılan yasamadır yani biz komisyonda işleri enine boyuna tartışacağız, düşüncelerimizi özgürce ifade edeceğiz, burada uzlaşacağız, bazen uzlaşamayacağız ondan sonra Mecliste çok daha sakin bir şekilde bu süreç tamamlanacak. Çevre Komisyonunda, ben Çevre Komisyonu Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsüyüm, Sayın Bakan da Mehmet Emin Birpınar da Komisyonumuza kanun teklifleri geldiğini bilir. Biz bu ülkenin yararına olan her şeye pozitif olarak oy veriyoruz, olumsuzları söyleyiyoruz, birlikte istişareyle ülkenin yararına karar alınması için mücadele ederiz. Dolayısıyla bizim yaklaşımımız yapıcı yani fikirlerimiz farklı olabilir ama hani az önce Çevre Komisyonunda da söyledim, Âşık Veysel'in bir sözü var: "Koyun kurt ile gezerdi. Fikir başka başka olmasa." diyor. Yani bunu kötü niyetli bir tavır gibi algılamamak lazım. Biz burada konuşmayacaksak parlamenter olarak nerede konuşacağız?

Şimdi, iklim kriziyle ilgili Sayın Dışişleri Bakan Yardımcısı yaptığı sunumda ısrarla "iklim değişikliği" diye konuştu, "iklim değişikliği". Dünyada bu konuda bir terminoloji değişikliği var yani artık "iklim değişikliği" sözünü insanlar kullanmıyor. The Guardian gazetesi... Önce bununla ilgili bir makale yazıldı. Sonra Greta Thunberg, sonra tüm iklim bilimciler "iklim değişikliği"nin -dünyada yaşanan- önümüzdeki felaketi iyi ifade etmediğini, değişikliğin zaman zaman pozitif de olabileceğini, dolayısıyla durumun "iklim krizi" "iklim acil durumu" "iklim felaketi" "iklim yıkımı" gibi farklı

şekilde ifade edilmesi gerektiğini söylediler. Şimdi, biz ısrarla “iklim krizi” diyoruz. Tabii, devlet bürokrasisinden de bu konuda dünyadaki bu terminoloji değişikliğini takip etmesini bekliyoruz. O yüzden Sayın Bakan Yardımcısının “iklim değişikliği” sözünü bu anlamda eleştirmek istiyorum.

“Paris İklim Anlaşması tarihsel sorumluluk. Türkiye’nin tarihsel sorumluluğu az. Dolayısıyla, bize gelene kadar kimler var, biz bu anlaşmada en son sözü geçecek ülkeyiz.” Bu yaklaşım da doğru değil. Türkiye şu an dünyadaki toplam karbon emisyonunun yüzde 1’inin salınımını yapıyor. Dolayısıyla, her ülke üzerine düşen tarihsel sorumluluğu ölçüsünde üzerine düşeni yapmalı. Elbette gelişmiş ülkeler, işte, dünyayı sömüren kapitalist ülkeler daha fazla sorumluluk sahibi, onlar kendi üzerine düşeni fazlasıyla yapmalı, biz de bu uluslar ailesinin bir üyesi olarak, Türkiye olarak kendi üzerimize düşeni yapmalıyız. Yani “Amerika çok kirletti, şimdi de çok kirlatıyor, biz yapmayalım.” böyle bir şey yok. Biz Paris İklim Anlaşması’nı imzaladık 2016 yılında, beş yıldır bu anlaşma bekliyor, beş yıldır! Ben 2016 yılında ilk defa Meclis gündemine getirmişim, yani beş yıldır bu işin fikrî takibini yapan bir arkadaşınızm. 26’ncı Dönemde 5 tane Meclis araştırması, 27’nci Dönemde 13 ayrı Meclis araştırması önergesi vermişim bu konuyla ilgili, hepsi de içerik olarak birbirinden farklıdır, iklim krizi temelli, Paris’i kapsayan ama farklı farklı şeyler. Soru önergeleri vermişiz. İlk soru önergemi -tekrar olacak bazı arkadaşlar için ama bu Komisyonu, Dışişleri Komisyonunu bilgilendirmek için söylüyorum- Mevlüt Çavuşoğlu’na vermişim. “Ek-1 listesinden çıkmak istiyoruz.” demiş özetle “Onun için bununla ilgili müzakerelerimiz devam ediyor.” Veysel Eroğlu’na sormuşum, o “Benim konum değil.” demiş “Çevre ve Şehirciliğe sor.” Çevre ve Şehirciliğe sormuşum, o da demiş “Ek-1 listesinden çıkmak istiyoruz.” Murat Kurum iki ayrı cevabından birinde demiş ki: “Biz Ek-1’den çıkmak istiyoruz, üstelik buna karşı çıkan da yok.” yani “Ek-1’den Türkiye’nin çıkmasına karşı çıkan da yok.” demiş.

Şimdi, Mecliste bir komisyon kuruldu “Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi ve Kuraklıkla Mücadele Araştırma Komisyonu” biraz daha uzun ismi de... O Komisyonunda biz çokça toplantı yaptık, 25 toplantı yapmışız, yüz dokuz saat sürmüş bu toplantılar. Tüm bakanlıklar geldi orada sunum yaptılar, yani Çevre ve Şehircilik Bakanı da geldi, Sayın Mehmet Emin Birpınar da geldi, Dışişleri Bakanlığından Bakan Yardımcısı Faruk Kaymakcı geldi, Tarım ve Orman Bakanlığından geldiler, tüm bürokrasi geldi, STK’ler, akademisyenler. Şimdi, orada, devletin -yani şu an devleti yöneten Hükûmetin diyeyim- ve devletin organlarının Paris İklim Anlaşması’ndan ve bu Rio’nun altındaki Birleşmiş Milletlerin İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nden haberi olmadığı tutanaklara yansdı. Şimdi, ben o tutanaklardaki şeyi sizinle paylaşmak istiyorum, yani bu kadar masum değil bu iş. “Biz beş yıl bekledik, hiçbir şey yoktu, şimdi de imzalıyoruz.” böyle bir şey yok, bunun bilinmesi gerekir. Bakın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Alparslan Bayraktar diyor ki: “Biz Türkiye’nin Paris İklim Anlaşması’yla ilgili adil konumlandırılmadığını düşünüyoruz. Özellikle Ek-1 üye ülkesi olarak Türkiye’nin, mutlak emisyon azaltımı zorunluluğu zarureti gelmesi durumunda ciddi bir sıkıntıyla karşı karşıya olabileceğini düşünüyoruz.” Tamamen yanlış bir değerlendirme, ne Paris İklim Anlaşması’nı biliyor ne Birleşmiş Milletlerin İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin Ek-1, Ek-2 listelerinin ne olduğunu biliyor. Ek listelerinin Paris Anlaşması’nın bir eki olduğunu sanıyor -ben düzelttim, öyle bir zorunluluk yok dedim- ve Paris Anlaşması’nın bir mutlak zorunluluk, emisyon azaltım zorunluluğu getirmedeğini, taraf ülkelerin bir beyanda bulunduğunu, bizim gibi ülkelerin de -yani taraf olmamışların- niyet beyanında bulunduğunu ve bu çerçevede hareket edeceğini, bunların da 4 ayrı kategoride değerlendirildiğini, Türkiye’nin referans değerden azaltım... Yani 2030 yılına kadar, bu 2023 hedeflerini de kapsayan olağanüstü bir artımla -artım tutarını şöyle söyleyeyim- 400 milyon tondan 1 milyar 175 tona artıracığını hedefliyor Türkiye ama bizim şu anki durumumuz 929 milyon

ton. Yani, aslında, gelmemiz mümkün olmayan bir sera gazı salacağız deyip oradan azaltım söylüyoruz ama toplamda 430 milyondan 929 milyon tona, yani Türkiye 2 katına kadar sera gazını artıracığını söylüyor Paris Anlaşması'nda. Yani biz Paris Anlaşması'yla bir azaltım yükümlülüğünde değiliz.

Peki, Paris Anlaşması'nı imzalamak bize bir ekonomik yük getirir mi? Hayır, Paris Anlaşması'nı imzalamak tam tersine Türkiye'ye bir ekonomik menfaat getirir. Eğer biz ulusal menfaatimizi düşünüyorsak Paris Anlaşması'nı imzalamak değil, onaylamak durumundayız. Niye? Bugüne kadar dünyada politikayı şekillendiren enerji politikalarıydı, şimdi dünya politikasını şekillendiren iklim politikaları. Tüm dünyada, Çin ile ABD arasında bile bunun tartışması var. Dolayısıyla, siz iklim politikalarında dünyada olmanız gereken yerde değilseniz yeni oluşan ekonomik sistemin de dışındasınız demektir. Türkiye'nin bu yeni karbonsuz ekonomik düzende bu düzenin parçası olabilmesi ve bu riski fırsata dönüştürebilmesi gerekir. Bu riski fırsata dönüştürecek bir konumda olan ülkeyiz. Yani Çin'den gelen bir ürünün salacağı karbon emisyonu ile Avrupa gibi bir pazara Türkiye'de üretilen bir ürünün salacağı karbon emisyonu arasında ciddi fark var ulaşım, mesafe sebebiyle. Biz, bunu avantaja çevirebilecek durumdayken beş yıldır bu anlaşmayı imzalamadık ve Sayın Mehmet Emin Birpınar izah etti; Türkiye bu sebeple, 2019 yılında çıkan Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın alt başlıklarından biri olan sınırda karbon vergisi riskiyle karşı karşıya, ton başına 50 euro, 70 euro ve 90 euro konuşuluyor. TÜSİAD'ın yaptığı araştırmada Türkiye'ye 2 milyar 800 milyon euroluk -50 euro üzerinden yapılan hesapta sanırım- bir maliyetten bahsediliyor. Cam sektöründe, enerjide, çimentoda, demir çelikte, daha birçok sektörde Türkiye bu riskle karşı karşıya. Niye? Türkiye eski teknoloji yüksek karbon emisyonu yaratan bir teknolojiyle ürün üretip satıyor. Avrupa Birliği de karbon emisyonlarını sınırladığı için düşük karbon emisyonu olan yüksek teknoloji ürünle ürün üretiyor. Dolayısıyla diyor ki: "Sen benim ülkeme karbon kaçağına sebep oluyorsun bunu satarken, o yüzden sana karbon vergisi uygulayacağım sınırda." Hem kendi içini koruyor hem de bizi bir riskle karşı karşıya bırakıyor. Biz buna adapte olmak zorundayız Türkiye olarak. Eğer biz bu riski... Bugün yapılan o anlamda doğrudur, yani biz bunu destekliyoruz ama bugüne kadar söylediklerimizi burada konuşulanları duyunca tekrar etme ihtiyacı hissettim.

Bir başka riskimiz var; döngüsel ekonomi. Bu döngüsel ekonomi de Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın bir parçası. O da diyor ki "Bu ürünün ne kadarını geri dönüştürülmüş üründen kullanıyorsun?" Eğer geri dönüştürülmüş üründen kullanmıyorsan -çünkü tüketimi azaltmaya çalışıyor- bunun için de senden plastik vergisi alıyor. Mesela İtalya ocak ayında başlayacak plastik vergisine ve dünyanın en büyük plastik ithalatçısıyız biz ham madde anlamında -Türkiye- ve plastik ihracatçısıyız. Yani biz Paris İklim Anlaşması niye onaylanmadı derken ya da bugün onayladı, doğru bir iş yaptık derken bu ülkenin menfaatini, ulusal çıkarlarını savunduğumuz için bunu söylüyoruz. Bunu paylaşmak istiyorum.

Şimdi, bu gecikme sebebi... Neden gecikti? Ek-1 ülkesi olmaktan çıkmak istedik. Peki bu mümkün müydü? Ek-1 ülkesi... Aslında, Dışişleri Bakan Yardımcımız bunları anlatmalıydı, bize Dışişleri Bakanlığının internet sitesinde olan, herkesin girip okuyabileceği -bizim de bildiğimiz- bilgileri bize sunum olarak anlattı. Bizim ondan beklediğimiz, bu müzakerelerde Dışişleri Bakanlığı ne yaptı, kaç ülkeyle görüştü? Hangi ülkeler bizi destekledi, hangileri bizi desteklemedi? Bizim Türkiye olarak durumumuz neydi? Bununla ilgili biz kendisinden hiçbir bilgi alamadık. Hâlbuki bunu ben daha önce Dışişleri Bakan Yardımcısı Faruk Kaymakcı'ya İklim Araştırma Komisyonunda sordum ve kendisi bana dedi ki... Şöyle, şuradan, tutanağından aldım, ben soruyorum: "Sayın Bakanım, Ek-1'den çıkmamız için tüm taraf ülkelerin onayına ihtiyaç var mı?" Var olduğunu bildiğim için soruyorum, diyor ki: "Evet, yani en sonunda şöyle, bunu kabul ettirip nitelikli oylamaya gidip dörtte 3 oyla da karar alabilirsiniz ama o sayısal olarak mümkün değil ve bizi destekleyen, itiraz etmeyeceğini bildiren 6 ülke var, 20 ülke de 'Talebinize koşulsuz destek veriyor.' diyor." Yani Türkiye'yi EK-1 listesinden çıkartmak için 197

ülke içinde toplam 26 ülkenin destekleyebileceğini söylüyor. Beş yıldır durum böyle arkadaşlar, beş yıldır biz sadece 26 ülkenin bizi desteklediğini bilerek ek-1 listesinden çıkmaya çalışıyoruz ve Dışişleri Bakanlığı bunu biliyor, böyle olduğunu biliyor. G-77 ülkeleri.. Ben G-77 diyorum ama sanırım, Sayın Birpınar, 143 mü şu an?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet.

MURAT BAKAN (İzmir) – 143’e çıktı. 143 ülke, Türkiye’nin Yeşil İklim Fonu’ndan faydalanmaması için, bu para 100 milyar dolardı -planlanan- ama 10 milyar dolar toplanabildi. “Bu 10 milyar dolar paradan Türkiye pay almasın, biz çok daha yoksuluz.” diye zaten bizi desteklemiyor. Yani mümkün olmayan bir iş için bizim ek-1 listesinden çıkmamızın mümkün olmadığını bilerek Türkiye beş yıldır bunu bekletiyor. Ve bakın, Faruk Kaymakcı’nın bildiğini Enerji Bakan Yardımcısı bilmiyor, Faruk Kaymakcı’nın bildiğini Ticaret Bakan Yardımcısı bilmiyor. Her 2’sinin de ne Paris’ten haberi var ne Birleşmiş Milletlerin İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nden haberi var. Ve şu anki hükümet sistemi, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi merkezî bir hükümet sistemi olmasına rağmen yani bizim dış politikadaki... Burada tabii, Türkiye’nin çok değerli hariciyecileri var, çok değerli, büyükelçilik yapmış sayın komisyon sözcümüz var, burada dış politikadan hepiniz anlıyorsunuz biz dış politika uzmanı değiliz ama bizim, hepimizin bildiği bir şey var: Bizim Osmanlı’ya dayanan bir dış politika geleneğimiz var. Yani Osmanlı, bu kadar geniş bir coğrafyayı aynı zamanda güçlü bir diplomasiyle yönetti. Ve geliyorsunuz, Cumhuriyet Dönemi’nde, Millî Mücadele Dönemi’ndeki dış politika; arkasından, ikinci dünya harbi, soğuk savaş, bugüne kadar ciddi bir dış politika geleneği ama bugün eleştiriyorum meslek memurluğundan başlayarak büyükelçiliğe giden yolda onlarca yıl emek vermiş, ter dökmüş arkadaşlar yerine işte, Dışişleri Bakanlığı internet sitesinden bir sunum yapar gibi burada bize bir sunum yapıyor, bu çok üzücü. Demek ki biz dış politikada da Paris Anlaşması’nı yeterli anlatabilecek düzeyde değiliz. Birpınar’ın bu konuyla ilgili kişisel çabaları da -çünkü onun yaptığı sunumlardan biz konuya hâkimiyetini biliyoruz- yetmiyor dolayısıyla bu eleştirilerden doğal olarak o da payını alıyor.

Ben şunu söylüyorum: Bu uluslararası sözleşmeye taraf olmamız -bizim de onay verdiğimiz- bize birtakım sorumluluklar yüklüyor. Bu sorumluluklar... Hasan Kalyoncu Vekilim’le İklim Araştırma Komisyonunda beraber çalışıyoruz; birlikte gittik, sulak alanları gezdik. Seyfe Gölü Türkiye’nin önemli sulak alanlarından birisi, 320 bin flamingonun havalandığında gökyüzünün karardığı bir göldü şu an yok, Meke Gölü şu an yok, Eğirdir sazlıkları bitmek üzere. Bunların hepsi karbon yutak alanları, iklim kriziyle ilgili değerli arkadaşlar. Burdur Gölü yarı yarıya küçülmüş, sayısını artırabilirim.

Dönelim madenlere... İşte, Kaz Dağları’nda, Cerattepe’de, Fatsa’da, Munzur’da yaşadığımızı biliyorsunuz. Madenlerimiz çıkarılmasın mı? Bizim millî değerimiz, çıkarılsın elbet ama bir tane börtüye, böceğe, üzerindeki ağaca zarar vermeden, kılı kırk yararak biz o madenleri çıkartmak zorundayız. Dolayısıyla eğer bu Paris İklim Anlaşması’nı biz hep beraber onaylıyorsak bu sorumluluk sadece muhalefetin değil iktidarı muhalefeti, burada ne kadar milletvekili varsa bu ülkenin doğasını korumakla ilgili aynı sorumluluğa, aynı yükümlülüğe sahip. Biz bu vatani, bu toprakları 49 yılına kimseden kiralamadık. Bizim atalarımız şehit kanlarıyla sulayarak bize burayı vatan yaptılar dolayısıyla biz de çocuklarımıza biz nasıl bir ülkede yaşadysak öyle bir ülke bırakmak zorundayız değerli arkadaşlar; bizim çabamız ondan.

Ormanlarla ilgili aynı şey... Ormanlarda Türkiye'nin ürettiği ormandan fazlasını biz kereste olarak kesip satıyoruz. Biz komisyonda konuştuk bunu. Çöp ithalatı... Türkiye Avrupa'nın çöp sömürgesi oldu. Kendi plastiğimizi ayrıştırıp dönüştüremiyoruz, Avrupa'dan çöp ithal ediyoruz. Turizmi Teşvik Kanunu'yla ormanlarda turizm tesisi yapılmasının önünü açtık biz bu Mecliste, Meclis kapanmadan. Bunu çoğaltabiliriz.

Son olarak, çok uzatmadan -uzattım belki de- kapatayım. "Vatan" dediğimiz şey arkadaşlar, soyut bir kavram değil. Vatan, işte, bu ormanlar, bu denizler, bu göller, bu ülke bizim vatanımız dolayısıyla biz burayı, bu doğayı hep birlikte korumak zorundayız. Bundan sonra bu sorumlulukla hareket etmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Hayırlı uğurlu olsun Paris Anlaşması hepimize.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ederim.

Arkadaşlardan çok rica edeceğim, süreyi biraz daha kısa kullanırsak özellikle rica ediyorum.

Şimdi, Komisyon üyelerimizden söz isteyenler var. Önce Hasan Bey'de, sonra Yunus Bey, sonra Asuman Hanım, sonra İsmail Bey söz istemiş bir de.

Hasan Bey, buyurun.

HASAN TURAN (İstanbul) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar, kıymetli bakanlarım; öncelikle hepimizi kalbi muhabbetlerimle selamlıyorum. Geçmiş olsun dilekleriniz için de teşekkür ediyorum. Yeni dönemin ilk toplantısının milletimiz için, devletimiz için, ülkemiz için hayırlı olmasını diliyorum.

Tabii, Birleşmiş Milletler Paris İklim Anlaşması'yla ilgili burada hem teknik sunumlar yapıldı; Dışişleri Bakan Yardımcımız, Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız konuyu enine boyuna anlattılar. Evvelinde de Çevre Komisyonunda konu görüşülmüş ve komisyon raporunun da özetini okuduğumuzda bu konuda bir mutabakat olduğu ki muhalefetin malum, tezlerini de ortaya koyduğunda hatta iktidardan daha çok istediği ortada. Bu konuda mutabakat da var, mutabakat olduğu hâlde, teknik kısımlar da tek tek anlatıldığı hâlde, uzun bir zamandır Komisyon görüşmelerine devam ediyoruz. Bunun nedeni de burada siyasal retorik olarak yer yer kullanılan deyimlerin de Komisyondaki görüşmelerin uzamasına neden olduğunu düşünüyorum. Sayın Büyükelçimiz biraz önce "Son ırmak kurduğunda, son ağaç yok olduğunda, son balık öldüğünde beyaz adam paranın yenmeyen bir şey olduğunu anlayacak." diye bir Kızılderili atasözü hatırlattı. Evet, o Kızılderili de, Allah rahmet eylesin, ahirete irtihal etti.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Hâlâ yaşıyor bir yerlerde.

HASAN TURAN (İstanbul) – Beyaz adam hâlâ varlığına devam ediyor. Öyle bir dünya düzeni kurdu ki maalesef, beyaz adam tilkiyle birlikte plan yapıyor, kurtla birlikte sürüye saldırıyor, koyunla ve çobanla birlikte de ağıt yakıyor ve bu düzen devam ediyor. Birleşmiş Milletlerden bize bir yasa teklifi geliyor, Paris İklim Anlaşması diye bir anlaşma oluşturuluyor. Ülkemiz tabii ki bu anlaşmanın bizim ülkemize ne faydası var diye düşünmek durumunda. Faydası var mı, yok mu? Ülkemize ne kazandırır, ne kaybettirir? Bize karşı bir yükümlülükleri var mıdır, yok mudur? Yani hem dünyayı kirleteceksiniz hem de bedelini başka milletlere ödettireceksiniz. Eğer bir para tahsil edilecekse, vergilendirme olarsa bunlardan siz istifade etmeyeceksiniz, başka ülkeler istifade edecek; anlaşmayı yazan, metni oluşturan, hatta buraya "Bir an önce imza koymalısınız." diyen ülkeler için pastasından payını alacak, siz almayacaksınız. Burada hepimiz bu ülkenin milletvekilleriyiz. Müzakere ederken ülkemizin ve milletimizin lehinde kararları geçirmek için müzakere ettiğimizi düşünüyorum. Dolayısıyla ülkemizin

endişelerini hatta anlaşmalar imzalanırken müzakere sürelerinin uzamasını yerinde bulmamız gerekir; bunu niye geciktirdik, neden bize gelen teklifleri hemen anında altını paraf edip imzalamıyoruz diye eleştiriye tabi tutulmamak gerekir diye düşünüyorum âcizane.

Bir de bunun üzerine siyasal bir retorik olarak “Hadi gördünüz parayı iyisiniz yine.” dercesine yorumlar, eleştiriler yapmanın doğru olmadığı kanaatindeyim. Arkadaşlar, kimse kendi şahsına para kazanmıyor. Eğer ortalıkta bir para varsa, bir para alacaksak herhâlde ülkemizin hazine ve maliyesine giriyor, bizim şahsımıza gelmiyor; bu bir.

İkincisi, uçak retoriği gerçekten çok baydı, yer yer Genel Kurulda da çokça bir kıyas usulü olarak kullanılıyor. Biraz önce Kıymetli Aydın Bey, Değerli Vekilimiz de ifade etti: “Genel Başkanımızın uçağı yok.” dedi. Vallahi bizim Genel Başkanımızın da uçağı yok, Türkiye Cumhuriyeti devletinin uçağı var. Devletimizin uçakları var, askerî uçakları var, sivil uçakları var...

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Helikopterleri var.

HASAN TURAN (İstanbul) – Helikopterleri var, tankları var, araçları var, her türlü araca sahip; insanlı, insansız. Hatta bu konuda kabiliyetlerimizi de geliştirdik yani. Şimdi, sürekli bunu getirip yani bu konu üzerinden yapmak... Bir de usulen de şöyle bir nezaketsizlik var: Bu konuda böyle iğneleyici, ısırtıcı, tahkir edici ifadeleri kullanan arkadaşlarımızın bir kısmı da konuşmalarını yapıyorlar sağ olsunlar, tebrik ediyoruz onları sonra gidiyorlar, çekip gidiyorlar. Ya kardeşim, her soru yeni bir cevabı, her cevap da yeni bir soruyu beraberinde getirir. Madem ortaya bir şey koydunuz, cevabını da almayı bekleyin bari; çekip gidiyorsunuz. Böyle bir usul, böyle bir yöntem, böyle bir tartışma, böyle bir müzakere tekniğine ilk defa şahit oluyorum, bizim burada şahit oluyoruz. O yüzden, siyasal olarak söyledüğünüz bir şeyin mutlaka siyasal olarak cevabını alınız.

Biz, hülâsa, özetliyorum sonuna geldim, 2020 yılında bir anlaşmaya imza atmışız, 2021 yılında Dışişleri Komisyonunda görüşüyoruz ve geçiriyoruz inşallah. 2016’da müzakerelerine başlamışız; müzakere başka bir şey, imza attığımız tarih başka bir şey.

MURAT BAKAN (İzmir) – 2016, imza tarihi.

HASAN TURAN (İstanbul) – Biraz önce benim gördüğüm bu raporda geçen 2020 yılı...

MURAT BAKAN (İzmir) – 22 Nisan 2016 ilk imza tarihi.

HASAN TURAN (İstanbul) – Eyvallah, her neyse, düzeltiyorum eğer öyleyse. Burada “2020” diye bir kayıt gördüm, eyvallah.

Ülkemizle ilgili, bakın, hepimiz burada mutabıkız, “batı” dediğimiz zaman aklımıza bir şey geliyor yani. Her ne kadar Gümrük Birliği, Avrupa Birliği hayalimiz falan olsa da hepimizin ülkemizin ulusal çıkarlarını, milletimizin menfaatlerini öncelememiz gerektiğini, iktidarda bugün Cumhurbaşkanımızın liderliğindeki Hükûmet değil de başka bir hükûmet de olsa önüne gelen her anlaşmayı anında paraf edip, imzalayıp yapmayacağını hepimiz biliyoruz. Dolayısıyla, bu konunun bu şekilde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum Hasan Bey.

Yunus Bey, buyurun.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben aslında çok uzun bir konuşma yapmayacağım, sorular sormak istiyorum. Kusura bakmayın, konuşmaların bir kısmını takip edemedim, Genel Kurulda bir konuşmam vardı, oraya gitmek durumundaydım ama hemen arkasından geldim.

2 bakan yardımcısına da sorular yöneltmek istiyorum. Öncelikle Sayın Birpınar’a...

Şimdi, tabii, bu konu üzerine Murat Bey çok ciddi çalışıyor, onun da bizimle paylaştığı kimi raporlar olmuştur. Onlardan birinde, az önce Murat Bey’in gündeme getirdiği bir konuyla ilgili birtakım sayısal şeyler gördüm ve gerçekten Türkiye açısından üzuldüm. Şöyle ki; bir kısmına Murat Bey değindi, şimdi söyleyeceğim kısma değinmedi, o da şu: Şimdi, bizim 2012 yılındaki BM Sekreteryasına sunduğumuz Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı’nda toplam 430 milyon ton sera gazı emisyonu var 2012’de. Şimdi, biz demişiz ki: 2030’da biz bunun 1,175 milyar tona çıkacağını düşünüyoruz, buradan şey yapacağız, bu miktarı 929 milyona çekeceğiz. Ancak 2019’da TÜİK’in yayınladığı son sera gazı emisyon envanterine göre 2019’da zaten 506 milyon olmuş yani 430 milyondan yedi yılda 506 milyona çıkmış. Türkiye’deki ekonomik büyüme de göz önünde bulundurulursa bu 530 milyonun da hiç öyle 929 milyona ulaşacak falan gibi bir durumu görünmüyor yani bu yedi yıl içerisindeki şey düşünülürse.

Şimdi, Türkiye’imiz böyle bir taahhütte bulunurken, aslında bence Türkiye’imize yakışmayan bir taahhütte bulunurken örneğin, yine ekonomik durumları bizden çok farklı olarak değerlendirilemeyecek 2 Latin Amerika ülkesi Arjantin ve Brezilya, 2030’a gelindiğinde 2005 yılındaki seviyenin altına inmeyi taahhüt ediyorlar yani Arjantin ve Brezilya’nın verdiği Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı dokümanlarında 2030 yılı için -tekrar ediyorum bunu- 2005 yılındaki seviyenin altına inmeyi taahhüt ediyorlar.

Şimdi, bu bize bir şey gösteriyor sanıyorum yani ülkemizin ekonomik gelişmesi, mali imkânları falan hepsi bir yana, böyle bir meseleyi nasıl sahiplendiğiyle ilgili bir şey söylüyor sanki bize ve bu bizi üzüyor; bunu not etmem gerekirdi. Bir şey varsa yani bu Arjantin ve Brezilya’yla farklılıkla ilgili bir bilgi varsa elinizde, bunu da dinlemekten memnun olurum.

Diğer Sayın Bakan Yardımcısı’na olan soruma gelmek istiyorum. Şimdi, tabii, bu yıl Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Guterres’in yaptığı konuşma önemli bir konuşmaydı ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri konuşmasının neredeyse tamamında bu iklim meselesi, iklim krizi üzerinde durdu. Dünyada gerçekten çok ciddi, çok önemsenen bir konuyla karşı karşıyayız.

Sayın Bakan Yardımcısı, benim merak ettiğim husus şudur: Türkiye’mizin itibarını biz çok önemsiyoruz, Türkiye’nin prestijli bir ülke olmasını çok önemsiyoruz. Bu çok ciddi, önemli bir konu. Güçlü bir Türkiye de tabii çok istiyoruz. Şimdi, malumunuz artık dünyada “güç” denildiği zaman... Eskiden, uluslararası ilişkiler okuyanlar hatırlar, Morgenthau’nun böyle bir ulusal güç şeyleri vardı falan, bunlar çok değişti artık yani askerî güce, başka şeylere de bakıyoruz ama en baştan “yumuşak güç” denilen konulara bakılıyor ve gerçekten bir ülkenin yeşil ekonomiyi, iklim krizi gibi meseleleri sahiplenmesi bir konumda olması, uluslararası planda o ülkeye ilişkin bakış da o ülkenin prestijini de çok farklı bir noktaya taşıyor. Bu bakımdan, OECD’nin ve G20’nin üyeleri arasında son ülke, bunu Meclisinde kabul edecek olan son ülke olmamızın, ülkemize bu yumuşak güç yaklaşımı içerisinde pek bir faydasının olmayacağını ben değerlendiriyorum. Sayın Kıran’ın da değerlendirmesini merak ediyorum.

İkinci sorum da: Tabii ki Avrupa Birliği de önemli bir değişim yaşadığı son dönemde. Avrupa Birliğinin bu yaşadığı önemli değişimin de tabii ki merkezinde, malumunuz, bu yeşil ekonomi konuları, iklimle ilgili konular geliyor. Avrupa birliğine üye olmayı hedefleyen bir ülke olarak Türkiye’nin önünde yani Türkiye’nin Avrupa bütünleşmesinin bir parçası olması bakımından aslında fırsat sağlayan da bir konu bu, özellikle Avrupa Birliğinin sınırda karbon düzenleme mekanizması başta olmak üzere. Türkiye için yeni kapılar açabilecek, Türkiye’nin Avrupa’yla bütünleşmesi bakımından Avrupa kamuoyunda da sempati yaratacak bir konu; onu da belirtmek gerekir çünkü malumunuz, Avrupa’da son Alman seçimlerinde de gördük, yeşil partiler birçok ülkede önemli sonuçlar alıyorlar ve hükümetlerin

oluşumunda, hükümet programlarının oluşumunda etkili oluyorlar. O bakımdan yani görebildiğim kadarıyla, Türkiye'nin gerçekten itibarına, prestijine zarar veren bir durumla karşı karşıyayız. Ben, Bakanlığımızın burada değerlendirmesini merak ediyorum.

Teşekkürler Sayın Başkan.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

İsmail Bey, buyurun.

Asuman Hanım söz talebini geri çektiği için buyurun İsmail Bey.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Tabii, ilgili anlaşmayla alakalı partimizin görüşlerini Erzurum Milletvekilimiz ve Sayın Genel Başkan Yardımcımız Kamil Aydın Bey ifade buyurdular. Ben de burada, toplantı esnasında, bilhassa hem Komisyon üyelerimizin hem de Komisyon üyesi olmayan diğer milletvekillerimizin tutanaklara da yansıyan bazı görüşleriyle alakalı fikirlerimi paylaşmak ve aynı zamanda, işin açıkçası, bir de soru yöneltmek isterim. Çünkü “iklim” denilince nazarımızı celbeden mesele sadece çevreyle alakalı faktörler olmuyor. Belki adıyla meşhur olan bu alanla alakalı, elbette, çevre politikaları öncelikli ama çok geniş bir sahada sadece Türkiye'yle alakalı değil dünyanın geri kalanını, belki de 21'inci yüzyıl şartlarında en temel meseleleri etkileyebilecek; sadece ülkelerde, sadece ülkeler arası ilişkilerde değil, küresel sistemin bütününde tesir yaratacak, belki yıkıma ve tahribata da sebep olacak, belki yeniden farklı koşulların doğmasına da neden olabilecek gelişmeler söz konusu. Tabii, bu anlamda, ilk olarak, hem Dışişleri Bakan Yardımcımız Yavuz Selim Kıran Bey'e hem de Çevre ve Şehircilik Bakanı Yardımcımız Mehmet Emin Birpınar Bey'e sunumları için çok teşekkür ediyorum.

İkinci olarak; ilgili anlaşma sabah Çevre Komisyonunda görüşülmüştü. Tabii, bu Komisyonunda da çok saygıdeğer milletvekilleri kendi partilerinin görüşlerini ifade etmişler, yani teknik boyutuyla alakalı meselelerle -neler varsa- alakalı görüşlerini paylaşmak suretiyle, bize de gelen bilgilere göre, ilgili anlaşma bu Komisyonunda da oy birliğiyle geçmiş ve şu anda da Dışişleri Komisyonunda görüşülüyor. Dolayısıyla, teknik bilgiler anlamında her milletvekilimizin fikir ve görüşlerine saygı duymakla beraber meselenin bilhassa Dışişleri Komisyonunu ve dış ilişkileri ilgilendiren sahasıyla alakalı bu Komisyonunda fikirler varsa bunların paylaşılmasının üslup açısından ben de Kamil Hocam gibi, daha doğru olacağı kanaatini taşıyorum.

Bir başka mesele, tabii, hoş karşılamadığımız bazı beyanlar da burada kullanıldı. Bu cümlelerden bir tanesi “Bu işin arkasında para var.” ifadesiydi. Çok saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye'nin dış politikasının, veya Türkiye Cumhuriyeti devletinin herhangi bir politikasının dışarıdan parayla yönlendirilebileceğini söylemek hoş bir tabir değil. Dolayısıyla bu ifadeyi kabul etmediğimizi, reddettiğimizi, yakışık bulmadığımızı ifade etmek isterim ama illa dışarıdan veya farklı gerekçelerle, farklı kaynaklarla hareket edip bu anlamda Türkiye'nin bizi kendisine, Türkiye'nin millî birlik ve bütünlüğüne yönelik, kaynağını bilmediğimiz, diğer çevrelerle beraber hareket eden ve parayla yönlendirilebilen isimler yahut kuruluşlar arıyorsak aynı samimiyeti yabancı kuruluşlardan fonlanan, bilhassa medya sektöründe faaliyet gösteren kurumlar olmak üzere, diğer sahalarda da samimiyetle ifade etmemiz lazım.

Tabii, “kaynak” hususu gündeme gelince bunun nasıl kullanılacağıyla alakalı, nasıl bir yolun takip edileceğiyle alakalı haklı olarak bazı sorular gündeme geliyor. Zannedirim, Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız bununla alakalı gerekli cevapları verecektir ancak asıl olan bilgiye göre, ülkemizin

kullanacağı bu anlamdaki kaynağın bankalar aracılığıyla ve proje bazlı olarak değerlendirileceği hususunun altını çizmek isterim. Dolayısıyla, en başından itibaren söylenen “Para karşılığında bu anlaşma imzalanıyor.” ifadesinin yakışıksız bir ifade olduğu bu anlamda da ortaya çıkmış oluyor.

Son olarak, tabii, bilhassa Dışişleri Bakan Yardımcımız Yavuz Selim Bey’e bir sorum olacak. Komisyonumuzla ve aynı zamanda Komisyon üyesi olmayıp burayı şereflendiren diğer milletvekillerimizle de bu bilgiyi paylaşırlarsa çok memnun olurum. Dedğimiz gibi, sadece çevreyi ilgilendiren meseleler yok burada. İklim değişikliği sebebiyle küresel seviyede bilhassa ülkemizin de içerisinde bulunduğu coğrafya da... Ki Türkiye son derece kırılgan bir coğrafyada bulunuyor, aynı anda Orta Doğu’ya, Kafkaslara, Balkanlara, hatta ve hatta Kuzey Afrika’ya coğrafi olarak komşuyuz ve bu iklim krizinden etkilenen ana coğrafyalar da bunlar. Dolayısıyla sınırı aşan göçler meselesi daha fazla gündeme geliyor. Hiç şüphe yok ki böylesi bir kriz giderek daha fazla etkisini göstermeye başladıkça ülkelerin kendi millî güvenlik algılamalarında da bazı değişiklikler olabilecektir. Belki sınırı aşan göçler bunlardan sadece bir tanesi olacak ama politikalarında aşırıya kaçabilecek ülkelerin önümüzdeki süreçte var olabileceği gerçeğini de göz ardı etmememiz gerekiyor. Dolayısıyla göç başta olmak üzere, ülkemizin bu anlamda millî güvenliğimizi ilgilendiren meselelerle alakalı iklim değişikliği ve aynı zamanda Paris İklim Anlaşması çerçevesinde bir çalışması var mıdır? Bu bilgiyi de Dışişleri Bakan Yardımcımız paylaşırsa çok memnun olurum.

Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum İsmail Bey.

Tulay Hanım, sizin bir söz talebiniz var.

Buyurun.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben anlaşmayla ilgili söz alma niyetinde değildim, size de bunu toplantı başlarken ifade etmiştim. Bizim, parti olarak, elbette görüşümüz Paris İklim Anlaşması’nın Meclise gelmesi ve acilen onaylanması yönündedir. Bununla ilgili tabii ki değerlendirmelerimiz ve eleştirilerimiz vardır. Onları da Çevre Komisyonundaki arkadaşlarımız partimiz adına ifade edeceklerdi fakat ben bu konuşma seyrine baktıktan sonra bir söz alma gereği hissettim.

Birincisi, biz şunun hepimiz farkındayız yani neden geç kalındı, neden Paris İklim Anlaşması’nı, bunu iktidar şimdi Meclis gündemine taşıdı; bütün bunlara dair yapılan değerlendirmelerde, birincisi, bizler şunun gayet iyi farkındayız: Dünyayı en fazla kirletenler bugün Sanayi Devrimi sonrasında özellikle sanayinin gelişimiyle birlikte artan enerji ihtiyaçları ve tabii ki yine gelişmiş kategorideki ülkelerin bu konudaki payının çok daha büyük olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu şu anlama gelmiyor: “Başkası kirletiyor. Biz şu kadar kirletiyoruz, niye kendimizi eleştiriyoruz?” Böyle bakamayız, sonuçta iklim krizi sınır tanımıyor, sonuçta fırtınalar sınır tanımıyor, orman yangınları sınır tanımıyor. O yüzden, bu konuda görev ve sorumluluk ve duyarlılık... “21’inci yüzyılda öbürleri böyle, niye o tarafı eleştirmiyorsunuz?” Hayır, tam aksine, biz orayı daha çok eleştiriyoruz ama kendimizi de eleştiriyoruz. Bir kere, bunun ayırımına varalım diye bunu söyledim.

İkinci bir şey: Uçak meselesini AKP’li Vekilimiz Sayın Ceyda Hanım dile getirdi. Ben talihsiz buluyorum onun dile getirmesini, keşke dile getirmeseydi çünkü uçakla ilgili yani yıllar yıldır uçan saraylardı, saraya hizmet eden uçaklardı; bunlarla ilgili eleştiriler bilinen eleştirilerdi yani bunu ilk kez bu Komisyonunda dile getirmiyoruz ki.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – “Uçan saray” ne?

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Tabii, uçan saray vardı ya Katar’dan gelen, hediye olarak kabul edilen.

Şimdi, ortada uçakla ilgili saraya dönük bu kadar eleştiriler varken kalkıp muhalefet partilerine bu eleştiriyi yapınca elbette ki bir yanıtla karşılaşırsınız yani adil değil bu eleştiri; bunu geçiyorum.

Bir diğeri; Mesela saraya hizmet eden uçaklar ortadayken orman söndürecek uçak sayısının azlığını gördük biz, değil mi? Yani ciğerlerimiz yandı gerçekten bu ülkede ve bu konuda ne kadar hazırlıksız olduğumuzu bir kez daha gördük. Elbette, biz Paris İklim Anlaşması’nı konuşurken bunlara vurgu yapacağız. Bu eleştirileri de muhalefet yapmazsa zaten görevini yapmamış olur.

Bir diğer söyleyeceğim şey para meselesi. Para meselesi sanmayın ki sadece bu Komisyonunda konuşuluyor. Eminim, sizler de gündemi hepimizden fazla takip ediyorsunuz. Yani Paris İklim Anlaşması’nın beş sene sonra bugün gelmesinin çeşitli sebepleri var. Muhalefet, iktidarın getirdiği bu anlaşmayı kabul etmekle birlikte, eleştirilerini sunarken elbette bunun ardından yatan... Ki bunu Cumhurbaşkanı bizzat kendisi bir şekilde ifade etti.

İkincisi şunu hatırlatmak istiyorum; yine Cumhurbaşkanı kendisi ifade etti: Mülteciler meselesinde Merkel’e “Hani paralar?” diyen biz değildik ki. Cumhurbaşkanı söyledi bunu ve bu, kayıtlarda var yani bunu ben söylemiyorum.

Şimdi, dolayısıyla, bu tür insan hakları, doğa hakkı gibi konularda uluslararası sözleşmeleri, mülteci dostluğunu, mültecilerin araçsallaştırılması meselesini, bunları açarsak bu uzar, gider. O yüzden, açmasaydınız iyiydi. Siz açtınız, o yüzden biz konuştuk. Ben gerçekten söz alma niyetinde değildim ama bu konuşmalar bizleri bu yanıtları vermeye mecbur etti.

Bir diğeri, maden şirketlerine verilen ruhsatlar. Sayısız ruhsatlar verildi maden şirketlerine ve onlar hep ormanlık arazilere yakın yerler.

Bir diğeri, izlenen tarım politikaları, tarım arazilerinin imara açılması, iklim krizine ne kadar büyük katkı sağladıkları. Bunlar masaya yatırılması gereken konular.

Şimdi, Paris İklim Anlaşması’nı imzalıyoruz, evet, gereklilikleri yerine gelecek mi bilmiyoruz. Şimdi, bugüne kadar, birçok uluslararası sözleşmenin gerekliliklerini, ceza alma ihtimalini göz önünde bulundurduğu hâlde, bildiği hâlde yerine getirmeyen bir iktidar da var. Biz tabii ki bu samimiysizlikleri ifade etmek zorundayız muhalefet olarak.

Son olarak şunu söyleyip bitiriyorum: Sayın Ahmet Bey her toplantıda burada bir milletvekiline hakaret ediyor. Sayın Başkan, bunu ben sizin dikkatinize özel olarak sunmak istiyorum. Geçtiğimiz toplantılarda benzer hakareti benim şahsıma gerçekleştirmiştir. Burada biz eleştiri ve hakareti birbirinden ayırmak zorundayız, çok ağır eleştiri yapabiliriz. Zaten birbirimizi eleştirmeseydik aynı saflarda olurduk. Muhalefet, eleştiri demektir. Elbette sizlerin de eleştirileri olacaktır; bu, siyasetin doğasıdır. Demokrasilerde eleştiri olmazsa olmaz, muhalefet ve iktidar varsa eleştiri olacak demektir. Bunun usulünü dizayn ederken hiçbir milletvekiline ya da hiçbir şahsa... Onun “milletvekili” unvanını taşıyor olmasının da hiçbir önemi yok, hiçbir şahıs ötekine “terbiyesiz” lafını kullanamaz; bunu da ben burada kınıyorum. Aynı şekilde Meclis Başkanını da bu üslubu kınamaya davet ediyorum. Böyle bir erkek egemen dili, başta bu Komisyondaki kadınlar olarak asla kabul etmemeliyiz. Ben bir kadın olarak kabul etmiyorum, bir insan olarak da kabul etmiyorum. Ahmet Bey’in üslubunun ciddi bir biçimde eleştirilmesi gerektiğini, Sayın Başkan, sizin dikkatinize sunmak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ceyda Hanım, söz talebiniz var.

Buyurun.

CEYDA BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir) – Sayın Başkanım, önce, bizim Dışışleri Komisyonu toplantılarının üslubunu değıştirecek arkadaşların burada olmaması gerektiğine inanıyorum çünkü biz Türkiye Cumhuriyeti olarak 3 milyar dolarlık bir para için kalkıp da kimseye boyun eğecek bir ülke değiliz. Türkiye Cumhuriyeti büyük bir ülke; bunun 10 mislini göçmenlere harcayan bir ülke olarak da buna hiçbir şekilde boyun eğmeyiz. İsmail Bey de açıkladı bunun proje bazlı olduğunu, bu paranın bu şekilde ödeneceğini.

Sorular soruluyor ama cevapları beklenmeden gidiliyor. Cumhurbaşkanımızın uçağının mevzusunun da Utku Bey burada altını çizdi değil mi? Burada bizim özellikle altını çizmek istediğimiz şey Paris İklim Anlaşması... Karbon ayak izlerimiz ölçülürken, burada, ülkemizin yaşadığı doğal afetlerden kalkıp bunu söz konusu ederek altının çizilmesinden dolayı ben bu özel uçak mevzusunu açtım. Bizim Genel Başkanımız da Cumhurbaşkanı olarak o uçaklara biniyor, bunun da özellikle altını çizmek istiyorum.

Bakanlıklar tarafından yapılan sunumların hepsinin de ayrıca çok kıymetli olduğunu... Bakan Yardımcılarımıza da buradan teşekkür ediyoruz.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ederim.

Komisyon üyelerimiz tamamlandı, şimdi İbrahim Bey sizde sıra.

Buyurun.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Çok teşekkürler.

Nihayet söz sırasının bana gelmiş olması... Komisyon üyesi olmak Dışışlerinde gerçekten ayrıcalıklı bir statü imiş çünkü 1, 2, 3, 5 kez konuşabiliyorlar.

Evet, ben Dışışleri Komisyonuna ilk kez katılıyorum. Cumhuriyet Halk Partisi Anayasa Komisyonu Sözcüsüyüm. Bu Komisyona katılmamın nedeni, bu sözleşmenin, Paris İklim Sözleşmesi'nin öneminden kaynaklanıyor ve bu sözleşmenin özellikle benim çalıştığım alanla, Meclis dışında gerek üniversitede gerek uluslararası alanda ve Meclis içerisindeki faaliyetlerimle doğrudan örtüşüyor olması.

Aslında, tabii, iklim krizi anayasalara girmeye başladı yani maddeler olarak iklimle ilgili maddeler anayasalara girmeye başladı; bu da yeni bir süreç, 21'inci yüzyılın süreci ama ondan söz etmeyeceğim. Bu uluslararası boyutu Bakan Yardımcıları anlattılar, üyeler de bahsettiler. O bakımdan, aslında çevre hukukunun uluslararası ilkeleri açısından, sorumluluk, kirlenen ve yaptırım dengesi açısından bu konuyu ele almak isterdim ama ilerleyen zaman ve zamanın sınırı nedeniyle ben daha çok iç hukuka dönük birkaç hususa değinmek istiyorum çünkü bu komisyonlarda, gerek sabahleyin yapılan Çevre Komisyonunda gerek burada yapılan konuşmalar gerekse Genel Kurulda yapılacak olan konuşmalar aslında Paris İklim Sözleşmesi'nin Türkiye'de etkililiğini sağlamaya yönelik birtakım somut önerileri, somut söylemleri yansıtmalıdır diye düşünüyorum.

Türkiye'nin uluslararası sözleşmeler açısından politikası, yaklaşımı ve bu sözleşmeler içerisinde özellikle çevre sözleşmeleri ve çevre sözleşmelerinin etkililiği bakımından konuya yaklaşım önem taşımaktadır. Bazen aşırıya gidiyor Türkiye, mesela on yıl öncesine gittiğimiz zaman Rusya'yla yapılan bir Akkuyu Nükleer Santrali Anlaşması var ki henüz Rusya'da özel bir şirket kurulmadan yapıldı bu sözleşme ve Anayasa Mahkemesi denetiminden kaçırarak için yapıldı kırk dokuz yıllığına ve dikkat edin, uçak krizi doğdu Rusya'yla, Putin Türkiye'ye çok yaptırım uyguladı ama tabii, Rusya'ya bu kadar ayrıcalık tanıyan bir projeye kesinlikle dokunmadı.

Bir uluslararası sözleşme bu Meclisten geçtiği için ve Anayasa Mahkemesi de hâliyle, haklı olarak denetleyemediği için bunu özellikle belirtmek istedim ama uluslararası çevre hukukuna ilişkin uluslararası sözleşmelerin etkililiği Türk hukukunda, iç hukukta, özellikle doğrudan etkiye sahip olduğu hâlde yani 90'ıncı maddeye göre bunu onayladığımız andan itibaren iç hukukun bir parçası hâline gelecek olmasına karşın ciddi bir etkililik sorunu karşısında bulunuyoruz. Şimdi, bu etkililik sorunu, büyük ölçüde, Anayasa'nın saygı görmeyen, özellikle ülkesel öğeleri düzenleyen, çevre haklarını düzenleyen hükümlerine saygı gösterilmemesi, o hükümlerin etkisizliği sonucudur, onlarla paralellik arz etmektedir diye düşünüyorum. Anayasa'mızda, her şeye karşın, Türkiye ülkesine ilişkin, kıyılardan ormanlara kadar çok sayıda ve çok önemli hükümler bulunmakla birlikte, esasen doğrudan iklim krizinin bağrında yer alan bu hükümlerin çok büyük ölçüde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ihlal edildiğine, yürütme tarafından ihlal edildiğine, kimi zaman yargı tarafından da yeterince değerlendirilmediğine tanık oluyoruz.

O bakımdan, Bakan Yardımcılarımızın konuşmaları çok çok önemli tabii ki geleceğe yönelik olarak. Gerçi, girmeme sözü verdim, gelişmekte olan ülke beyanı ne kadar geçerli; o konuda kendileri de kuşku sahibiler ama beni şu anda ilgilendiren, biz Türkiye'de bunu yani iklim değişikliği bağlantılı, Türkiye ekosistemine ilişkin Anayasa hükümlerini ve çevre mevzuatını nasıl uygulayacağız, ne ölçüde amacına uygun bir biçimde uygulayacağız?

Şimdi bir örnek olarak belirtiyorum, 7334 sayılı Yasa, Turizmi Teşvik Kanunu -torba kanun- tam tamına son yasa olarak çıktı yani 27'nci Yasama Dönemi Dördüncü Yasama Yılı'nın son yasası olarak çıktı, bu ise ilk yasa. Kara yasa ve tabii, kara yaz birlikte geldi. Ben ona "Bu da hayırlı." diyorum yani iki buçuk ay sonra bu yasayı oylayacak olmamız hayra alamet olmalı ve olumlu bir başlangıç olarak ele alınmalı diye düşünüyorum çünkü o yasanın... Hazır Bakan Yardımcımız da bir kez daha huzurumuzdayken, ne kadar duyarlı olduğunu biliyoruz; Çevre Komisyonu dışlandı, ısrarlarımıza rağmen Çevre Komisyonu tümüyle dışlandı ve sadece İmar ve Turizm Komisyonunda görüldü. 1 Nisanda Komisyonunda başladı görüşmeler, tam dört ay sonra 18 Temmuz Pazar günü saat 14.30'da sona erdi.

Sayın vekiller, değerli Bakan Yardımcıları, başkanlar, değerli Dışişleri Komisyonu üyeleri; bu vesileyle ben o sırada dile getirdiğimiz Anayasa maddelerinden birkaçını doğrudan doğruya; Türkiye yasası, Türkiye ekosistemini ihlal edecek olan yasa şeklinde nitelendirmiştik ki tam da bu konu iklim kriziyle bağlantılı bir yasa. Anayasa'mızın hükümleri, Sayın Cumhurbaşkanının BM'deki konuşmasıyla da bağlantılı olmak üzere, düzenli ve planlı kentleşme (Anayasa madde 23 ve 57) kamu yararı gereklerinden olan hükümler, kıyılardan yararlanma, toprak mülkiyeti ve tarım, hayvancılık gibi alanlar kamu yararından olarak düzenleniyor. Tarih, kültür, tabiat varlıklarının korunması, doğal kaynaklar, ormanlar, planlamaya ilişkin hükümler olmak üzere aslında madde 56'nın devlete yüklediği önlemek, korumak ve geliştirmek biçimindeki hükümlerinin ana sistematığını oluşturduğu anayasal düzenlemelerin tam da bağrında yer aldığı bir yasa idi. Biz başından itibaren buna itiraz ettik. Böyle bir yasanın, bu Türkiye yasasının bir çevresel etki değerlendirmesi olmalıdır mutlaka dedik; dört ay geciktirildi, 1 Nisandan 18 Temmuz'a kadar ama çevresel etki değerlendirmesi bile yapılmadı. Anayasa'ya aykırıydı dedik. Neden aykırı olmadığını hiçbir biçimde açıklamadılar ve yirmi dört saatlik maratonun ardından iki bayram arası, 15 Temmuz ile Kurban Bayramı arası, hafta sonu, televizyonlardan uzak bir biçimde bu yasa oylatıldı ve tam tamına 28 Temmuz'da yürürlüğe girdiği gün Türkiye yangın felaketiyle yüz yüze geldi. Şimdi, siz "1 Nisan şakası" mı dersiniz buna yoksa "28 Temmuz" hüznü mü dersiniz? Ben o yangınlara tanıklık ederken acaba bu yasaya olumlu oy veren vekiller orada yanan flora, fauna ve tabii ki homo sapiens dâhil olmak üzere Türkiye adına ne hissediyorlar diye ...

Şimdi, bu gerçekten çok ciddi bir zaafır, Türkiye Büyük Millet Meclisinin düştüğü ciddi bir yanılgıdır. Gece yarılarında benim yanıma gelen Cumhurbaşkanlığına mensup vekiller bana “Olmamalıydı, siz haklısınız.” dediler çünkü sabahlara kadar haykırdık, âdeta ağladık, yalvardık, yapmayın dedik ama oldu, ama oylandı.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Ateşin Çocukları yaptı, hesabı da sorulacak.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – O 25 maddenin 15 maddesini Anayasa Mahkemesine götürdük; 150 sayfalık bir başvuru, bir kitap kadar. Yani hep gelecek kuşaklardan söz edildi, gelecek dendi. Sayın Başkanlar, değerli üyeler, Sayın Çevre Bakan Yardımcısı; bunu vurgulamamın nedeni, bu yasanın, bu 7334 sayılı Yasa’nın Anayasa Mahkemesinin kararı beklenmeden bu Meclis tarafından düzeltilmesi gerekiyor. Bu, bizim için tarihsel bir görevdir. Bu, sadece Anayasa’ya aykırı olduğu için, uluslararası sözleşmelere aykırı olduğu için, kamu yararına aykırı olduğu için değil; bu, ülkemizin bugünü ve geleceği, Türkiye’nin ekosistemi açısından yaşamsal olduğu için.

Buna gelince, Paris İklim Sözleşmesi’ne gelince biz bununla tutarlı olmak istiyorsak yani bu Sözleşme’nin önemini burada sürekli dillendiriyorsak -ki dillendiriyoruz, partiler arasında bir ayrım bulunmamaktadır, oy birliğiyle kabul edeceğiz bunu- o zaman buradaki konuşmalarımız ile bunun uygulamaya konması arasında bir tutarlılık olması gerekiyor, doğrudan ilişki bulunması gerekiyor çünkü bunun oylanması, yürürlüğe konulması değil, bunun etkili olması önem taşıyor. Bu bakımdan, sadece bu yasanın uygulanması değil; tabii ki iklim ve su kanunlarının birlikte yapılması, müzakere, ortak akılla yapılması ve yapılırken bu sözleşmenin ve Anayasa’nın “ülkesel anayasa hukuku” dediğim hükümlerine uyumlu bir biçimde yeniden düzenlenmesi gerekiyor. O da yetmiyor, Çevre Kanunu’nun elden geçirilmesi gerekiyor.

Şimdi, ben Sayın Cumhurbaşkanının BM’deki konuşmasını dinlerken heyecanlandım da açıkçası, sözleri bir umut ışığı yarattı. İlk aklıma gelen, Kanal İstanbul’dan vazgeçiliyor dedim çünkü gerçekten bir ağaç bile, bir yaprak bile İklim Sözleşmesi’yle doğrudan ilişkili. O zaman kentleşme politikasından vazgeçiliyor dedim çünkü kendisi de zaten söylemişti “Dikey mimariden vazgeçiyoruz.” biçiminde. Sayın vekiller, bütün bunlar, Türkiye’de toprağa vurduğumuz bir kazma, kestiğimiz bir ağacın doğrudan doğruya iklimle, doğrudan doğruya ekosistemle olan ilişkisini bildiğimize göre, bunu sizlere tekrar etme gereği bulunmadığına göre, bu konuda ciddi olmak gerekiyor.

Üçüncü olarak, Cumhurbaşkanının sözlerinden kısaca şunu çıkardım: Çevre politikamızı değiştiriyoruz çünkü böyle bir konuşma...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Değerli Vekilim...

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – ...Paris Çevre Sözleşmesi’nin imzalanması Türkiye’nin çevre politikasını değiştireceği anlamına geliyor. Tabii, her birimizin yaşam tarzını değiştirmesi, kuşkusuz, bu bir bireysel ve toplu, kurumsal, ilkesel...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – İbrahim Bey, yavaş yavaş sözleri toparlayabilirsek sevinirim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Tabii, ben de zaten toparlıyordum ama bir kez daha lütfen müdahale etmeyin çünkü bu kadar bekledikten sonra bu tür müdahaleler tahrik edici olabiliyor o bakımdan. Ben zaten toparlıyordum.

Sonuç olarak, bu İklim Sözleşmesi’ni hepimiz önemseyeceğimize göre, bugün 2 ayrı komisyonda bunu görüştüğümüze göre, aslında yarın da Genel Kurulda görüşeceğimize göre, sayın üyeler, bu sözleşmenin Anayasa’mız, Türkiye’nin taraf olduğu diğer uluslararası sözleşmelerle ilişkili olduğu

hususlar ve bizim mevzuatımızla bağlantılı olarak bundan böyle yasama, yürütme ve yargı organları olarak bunlarla tutarlı bir söylem, politika ve uygulama geliştirmemizin çok önemli olduğunu belirtir; hukukun etkililiği adına, bu konuyu hepinizin ciddiye alacağı inancıyla hepinize saygılar sunarım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Evet, teşekkür ediyorum.

Asuman Hanım...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Başkanım, çok özür dilerim, hani zaman kaybı olmasın diye konuşmak istemedim ama şimdi, şey konusunu benim hiç aklım almıyor yani diyoruz ki: Bu, muhalefetin verdiği bir rahatlık mı, böyle ılık sularla yaşamanın verdiği bir rahatlık mı? Düşünsenize, ağaçlara dokunmayalım, işte yeşilliklere... “Butan” diye bir ülke var, Asya Parlamenter Asamblesi üyesi yani bunlarla, tamam, doğa... Çocuklarımıza bir borcumuz var, güzel bir gelecek için, güzel bir doğa, korunmuş bir doğa bırakmalıyız ama onlara aynı zamanda üreten bir Türkiye, gelişmeleri takip eden bir Türkiye, geride kalmayan bir Türkiye de bırakmalıyız. Yoksa çocuklarımız “beyin göçü” dediğimiz olayla başka ülkelere gidecekler, böyle bir dünya yok. Bunu söylerken o kadar rahat söylüyoruz ki. Böyle bir şey yok. Şunu söylemelisiniz bence, demelisiniz ki... Evet, artık, Paris İklim Anlaşması’nın da savunduğu şey, Cumhurbaşkanımızın yaptığı, Meclisin ilk açılışında yaptığı şey de aynı şeydi. Neydi? Yapılması gereken yeşil bir gelişme yani yeşilin, doğanın korunduğu bir sanayileşme, doğanın korunduğu teknolojiler. Bunları savunmalıyız, bunları yapmalıyız, bunlara gitmeliyiz. Tamam, bu doğru ama şunu savunmak o kadar saçma geliyor ki bana yani işte, çocuklarımıza nasıl bir gelecek bırakacağız... İşte, nasıl bir gelecek bıraksak bu geleceğin içinde üreten bir Türkiye’de olmak zorunda, bununla ilgili atılımlar da yapmak zorundayız. Öbür türlü, çocuklarımız başkalarının köleleri olarak çalışacak.

İkinci bir konu da Asya Parlamenter Asamblesi Grup Başkanı olarak konuşmak istiyorum çünkü biz bunları defalarca konuştuk. Ek-1’den çıkma konusunda yine aynı rahatlıkla işte “Niye beş yıl bekledik...” Ya, beş yıl beklemeseydik, anında imza atsaydık bu sefer “Niye hemen imza attınız?” diyeceksiniz. Tabii ki beklenir, bu süreçte hemen olmaz ki. (Gülüşmeler) Hayır, hemen olmaz. Belirli girişimlerde bulunuldu, APA’da da biz aynı girişimlerde bulunduk.

Ya, çok teşekkür ederim, böyle kahkahalarla gülmek hiç hoş değil. Bir dakika, bir dinleyin.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Bunu her toplantıda yapıyorsunuz.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Sabahtan beri sizi dinliyoruz ya.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Ya, beğenmeyebilirsiniz, beğenmeyebilirsiniz fikirlerimi. Ben de anlatıyorum.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Biz de sizin konuşmalarınızı dinledik, biz size gülmedik, dalga geçmedik.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Bakın, söylüyorum, aynen APA’da -Asya Parlamenter Asamblesinde- Rusya’yla -Rusya da çünkü aynı durumda bildiğim kadarıyla- bütün bu süreçleri konuştuk.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar, lütfen...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Peki, amaç neydi? Tabii ki Türkiye’nin o Ek-1’den çıkmasını destekleyecek ülkeler için verilen büyük çabalar var, saygı duyalım o insanlara. Bunlar bir anda olan süreçler değil, bu kadar rahat konuşmamak lazım, bu kadar rahat “Öyle yapmayalım, böyle yapmayalım.” demek lazım yani biraz düşünmek lazım. Sadece -dediğim gibi- yeşili, doğayı koruyarak da böylesi

vaħı bir dünyada ayakta kalmak mümkün değil. Yani Şöyle bakın, her Şeyi, bütün sanayileŐmeyi yapmıŐlar, Şimdi ‘‘Yapmayın, etmeyin.’’ diye o ülkelere ültimatom veriyorlar, kısıtlamalar getiriyorlar. Burada başka Şeyler var, bunu da görmek lazım, hepimiz zeki insanlarız.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Arkadaşlar, zamanın hakikaten ilerlemiŐ olduğunu herkese hatırlatıp...

Şimdi, Oya Hanım, sizden de rica ediyorum, gerçekten vakit ilerledi, lütfen; tüm arkadaşlardan rica ediyorum.

Buyurun.

OYA ERSOY ( stanbul) – Sayın Başkan, öncelikle merhabalar diyorum. Bütün Komisyon üyelerini selamlıyorum.

Evet, vakit ilerledi ama marttan beri -beş yıldır beklediğimiz bir tartışma- iklim krizi konusunda tartışmalar yürütüyoruz ve bir anda bir Şey oldu ve anında Paris  klim Anlaşması Mecliste gündeme geldi, değil mi? Ve biz bunu muhalefetin iŐteėiyle ancak bugün sabah  evre Komisyonunu toplayarak kısmen tartıŐabildik, burada da yine kısıtlı... ‘‘Hadi hadi, zaten onaylanacağı söylenmiŐ bir anlaşmayı bu kadar uzatmanın bir gereği yok.’’ diye davranmayalım ve böyle de hissettirmeyelim diye öneriyorum.

Evet, onaylayalım diyenlerdeniz ancak bu anlaşmaya dair de birtakım kısıtlarımız ve ne olduğunu tartışmaya dair ihtiyaçlarımız olduğunu düşünüyorum ben. Neden böyle düşünüyorum? Çünkü birincisi, bu kadar para üzerinden tartıŐıyoruz, değil mi? Bir kredi tartışması var. Şunu sorarken...

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Paraya takılmıŐ durumdasınız.

OYA ERSOY ( stanbul) – C mlemi bitirirsem eğer, piŐman olabilirsiniz bu tepkiden çünkü ben size dair bir Şey söylemiyorum, bir Şey anlatmaya çalıŐıyorum.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Hiç piŐman olmam.

OYA ERSOY ( stanbul) – Bugün burada yapılan tartıŐmalarda da görüldü ki  evre gerçekten politik bir kavram. Evet,  evre politiktir,  evre sorunları politiktir, bugün bütün dünyadaki yıkım politiktir.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Politik değiliz.

OYA ERSOY ( stanbul) – Amazon Ormanları’nın yok edilmesinden Türkiye’deki Kaz Dağları’na kadar, Kuzey Ormanları’na kadar; Şu an, çocukluğumuzdan itibaren doğduğumuz, büyüdüğümüz, içtiğimiz, yediğimiz topraklardaki on yıl öncesi ile bugün arasında yapıp yapamadığımız bütün her Şey gerçekten bir politikanın sonucudur. Arkadaşlar, o nedenle ‘‘Neden onaylanmadı?’’ sorusunun nedeni... Şu an bir kriz tarif ediliyor değil mi, iklim krizi? Dünya artık ‘‘iklim değişikliği’’ lafından vazgeçti, G7 zirvesinde bu ortak karar olarak alındı. Ortada bir kriz varsa yirmi yıl, otuz yıl bir plan yaparak bu krize müdahale edilmez. Bu müdahalenin anında, acil yapılması lazım. Kalp krizi geçiren -ben sabah da aynı  rneği verdim- bir insana ‘‘Otuz yıl sonra sana müdahale edeceğim.’’ diyemezsiniz. Doğa, Şu an sermayenin birikim hızını artık kaldıramıyor ve ölüyor. YetiŐemiyor, kendini yenileyemiyor, asıl sorun bu ve o nedenle de doğa ölüyor.

Evet, kriz var, bu krizin de tek bir nedeni emisyonlar mevzusu değil ve bu gerçekten politik. Neden? Şimdi, Paris  klim Anlaşması’na dair ben Şunu ilk baştan söyleyeceğim: 1990 ile 2015 yılları arasında bir sürü anlaşma yapıldı, değil mi? Bir  er eve anlaşma var, buraya gelen sevgili Bakanlık temsilcileri de aynı Şeylerden bahsetti; 1991, 1992... 1990 ile 2015 yılları arasındaki dönemde yıllık emisyonlar bütün azaltım hedeflerine rağmen yüzde 65 artmıŐ, 2 katına çıkmış ve uluslararası iklim rejimi görülüyor ki bir baŐarısızlık içinde, değil mi? Zaten bu Paris  klim Anlaşması da bu baŐarısızlıėı göstermektedir. Peki, o zaman, bugüne kadar vaat edilen, yapılan anlaşmalar neyi karŐılayamadı da

Paris İklim Anlaşması ne getiriyor, nasıl bir düzen getiriyor? Bu yeni yeşil düzen, işsizliği, yoksulluğu, iklim krizini çözebilir mi? Sormamız ve birlikte cevap aramamız gereken sorular bunlar. İflas etmiş olan bir iklim rejiminden yeni bir şey getiriyor mu bu Paris Anlaşması? Mali yükü kime yüklüyor? Evet, ben bunu sormak istiyorum: “Yeşil İklim Fonu” denilen fondan Ek-1 ülkeleri, Ek-2 ülkelerinin dışında kim yararlandı? Bugüne kadar bu fon oluştu, zaten hedeflenenin yüzde 10’u bile toplanamadı ve bu yüzde 10 hangi ülkelere verildi? Buna dair bir bilgi varsa mesela ben öğrenmek istiyorum. Bu yük, iklim krizinin sorumlusu olmayan halklara mı yükleniyor? Aynı zamanda bu anlaşma doğanın kapitalist talanına ne getiriyor, ne tür değişiklikler getiriyor? Mevcut düzen içinde yani mevcut rejim içinde bu öneriler, emisyon düşürme vaatleri, hedefleri, tavsiyeleri hayata geçirilebilir mi, geçirilmesi için neler yapılması lazım? Bunlar, sonuçta ortak cevaplanması gereken sorulardır.

Ben şunu söylemek istiyorum: Türkiye’deki talandan bahsetmeye zaman kalmadı, parça parça da bahsedildi, yıllardır da söylüyoruz. Gerçekten ormanlarımızdan kuraklığa kadar ciddi anlamda -eğer isterseniz madenlerin son verilerini veririm, zaman olmadığı için geçiyorum bunları ama- gerçek anlamda bizim de artık frene basmamız gereken -bu yağma ve talan konusunda- bir kriz alarmı içerisindeyiz.

Paris İklim Anlaşması’na gelince; aslında, Paris İklim Anlaşması bir finans anlaşması ve finans anlaşması olduğu için para bu kadar tartışılıyor. Evet, bir ekonomi anlaşması, sermayeyi bağlayan bir anlaşma ve yeni bir ekonomik düzen öngörüyor. Ekolojik varlıklar kaybolduğu için ve eski kaynaklar çok pahalı olduğu için küresel sermaye bir geçiş öngörüyor, daha az maliyetli, daha kârlı bir geçiş süreci öngörüyor ve bu, o karbon vergisini aşan bir sistem. Belki beş yılda bunun farkına varıldı, o nedenle alelacele bütün bu ekonomik kriz ve fonlar tartışması dışında geldi. Yeni sermaye planları ve projeleriyle kapitalizmin sürdürülebilirliğini sağlama çabası var, şu an bu geçişin içindeyiz.

Ben şunu söylemek istiyorum: Ne yeşil mutabakat ne yeşil düzen ne yeşil dönüşüm... Hatta, AKP Genel Başkanının ifade ettiği gibi “Yeşil Kalkınma Devrimi” laflarının tek amacı, sermayenin kâr oranlarını korumak. Halktan toplanan vergilerle oluşan kamu bütçelerinden sermaye için o enerjide dönüşümü sağlayacak altyapı yatırımlarının fonlanması, yapılması söz konusu ve fosil şirketlerin yerine bu kez yenilenebilir enerji şirketlerinin yani elektrikli otomobil şirketlerinin, düşük karbonlu bina yapan inşaat şirketlerinin, jeomühendislik şirketlerinin desteklenmesi öngörülüyor yani doğanın kapitalist yağmasında ortam değiştirilerek sürdürülüyor. O nedenle, yarın bir gün o Cengiz’in, Limak’ın vesaire, halkların kendi topraklarını korumak için mücadele ettiği şirketlerin, biz, yarın başka yerlerde aynen Jamaika’da başlayan o derin deniz madenciliği gibi rüzgâr enerji santralleri, güneş enerji santralleri kurduğunu göreceğiz.

Şimdi, İklim Sözleşmesi’nin imzalandığı 1992 yılından bu yana ülkelerin emisyonları artıyor, bunda hiçbirinin istisnası yok ve o kadar vaatlerin hepsi bir tavsiyeden ibaret olarak kalıyor çünkü sadece şirketlerinin, kendi şirketlerinin kâr oranlarını düşünüyorlar; o nedenle, hiçbir şekilde sözlerini yerine getirmiyorlar. Bugün yapılması gereken net bir şey var, acil iklim durumu ilan edilmelidir. Evet, sıfır karbon vesaire, bunların hepsine “evet” ama iklim acil durum planı çıkarmak için biz tartışmalıyız ve bunun için de doğanın kapitalist yağmasına bir an önce son verilmesi gerekiyor. Emisyon artışları, ekolojik yağma, iklim krizi, toplumsal eşitsizlikler, adaletsizlikler; bunların hepsi sonuçtur ve emisyonları azaltmanın tek bir yolu vardır, o da nedenleri ortadan kaldırmaktır.

Bu dünyada bütün emisyonlardan sorumlu olan 86 şirket vardır, bu 86 şirket hem emisyon sağlamaz hâle getirilmeli hem de halklara olan zararları bizzat bu şirketler tarafından karşılanmalıdır diyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Murat Çepni Bey...

Buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Teşekkürler Başkan.

Ben de bütün arkadaşları selamlıyorum.

Şimdi, biz sabah Çevre Komisyonunda bir toplantı yaptık. Çevre Komisyonu muhalefet vekillerinin imzasıyla toplanabildi, tali bir komisyon. Esas komisyon burası fakat esas komisyonda yapılan tartışmaların meselenin çok uzağında olduğu aşikâr. En azından meselenin Dışişleri boyutuyla, anlaşmanın hukuki boyutlarıyla bir tartışma yürütülür diye bekledik ama tam tersine, burada çok başka düzeylerde bir tartışma yürütülmeye çalışılıyor. Bu anlamda, bir kez daha buradan eleştiriyoruz yani bu meselenin esasen Çevre Komisyonunun işi olduğunu bir kez daha görmüş olduk. Çevre Komisyonunun tali komisyon olarak atanması, Paris Anlaşması'nın iktidar açısından ne ifade ettiğini göstermesi açısından da çarpıcı. Evet, bu anlaşma -arkadaşların da dediği gibi- bir ticari anlaşmadır. Belki de hiç bu komisyonlara değil de Ticaret Komisyonuna gitse daha iyi olabilirdi.

Şimdi, bu Paris Anlaşması, Kyoto Anlaşması'ndan sonra. Bu 2 anlaşmanın da hiçbir vasfı olmadığını söyleyelim. Bunların 2'si de boş anlaşmalar, 2'sinin de emisyonun düşürülmesi konusunda hiçbir katkısı yok. Söz veren hiçbir iktidar, hiçbir devlet hiçbir vaadini yerine getirmiş durumda değil. İklim krizinin esas sorumlusu 10 ülke, bu 10 ülkenin içinde Türkiye yok. Bu, bazı arkadaşlar tarafından bir ayrıcalık olarak sunuluyor. Evet, yani emperyalist 10 ülke dünyayı katlediyor ve bunlar şimdi Kyoto ve benzeri Paris Anlaşması gibi anlaşmalarla dünyaya yeşil düzen pazarlamaya çalışıyorlar. Bunlar, mesela çöpleri Türkiye'ye gönderiyorlar ya da diyelim ki asbestli gemilerin sökümünü Türkiye gibi 5 ülkeye yaptırıyorlar ve Türkiye de kendisinin yüzde 1 bile olmayan emisyon oranını dikkate alarak yani gündeme getirerek buradan kendine bir fon talep ediyor. Şimdi, neresinden bakarsanız çelişki aslında fakat mesele şu: Bakın, bu yaz ormanlar yandı, bu yaz sel felaketinde onlarca insan hayatını kaybetti Türkiye'de. Türkiye Akdeniz'i çölleşiyor; Karadeniz, Akdenizleşme riski altında yani dolayısıyla iklim krizi uzak bir mesele değil yani Türkiye'nin de somut olarak yaşadığı kuraklaşma, kuraklık, susuzlaşma sorunu yanı başımızda. Dolayısıyla, kendimizi Amerika'yla, Çin'le kıyaslamanın bize getireceği bir katkı yok, buradan çıkmak lazım.

Şimdi, biz onay vereceğiz bu anlaşmaya fakat burada biz şunun altını çiziyoruz: Bu anlaşma, iklim krizinin çözümü değil çünkü sorunun kaynağı sorunu çözemez. Bunun sadece bir adım olduğunu söylüyoruz, kayıtlara geçirmek istiyoruz, bu bir adımdır fakat esasen iki sene önce 40 ülkede milyonlarca insan iklim krizine karşı sokaklara döküldüler, milyonlarca insan. Türkiye'de de aynı şey oldu ve Türkiye'de ormanların yok edilmesine, suların yok edilmesine, tarım alanlarının yok edilmesine... Yani iklim krizinin tek sebebi fosil yakıtlar da değil aynı zamanda, ormansızlaşma da bunun en temel sebeplerinden bir tanesi. Buna karşı Türkiye'de de çok güçlü direnişler gerçekleşiyor. Bu "Türkiye" dediğimiz ülkede köylüler ormanları korumak için mücadele ediyorlar.

Dolayısıyla, şimdi, şeye geldiğimiz zaman yani büyük büyük laflar etmekten ziyade biraz somutlamak lazım meseleyi. Şimdi, evet, bu bir ticari anlaşmadır, bu bir para anlaşmasıdır. Gözünde paradan başka, kârdan başka hiçbir şey olmayanların tartıştığıdır bu anlaşma. Bunların ne insanların geleceğinden ne insanların refahından ne doğanın geleceğinden dertleri olmaz, bunların tek derdi kâr etmektir. Peki, şu sorulabilir: Dünya yok oluyorsa onlar da yok olmayacaklar mı? Evet, evet, yok olacaklar ama en önce yoksullar yok oluyor. Dünyada 3 milyara yakın insan içilebilir suya ulaşamaz durumda. Her yıl 900 bin çocuk bu koşullardan kaynaklı hayatını kaybediyor ve göç etmek zorunda kalacak, arkadaşlar buna dair ifade ettiler. Dolayısıyla bu, aynı zamanda yoksul dünya ile varsıl dünyanın da mücadelesidir; biz bunun altını kalın kalın çizmek istiyoruz.

Evet, Türkiye’de bir enerji meselesi var. Şimdi, tabii, polemik yapmak istemiyorum yani bazı arkadaşlar ifade ettiler ama gerçekten biraz bakmak lazım, biraz incelemek lazım. Doğaya rağmen, insan geleceğine rağmen bir kalkınma stratejisi çökmüştür dünyada; bakın, çökmüştür. Bu, artık, geçtiğimiz son 50 yılın, yüzyılın sorunu olabilirdi ama bugün açısından... Şimdi, vekilimiz diyor “Yani iyi güzel de işte, ekonomik olarak kalkınmış bir Türkiye de çocuklarımıza bırakacağız.” Böyle değil, bırakamayacağız; böyle bir şey yok, böyle bir şey yok, böyle bir dünya kalmadı artık. Bakın, böyle gittiğinde, 2050 senesinde çok büyük su savaşları, büyük göçlerle karşı karşıya kalacağız. Bakın, bu uzak bir ihtimal değil, çok yakın, yani başımızda. Dolayısıyla, enerji meselesini, böyle bir meseleyi suları katlederek, ormanları katlederek telafi edemezsiniz. Yaşam tarzının değişmesi elbette gerekiyor ve bu sorunun sorumlusu 7 milyar insan değil, 83 milyon Türkiye de değil. Bir tane şirketin, fabrikanın günlük su tüketimi, binlerce insanın su tüketimine bedel. Yani bu, şirketlerin, sermaye şirketlerinin, gözü dönmüş kan emicilerin yarattığı bir sonuçtur. O yüzden aynı gemide değiliz bu konuda, 83 milyonun sorunu, suçu değil bu. O yüzden burada da bu, politik bir mesele; yoksullar ile varılların bir meselesidir. Bu Paris Anlaşması meselesine bizim yaklaşımımız budur. Bunu biz bir zafer, bir kurtuluş, küresel ısınmanın tek çözümü olarak kesinlikle görmüyoruz. Bunun için çözüm önerilerimizi elbette yarın Meclis kürsüsünde de söyleyeceğiz, kapsamlı çözüm önerilerimiz de var ama kısaca şöyle söyleyeyim, bitireyim: Bunun çözümü, bugün ne yapıyorsa tersini yapmaktır, kazma bırakmaktır. Böyle bir kalkınmacılık politikası yoktur. Bu, şirketlerin rant politikalarıdır. O gelecek fonlar da, o dışarıdan gelecek fonlar da halkın ihtiyaçlarına değil, bir cepten girecek öbür tarafa hortumlanacak, o 5’li çeteye hortumlanacak; onlar da gidecekler, rüzgârgülü kuracaklar, JES’ler kuracaklar sözüm ona “yenilenebilir enerji” adı altında; oralara hortumlanacaklar, olay budur.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Evet, teşekkür ediyorum.

Ahmet bey, buyurun.

AHMET AKIN (Balıkesir) – Sayın Başkanım, teşekkürler.

Öncelikle, Cumhuriyet Halk Partisi olarak bizlerin de üzerinde hassasiyetle durduğu bu Paris İklim Anlaşması’nın onaylanma sürecine gelmesinden olan mutluluğumuzu ve sevincimizi söylemek istiyorum. Elbette doğru, gecikme var, çok büyük bir gecikme, keşke daha önce olsaydı ancak bir an evvel gelip bunun altyapı çalışmalarının hızlandırılması gerçekten değerli ve tabii, asıl işimiz bundan sonraki, onaylamadan sonra yapılacak olan çalışmalarda olacak. Biz de Sayın Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu’nun liderliğinde hazırladığımız İkinci Yüzyıla Çağrı Beyannamemizin 10’uncu maddesinde “Ekosistem hakkı korunacaktır ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya, Türkiye teslim edilecektir.” diyerek onun bilincinde hareket ediyoruz.

Şimdi, sabah, sağ olsun, Sayın Bakan Yardımcımız güzel bir sunum yaptı, gerçekten ona ve ekibine teşekkür ederim. Belki tekrar olacak ama umuyorum, çok tekrar etmeden... Çünkü burası sonuçta Dışişleri Komisyonu, bir onay mekanizması gibi gözüküyor, keşke burada Enerji Bakanlığının da bir temsilcisi olsaydı. Var mı? Çok sevindim çünkü en az yüzde 75’i salınımları enerji kaynaklı olan bir konu, onun için burada olmanızdan memnuniyet duydum, onu da söyleyeyim.

Şimdi, bazı sıkıntılar var, sıkıntı şu: Türkiye için yapılan elektrik üretim projeksiyonu var 2030 yılı için; bu, 420 ila 460 milyon megavatlık bir değişim gösteriyor. Bu emisyon projeksiyonuna göre, baktığımız zaman, mevcut elektrik sektörü politika yapısıyla 2030 yılında bunun 200 milyon tonu geçeceği tahmin ediliyor göstergelerde. Şu andaki mevcut durumda 139 milyon ton vesaire.

Şimdi burada uzatmadan söyleyeyim, Paris İklim Anlaşması'nın gereği olarak karbon salınımının azaltılması yapılacak. Burada karbon salınımında nasıl bir yol izlenecek, onu merak ediyorum. Nedeni şu: Çünkü Enerji Bakanlığının açıkladığı karbon hedefleriyle yani üretim hedefleriyle burada bir çelişki var. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2023 hedeflerinde fosil yakıtlı santrallerin kapasitelerinin arttırılacağı söyleniyor fakat Paris İklim Anlaşması'nın onaylanmasının ardından bununla ilgili bir çalışma var mı? Bu tezat önemli, bunu öğrenmeyi çok isteriz. Aynı zamanda bu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının yine -işte, arkadaşlarım da söyledi sanıyorum- çimento, seramik, demir çelik gibi karbon salınımı çok yüksek bir sanayiye karşı duruşu ve yol haritası nedir? Yani bunları elbette onaylamak çok büyük bir mutluluk, özlem; yıllardır istiyoruz ve dile getiriyoruz ama buradaki yol haritasının profesyonelce ne olduğunu bize anlatırsanız, arkadaşlarımızın dediği gibi hani yok “yeşil finansman” vesaire onun altında bu sorularla muhatap olmazsınız. Elbette yeşil finansman burada etkili çünkü bütün dünya piyasalarında yeşil finansman, finansmanına ulaşmanın en yakın, en kolay yolu. Bu şartla bile olmuş olsa güzel ve tarihî bir girişim, biz de bunu elbette onaylayacağız çünkü karbon salınımımızı azaltmak hepimizin görevi.

Ayrıca, hemen kısaca, Komisyon üyesi değilim ancak Komisyonun önceki üyelerindenim, önceki dönemde, ayrıca buradaki arkadaşlarımı görmek de beni mutlu etti, onu da söyleyeyim, çok uyumlu çalışma götürmüştük her zaman olduğu gibi burada.

Şimdi AK PARTİ iktidarının on dokuz yıllık bir enerji performansı var. Şimdi, o enerji performansına bakıyorum, gayet yapıcı şekilde söylüyorum, o enerji performansı ile geldiği nokta ile bu onaylanma sürecini nasıl götürecektir? Ya, bunun burada cevaplanmasına gerek yok, daha sonra da sizden alabiliriz. Mesela, bu niyette olsaydı eğer AK PARTİ iktidarı, 2007 yılında bir enerji verimliliği kanunu gelmişti, ama geldiğimiz noktada hâlâ enerji verimliliğinde 2007 yılındayız ki bizim için en büyük kaynaklardan biri -ufak tefek adımlar atılsa da böyle kayda değer bir adım yok- bununla ilgili acaba neler düşünülüyor?

Bir de çok merak ettiğimiz bir konu var: 2015 yılında Paris İklim Zirvesi'ne sunulan Ulusal Emisyon Azaltım Niyet Beyanı vardı, bu niyet beyanı uluslararası camiada yeterli desteği bulmadı ve tabii üzülerken söylüyorum ama kayda değer alınmayıp değerlendirmeye dahi alınmadı. İnşallah yanılıyor muyuz, eğer bunda da o süreçte de değer alındı mı veya biz o süreçten sonra neler yaptık? Çünkü sonuçta biz bu Paris İklim Anlaşması'nı onaylayacağız ama biz ekosistem hakkını geleceğimize aktarmak için nasıl bir vizyon ortaya koyacağız? İnandırıcı olmak açısından onu sormak istiyorum.

Dışişleri konusunda da şunu söyleyeceğim: Şimdi bizi Eritre, İran, Irak Libya, Yemen'le aynı seviyeye getirene kadar neden bunu onaylamadık, yani buradaki engel neydi? Bunu da merak ediyoruz. Mesela bir arkadaşımız dedi ki işte son yirmi yılda yaşanan felaketlerin yüzde 91'i -Bakan Yardımcımız Sayın Kıran söyledi- iklim değişikliğinden. Şimdi on dokuz yıldır zaten bunu yöneten iktidar belli. On dokuz yılda, bu yirmi yılda, son yirmi yılda yaşanan felaketlerden, buradan da ders almadık. Yani bunları üst üste koyduğumuz zaman, inandırıcı olup kendi ekosistemimizi de güzel bir Türkiye yaratmak amacıyla gitmek için... Bunları duymayı hakikaten sizden gönülden istiyoruz. Yeşil kalkınma mesela çok önemli; önümüzdeki dönemlerde, önümüzdeki Orta Vadeli Plan'da vesairede... Yani “Orta Vadeli Plan” dediğiniz mesela, Orta Vadeli Plan'da bile bu Paris İklim Anlaşması'na uyacak konular yok yani orada bile bir tezatlık var. Burada “Müzakereler uzun sürdü.” dediniz. Ben merak ediyorum, soruyorum Sayın Bakan Yardımcıma, bu ne müzakeresi altı yıldır bitmedi, Eritre'yle aynı noktaya gelene kadar?

Yani vesaire, çok konu var ama ben sabah da Sayın Başkanım, bunları dile getirdim, daha sonra Sayın Bakan Yardımcımızdan bunların cevaplarını da alacağız. Gerçek anlamda bizi mutlu eden bir karar ama bu konuyla alakalı hepimizin gerçek anlamda net, açık ve vizyoner olması lazım geleceği düzgün şekilde planlamak için diyor, hepinize çok teşekkür ediyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi Sibel Hanım'da sıra.

Oğuz Bey, sizin söz talebiniz yanıyormuş, ben şimdi fark ettim, kusura bakmayın.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Ben en son konuşacağım. Hanımefendilere öncelik verelim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Siz en son mu? Tamam peki.

Sibel Hanım, buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Benim ışığım da yanıyor, görüyorsunuz değil mi?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Görüyorum, görüyorum şimdi size geliyor zaten, Sibel Hanım'dan sonra sizde.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam, teşekkür ederim.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Değerli Bakan Yardımcıları, bürokratlar, milletvekillerimiz; ben de iyi akşamlar diliyorum, sevgiyle selamlıyorum sizleri.

Uzun bir müzakere oldu. Bugün saat onda da Çevre Komisyonunda çok detaylı, oldukça nitelikli, gerek Sayın Bakan Yardımcısının sunumu gerekse Çevre Komisyonu üyeleriyle gerçekten burada dile getirmeyeceğim, çevreyle ilgili özellikle içsel olarak, ulusal olarak, uluslararası taahhütlerimizle uymayan ne tür çevresel sorunları tartıştığımızı ve bu anlaşmayı da gerçekten detaylı ve özlediğimiz bir şekilde nitelikli bir tartışma ortamında yaşadık ve raporu da buraya ulaştı.

Burada ben Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyesi olarak birkaç konuya değinmek isteyeceğim sadece. Evet, Birleşmiş Milletler çevre çerçeve sözleşmesinin tarafı olduk ve ciddi yani tarafı olup ve sonra Paris Anlaşması sürecine evrilmesiyle beraber ülkemizin bulunduğu konum itibarıyla tartışmalı bir anlaşmaydı Paris Anlaşması ve sadece bizim ülkemiz açısından değil, diğer farklı ülkeler de zaman zaman bu anlaşmaya taraf olma ya da olmama noktasında işte o fon kısmı ve emisyon oranlarını ekonomik ve kalkınma modellerine göre politikalarına göre o hedeflere ulaşma noktasında sıkıntılar yaşadılar. Biz de doğal olarak ülkemizin ekonomik sahip olduğu performans nedeniyle de fonlara katkı sunan ve hızlı şekilde sera gazı emisyonlarını sağlama noktasından ziyade, bir zaman tanıyacak bir kategoride yer almak istedik. Sayın Bakan Yardımcısı oldukça objektif ve gerçekçi bir sunum yaptı sabah Çevre Komisyonunda ve o diplomatik sorunlardan ve süreçlerden de bahsetti, zorlu bir süreçle bizim ülkemizin belli kazanımları maalesef işte diğer ülkelerin de kararlarının olumsuz olması nedeniyle bu süreçte evrilemedi. Şimdi de tabii, anlaşmanın gündeme gelmesi, özellikle de aday ülkesi olduğumuz, resmi aday ülkesi olduğumuz Avrupa Birliğinin uzun yıllardan itibaren çok detaylı bir şekilde önemli bütçe, kaynak, fon ayırıp kendisinin hazırladığı, üye ülkelerin hazırladığı, stratejik sektörler belirlediği özellikle enerji politikalarında -ki bugün onların sonuçlarını somut sonuçlarını özellikle otomotiv sektöründeki üretim modellerinde de görebiliyoruz- uzun vadeli bir eylem planıydı ve bu temmuz ayında da Avrupa Komisyonu Başkanı deklare etti ve artık bu süreci başlattıklarını, resmî olarak geçiş yaptıklarını ve “yeşil mutabakat” dedikleri Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın o üretim, kalkınma, istihdam, özellikle enerji sektörü, gıda sektörü gibi stratejik sektörleri içine alan, dijitalleşmeyi de içine

alan modellerini hayata geçirdiler ve biz Avrupa Birliğiyle üyesi olmayan ama tek Gümrük Birliği Anlaşması imzalayan çok özel statülü bir ülke olarak da bu anlaşmanın ve bu ticaretimizin büyük ortağı olan Avrupa Birliği ülkeleriyle bu ciddi yeşil mutabakat sonrası ülke ekonomisinin yaşayacağı ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldık. Gümrük Birliği Anlaşması'nın bir güncellenmesi süreci önümüzde ciddi bir durum olarak duruyor Sayın Bakan ve Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizde hepimizin takdir ettiği gibi en sorunlu dönemini yaşıyoruz. Bu ticaret politikalarımızın ve bu yeşil mutabakatın gerektirdiği o üretim modellerinin ve o stratejik sektörlerimizi uyumlaştırma noktasında ciddi bir hazırlığa ihtiyacımız var. Bu hazırlığın bir ön koşulu da Paris Anlaşması olarak önümüze çıktı ve bugün bu süreci tamamlayacağız. Ancak, Gümrük Birliği Anlaşması'nın güncellenmesi noktasında diğer önemli kritik önkoşullar ise Kopenhag Kriterleri olarak karşımızda duruyor. Özellikle siyasi kriterlerde ciddi yapısal sorunlar var çünkü kabul ettiğimiz yeni Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemindeki yeni anayasal düzenlemeyle beraber, hukuk, adalet ve ekonomiyle ilgili kurumsal yapılarda bağımsız ve özerkliği noktasında ciddi yapısal sorunlar var. Bu sorunlar nasıl aşıllacak, bu kriterler? Müktesebat uyumu noktasında, işte “çevre” başlığı da onlardan bir tanesi, açtık ama çok uzağındayız Avrupa Birliği müktesebatının. Bu tür 35 başlığın 16'sı şu an müzakereye açık. Yani böyle ciddi bir sorun da varken bu ön koşul olarak, siz nasıl görüyorsunuz Gümrük Birliği Anlaşması'nın ya da bu yeşil mutabakat sürecine uyumlaştırma noktasında bu süreci nasıl aşacağız? Bunu ben sormak istiyorum.

Bir sorum da, Sayın Bakan Yardımcısı gündüz Çevre Komisyonunda söyledi “Biz, Ek-1’deyiz ama bizim taahhüdümüz bizim de geliştirmekte olan ülke koşulları noktasında...” Çünkü bir yaptırım yok anlaşmanın, sadece çerçeve sözleşmenin bir eki gibi bir anlaşma Paris Anlaşması. Burada ama bunların başarılı olamadığını, neticede biz fonları talep ettiğimizde Ek-1’de olduğumuz için maalesef hep reddedildik. Şimdi de biz, bu anlaşmaya ek olarak Birleşmiş Milletlere bizim ekonomik durumumuzun dikkate alınmasını gerektiren bir ulusal beyan sunacağız. E, bu ulusal beyan nasıl karşılanacak? Geçmiş deneyimlerimize baktığımız zaman sanki çok da etkin bir yöntem olmuyor gibi gözüküyor. Bu iki konuyu dikkatinize sunmak istedim.

Son olarak da Sayın Başkan, izninizle... Bu yıl gerçekten ilginç oldu, bir uluslararası sözleşme, insan haklarıyla ilgili önemli bir uluslararası sözleşme, kurucu üyesi olduğumuz Avrupa Konseyinin kabul etmiş olduğu, Kadına Yönelik Şiddetle İlgili İstanbul Sözleşmesi'nden çıktık ve Meclisimizde böyle bir tartışma ortamı olmadan, çekincelerini ortaya koymadan, detaylı şekilde tartışmadan bir anlaşmadan çıktık, bir Cumhurbaşkanlığı kararıyla ve bir gece yarısı. Yine bu yıl, yasama döneminin başında da çevreyle ilgili, yine çok önemli, kritik bir konudaki bir uluslararası sözleşmeye de müdahil olacağız, dâhil olacağız, onaylayacağız; hepimizin oy birliğiyle geçecek yarın Genel Kurulumuzdan. Böyle bir ilginç ironiyi de ben tutanaklara geçirmek istedim.

Teşekkür ederim.

Umarım ülkemizin ekonomi ve kalkınmasında ve gelecek nesiller açısından muazzam bir katkı sunan, bizim de bu sürece müdahil olduğumuz bir anlaşma olur diye temenni ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyoruz Sibel Hanım.

Jale Hanım, buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Her şeyden önce oldukça uzun süre bekledim ve tabii söylemek istediklerimin bazıları söylendiyse de ben onların farklı noktalarına özellikle değinmek istiyorum.

Şimdi, öncelikle tabii ki çevrecilerin, iklim uzmanlarının uzun süredir talep ettiği ve bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak yıllardır söylediğimiz üzere 2016 yılında imza konulan Paris İklim Anlaşması'nın onaylanmak üzere Meclise getirilmesinden duyduğum memnuniyeti burada dile getirmek isterim ama bu süreçle ilgili bazı kaygılarımızı da aynı zamanda dile getirmek istiyorum.

Şimdi, aslında Sayın Mehmet Birpınar da sunumunda söyledi, bazı arkadaşlarımız da söz etti ama esas bence kritik noktaya burada değinmemiz gerekiyor. Şimdi, baktığınızda evet, biz Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde Ek-1 belgesinde gelişmiş ülke listesinde bulunuyoruz ama gelişmekte olan ülkeler statüsüne geçmek için daha önce de işte 2018'de Polonya'nın Katowice kentinde 24'üncü Taraflar Konferansında bir talepte bulunmuştuk ama gündeme bile alınmamıştı o talebimiz. Şimdi, Bonn'da yine Birleşmiş Milletler İklim Sekretaryasına biz yine bir nota verdik ve yine gelişmekte olan ülkeler statüsüne geçmek istediğimizle ilgili bir talepte bulunduk. Şimdi, biliyoruz ki 31 Ekim-12 Kasım'da Glasgow'da bir Birleşmiş Milletler İklim Konferansı düzenlenecek. Şimdi, burada da bu talebimizin görüşülüp görüşülmeyeceğini -gündeme alınacak mı- bilmiyoruz.

Şimdi, burada benim sormak istediğim şu: Türkiye bu statü değişikliğini gerçekleştirmeden biz birden Paris Anlaşması'nı gelişmekte olan ülke olarak imzalayacağımız beyanını veriyoruz ve bunu bize gelen tasarlarda da gördük. Şimdi, bu hukuken nasıl bir sonuç doğuracak? Onu merak ediyorum. İşte, biz onaylarsak nasıl taraf olacağız yani bu şekilde? Evet, nasıl bir taraf: Taraf olduğumuz zaman nasıl bu gerçekleşecek? Bu nasıl mümkünleşecek, biz kendi dilediğimiz gibi, onaylanmadan gelişmekte olan ülke statümüzün bunun kuralını, oyunun kuralını biz kendimiz değiştirebilecek miyiz, onu bir öğrenmek istiyorum.

Şimdi, tamam, biliyoruz, 2021 Dünya Bankası raporunda, artan enflasyon, işsizlik, daralan yatırımlar, şirketler ve finansal sektörde artan kırılganlıklarla Dünya Bankası bizi biraz daha gelişmekte olan ülke statüsüne yakın gördüğünü açıklıyor raporunda. İşte, OECD yine Mayıs 2020'de yayınladığı bilgilerde de Dünya Bankasını destekler nitelikte. Birleşmiş Milletler de raporlarında Türkiye'nin, Yunanistan ve Meksika gibi bazı konularda gelişmekte olan ülke, bazı konularda ise gelişmiş ülke statüsünde olduğunu söylüyor. Şimdi, biz aslında yıllardır hep işte iç politikamızda yurt dışında gelişmiş ülke olduğumuzu, birazcık da işte böyle bazı salvolar yaparak, farklı söylemlerle bunu dile getirdik. Şimdi, biz, ne oldu yani bunu kabul mü ettik? "Gelişmekte olan ülkemiz." mi diyoruz artık? Bunu niye diyoruz beş yıl sonra? Evet, çok uğraştık biz çıkmak için o listeden, biliyorum. Bunu özellikle belirtmek istiyorum ve bunun sorgulanması gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, ayrıca yasa teklifinin gerekçesinde "Paris Anlaşması'nın uzun dönemli hedefinin endüstriyelleşme öncesi döneme kıyasla küresel sıcaklık artışının 2 derecenin altında tutulması olduğu" belirtilmiş. Şimdi, Paris Anlaşmasının Onaylanmasına İlişkin Beyanda ise Türkiye'nin anlaşmayı "1992 tarihli Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Paris Anlaşması'nda çok açıkça kabul edilen hakkaniyet, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve görevli kabiliyetler temelinde uygulayacağı" belirtilmiş özellikle ve beyanda da "Türkiye Cumhuriyeti Paris Anlaşması'nı gelişmekte olan bir ülke olarak ve ulusal katkı beyanlar çerçevesinde anlaşmanın ve mekanizmalarında ekonomik ve sosyal kalkınma hakkına halel getirmemesi kaydıyla uygulayacağını beyan eder." ifadesi yer alıyor tam olarak. Şimdi, burada Türkiye'nin ekonomik büyüme, nüfus artışı gibi ölçütleri de dikkate alınarak biz emisyon azaltımı yapmanın imkânsızlığını mı böylece duyuruyoruz dünyaya?

Şimdi, Paris İklim Anlaşması'nı onaylayan ülkelerin küresel sıcaklık artışını aslında 1,5 dereceyle sınırlandırmak ve işte, 2050'ye kadar da sera gazı emisyonlarını, salınımlarını sıfırlamak için taahhütlerini hayata geçirmesi bekleniyor. Şimdi, Türkiye'nin burada, Birleşmiş Milletler Sekretaryasına sunulan katkı beyanında -sanıyorum burada da var değerler- 2012 yılında 430 milyon ton olan toplam sera gazı

emisyonlarının hiç önlem alınmaz ise 2030'da yaklaşık 1,2 milyar tona çıkacağı azaltım önlemleri var, ki 2030 yılında da 929 milyon ton seviyesine ineceği belirtilmişti. Şimdi, bu beyan, artıştan yüzde 21'lik bir azaltım anlamına geliyor yani başka bir deyişle Türkiye, sera gazı emisyonlarını azaltma taahhüdü vermemiş, referans senaryo altında 2030 itibarıyla emisyonlarını 2012 yılına göre 2 katından fazla artıracığını söylemiş oluyor aslında.

Şimdi, bu beyanımız aslında her ne kadar siz kirletme oranının salınım oranlarının yüzde 1'den düşük olduğunu söylediyse, bazı milletvekili arkadaşlarımız da bunu tekrarladıysa da aslında uluslararası çevreler bizim bu beyanımızın oldukça yetersiz olduğunu değerlendiriyorlar. Bakın, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) 2019 yılında yayınladığı Emisyon Açığı Raporu'nda -UNEP Emission Gap Report'ta- Türkiye'nin INDC hedeflerini aşan 3 ülkeden biri olduğunu zira Türkiye'nin mevcut emisyon patikasının Hindistan ve Rusya örneklerinde olduğu gibi öngörülen emisyon patikasıdan daha düşük olduğunu belirtiyor ve UNEP bu durumun Türkiye'nin zayıf hedeflerinden kaynaklandığını da açıkça belirtiyor ve Türkiye'nin resmî planlarında da 2030 sonrası dönemde sera gazı emisyonunu azaltmaya yönelik bir hedefi görünmüyor şu an için.

Şimdi, biz, Türkiye'nin bu niyet beyanının yetersiz olduğunu, ben aynı zamanda da -siz yine sunum yapmıştınız- Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılmasına Yönelik Araştırma Komisyonunun üyesi olarak yer aldım. Biz bu konuları sürekli orada da gündeme getirdik ve dünyanın iklim krizi açısından en hassas bölgelerinden birinde olduğumuzu ve nasıl tehdit altında olduğumuzu hepimiz biliyoruz. Şimdi, dört ay süreyle çalıştık biz bu Komisyonunda, söyledik "Paris İklim Anlaşması'nın onaylanması gerekiyor." diye ama Türkiye'nin artırımdan azaltım olarak verdiği niyet beyanından çok daha iyi taahhütler verebileceği, bu çerçevede niyet beyanının gerçekçi bir şekilde gözden geçirilmesi gerektiğini tekrar tekrar Komisyonunda da söyledik.

Bakın, sürekli bize Komisyonunda da aynı şey söylendi "Türkiye'nin tarihî sorumluluğu yok." dendi. Şimdi, Yunus Emre Vekilim de biraz önce TÜİK verilerinden söz etti. Türkiye'nin toplam sera gazı emisyonlarının 1990-2019 arasında yüzde 130 arttığını ve 506 milyon ton karbondioksit salınımına ulaştığını ve kişi başına düşen sera gazı emisyonlarının da bu... Söylediğiniz değer aslında Sayın Vekilim, yüzde 52,5'luk artış gösterdiğinin ve 6,1 ton düzeyinde gerçekleştiğinin göstergesi ve Türkiye'nin sergilemekte olduğu bu artış da uluslararası alanda çok yüksek olarak değerlendiriliyor yani biz "Tarihsel sorumluluğumuz yok." diyerek bu sorumluluktan kurtulamıyoruz. Bakın, araştırmacılar mesela bu Center For European Studies için kurguladıkları analizde 2030 yılına gelindiğinde Türkiye ve Rusya'nın -hatta Ukrayna da var, dâhil- Avrupa Kıtası tarafından yaratılmakta olan karbondioksit emisyonlarına eş değerde emisyon sorumluluğu olacağını öngörüyor ve bunu ciddi bir tehdit olarak algılıyor aslında dünya.

Şimdi, burada bence karar verilmesi gereken bir sürecin içine giriyoruz. Şimdi, bu da ne? Ülke olarak gerçekten taraf olmanın gereği çünkü biliyorsunuz iklim krizinin ya da sizlerin tanımıyla iklim değişikliğinin 2 boyutu var; biri azaltım süreci diğeri uyum süreci. Şimdi, biz Türkiye olarak genelde hani azaltım sürecine hiçbir şey yapmamaya çalışıyoruz, evet, birazcık işte sürdürülebilir enerji kaynaklarını kullanma yönünde çabalar var ama enerji tasarrufu yapmıyoruz gibi. Özellikle uyum süreci içinde hani daha çok ne tür projeler üretebileceğimize odaklanmış gibi görüyoruz. Çünkü Türkiye'nin iklim karnesine baktığımızda gerçekten zayıf olduğunu görüyoruz yani bunda alınacak bir şey yok. Hani bu sadece AKP iktidarının sorumluluğu olarak söylemek istemiyorum ama bakın, şimdi, 2004'ten sonra biz aslında özellikle Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne taraf olur olmaz ilk iş redevans yoluyla kömür üretimini artırdık. Bakın, 2004'ten sonra 2019'a kadar 422 milyon ton kömür

ithal edildi ve açıkça bize Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı geldiğinde, daha önce yayınladığı beyanatlarında da kömür üretmekle, kömür çıkarmakla ve Türkiye'nin zengin kömür kaynaklarıyla övünür bir vaziyetteydi. Ve işte, "422 milyon ton kömür ithal ettik." Evet, kömürümüz var ama termik santrallerde yakamıyoruz, kilokalorisi düşük olduğu söyleniyor ve ne yazık ki kömür ithal ediyoruz çok ciddi anlamda. Kömür santrallerinin sayısı arttı, özelleşti. İşte, mesela, Kyoto Protokolü'ne de taraf olduk, redevans yoluyla elektrik üretimi modeline geçildi. Bakın, 612 milyar dolar, bu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bize Komisyonunda sunduğu verilerdir. 612 milyar dolar; kömür, petrol ve gaz ithalatına verildi. Yarım milyar ton asfalt serilip 812 milyon ton çimento üretildi. Şimdi, arkadaşlarımız belki hani finansla ilişkilendirince, işte, "Para için imzaladık." denilince alınganlık gösteriyorlar ama Oya Vekilimiz de söyledi, gerçekten büyük bölümü finansa dayanıyor. Bakın, aslında burada Dışişleri Bakanlığımız var evet, uluslararası bir anlaşma olduğu için, Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız var ama bu işin en önemli ayaklarından biri Hazine ve Maliye Bakanlığı. Gerçekten böyle yani çünkü bu işin -Paris İklim Anlaşması evet, en kapsamlı iklim anlaşması ama- en önemli bölümü finansal; bunu tespit etmemiz gerekiyor. Dolayısıyla AKP'li milletvekili arkadaşlarımızın bu konuda asla ve asla alınganlık göstermemesi gerekiyor.

Şimdi, bakın, Türkiye'de 41 milyon ton asfalt kullanıp... Çünkü inanılmaz bir şekilde sizin Bakanlığınızı ilgilendirecek... Betonlaştık yani betonlaştık, son yirmi yılda inanılmaz betonlaştı ülkemiz. İşte yutak alanlarımızı, orman arazilerimizi -arazi kullanımını doğru yapmadık- orman alanlarımızı tahrip ettik. E, madenler mesela, madencilikle de tahrip ettik. Bizim Komisyonumuza geldi madenciler, 20 madenci arkadaşımız sıralandı "Biz çok çevreci madencilik yapıyoruz." dediler ama bizim ülkemizin her bir yanından, Türkiye'den sürekli madenlerle ilgili çevre ve doğa tahribatlarıyla işte, "Biyçeşitlilik, fauna, flora yok oluyor." diye tahribat haberleri geliyor, protestolar yükseliyor.

Bakın, 2002-2013 arasında 85 bin taş ocağı ruhsatı verilmiş. Şimdi, dolayısıyla bir tarafta bunlar var diğer tarafta Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2020 yılında 984 aşırı iklim olayında rekor kıran yıl olduğumuzu açıklıyor ve son yirmi yılda aşırı iklim olaylarında büyük artış gözleniyor. Şimdi, daha geçtiğimiz aylarda yaşanan sel felaketleri bile bunun en yakın örneği. İşte, sera gazı salınımımızdaki en önemli yutak alanlarımız ormanlar, ciğerlerimiz cayır cayır yandı, söndürülemeyişi de bizim yüreğimizi yaktı. Şimdi, biz aslında Küresel İklim Krizi Komisyonumuzda da bunu dile getirmiştik hatta Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekilimiz Sayın Nevzat Ceylan'la birlikte biz bu konuda endişelerimizi dile getirdik, işte, atıl durumdaki Türk Hava Kurumu yangın uçakları konusunu dile getirmiştik. Şimdi, dolayısıyla baktığımızda geride bıraktığımız iklim karnemiz çok da iyi değil ne yazık ki. Dolayısıyla onun için arkadaşlarımız tüm bunları söylüyor. Evet, imzalayalım ama gerçek olarak samimiyetle bildirmemiz gerekiyor.

Bakın, şimdi biz biliyoruz, Mecliste iklim değişikliğiyle ilgili aniden bir komisyon kuruldu yine bu yıl içinde. Şimdi, biliyoruz iklim yasası taslağı hazır, onu biliyoruz hatta bir iklim bakanlığı kurulması görüşmeleri, duyumları alıyoruz. Şimdi, birdenbire Sayın Cumhurbaşkanı gidiyor Birleşmiş Milletlerde açıklıyor, işte, Paris İklim Anlaşmasını imzalayacağımızı ve yasa tasarısı Meclise geliyor. Şimdi, bunun arkasından hemen kamuoyunda ne biliyoruz biz işte, 3 milyar dolarlık bir kredi görüşmesi geliyor ve 28 Eylülde de hemen arkasından Avrupa İmar ve Kalkınma Bakanlığı, EBRD, Türkiye'de 500 milyon euronun üzerinde kaynak sağlayacak Yeşil Ekonomi Finansman Programı Projesi'ni onaylıyor. Şimdi, bunlar hani tesadüf gibi düşünülüyor belki arkadaşlarımız tarafından ama bu işin mali büyük bir yanı var, olması da hani çok şaşkınlık verici değil.

Bakın, zaten emisyon azaltımına gidildiğinde IPCC diyor ki son raporunda, otuz yıl içinde net sıfır emisyon hedefine ulaşmak için düşük sera gazı emisyonu ekonomisine yani yeşil ekonomiye önemli miktarda yatırım yapılması gerektiğinin altını çiziyor ve rapora göre de diyor ki: “Bu hedef için küresel gayrisafi hasılanın yüzde 0,6’sı ile 1’i arasına denk gelecek şekilde yani 20 trilyon Amerika Birleşik Devletleri doları tutarında yatırım yapılması gerekiyor.” Yani bu, direkt olarak aslında finans sektörünü, bankacılık sektörünü ve Hazine ve Maliye Bakanlığını ilgilendiriyor. Biz gerçekten dinleyemedik, -ben ısrarla, ısrarla- Veysel Eroğlu’ydu Komisyon Başkanımız orada da söyledim bizim aslında dinlememiz gereken Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıydı belki Türkiye Sınai Kalkınma Bankasıydı, özel bankacılık sektörüydü, Hazine ve Maliye Bakanlığıydı çünkü tüm dünya artık bunun hazırlığını yapıyor. Şimdi, hani karbon vergisini söylüyoruz, Avrupa Yeşil Mutabakatı ama bizim bu uyum sürecine yani Paris İklim Anlaşması’nı imzalayalım evet, biz de istiyoruz imzalayalım ama gereklerini yerine getirmekte ne kadar samimiyiz? Finansal olarak evet, fonlardan yararlanacağız, ki geçmişte de yararlanmışız biz -hani bunları söylemekte hiçbir beis yok- işte, Türkiye, Konutlarda Enerji Verimliliği Finansman Programı’ndan 300 milyon dolarlık kredi sağlamış daha önce ama ne yazık ki bu paraların büyük bölümü klimalara gitmiş projelerde yani. Ondan sonra işte, mesela, 2011’de yine kalkınma bankaları iklim fonlarının yüzde 90’ını HES’lere harcadılar biliyoruz. İsrarla ısrarla uyardım yine İklim Krizi Komisyonunda dedim ki bakın, kuraklık kapıda yani çiftçiler... Hani arkadaşlarımız biraz önce dedi ki “Ülkeler arasında savaş çıkacak.” bırakın ülkeler arasında savaş çıkmasını şu anda köyler arasında savaş çıkıyor, baraj kapakları açılıyor kapanıyor diye. Dolayısıyla inanılmaz bir şekilde şu anda kuraklık var ama ne yapıyoruz, işte, madenler ile taş ocaklarıyla bütün kaynaklarımızı yok ediyoruz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Çok Değerli Vekilim, yavaş yavaş toplarsak sevineceğim.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hemen topluyorum kusura bakmayın. Evet, çok bekledim artık bu kadarını hak edeyim, çok beklediğim için.

Şimdi dolayısıyla biz tüm bunlar için ne kadar para ayırabileceğiz? Yani biz bunları nasıl gerçekleştireceğiz? Ben bunları da merak ediyorum. Son sözlerimi söyleyeceğim izninizle Sayın Başkan.

Şimdi, özellikle benim kendi asli Komisyonum Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. Dolayısıyla Sibel Vekilim birazcık değindi ama lütfen toplamda hani bizim ne para konusunda söylediklerimize alının ne samimiyet konusunda söylediklerimize alının çünkü hakikaten 2011 yılında özellikle yani övünmekle bitiremeyerek imzalanan ve 2011’de kanunlaşan İstanbul Sözleşmesi’nin bir gece ansızın yani ne yazık ki içimi de çok acıtan... Kızıyor bizim Adalet ve Kalkınma Partili arkadaşlarımız ama o kelimeyi özellikle kullanacağım bir “erkek” tarafından aslında bir uluslararası sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi ve Meclisin onayından geçen bir sözleşme hukuka aykırı bir biçimde kaldırıldı. Şimdi, dolayısıyla, seviniyoruz Paris İklim Anlaşması onaylanacak diye ama yarın öbür gün, hani bir gün yine bir kişinin kararı... Ama neyse biz diyoruz ki bizim iktidarımızda olmaz, değil mi Sayın Genel Başkan Yardımcım? İnşallah diyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum, sabrınız için de çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Biz size teşekkür ederiz Jale Hanım.

Oğuz Bey, bu kadar uzun bir maratondan sonra toparlayıcı ve böyle bütün konuşmaları özetleyici bir müdahaleyi sizden bekliyoruz.

Buyurun.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Sayın Başkanım, fark ettiğiniz gibi çok bekledim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Yalnız Oğuz Bey, eğer böyle başlarsanız...

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Dolayısıyla, siz akşam yemeğinizi yiyeceksiniz.

Şimdi, Değerli Başkanım, işin içeriğiyle ilgili, anlaşmayla ilgili birçok söz alındı, arkadaşlarımız ifade etti onlarla ilgili çok detaya girmeyeceğim ama yani birkaç ara başlığı ifade etmeme müsaade edin. Eleştirilerin temel nedenlerinden bir tanesi -yani kızmaca, darılmaca yok- çok açık, o beş yıllık ya da altı yıllık müzakere süreci demiş olduğumuz süreç içinde dahi Türkiye Cumhuriyeti'nin gerek Enerji Bakanlığı üzerinden gerek Çevre Bakanlığı üzerinden yapılan, Orta Vadeli Programlara yansıyan, revize edilen tekrar yansıyan konuların hiçbirinde Paris İklim Anlaşması'na gösterilecek duyarlılıkla ilgili ciddi bir şey yok, şimdi bunu kabul etmemiz lazım; bunu kabul edip bu anlaşmayı onayladıktan sonra... Anlaşmanın gelmiş olması, onaylanmış olması, onaylanacak olması, bununla ilgili bir mutabakat olması Mecliste çok kıymetli ama anlaşmayı onaylayınca bu iş bitmiyor, anlaşmayı onaylayınca yeni bir süreç başlıyor; o da o anlaşmanın... Çünkü anlaşmanın bir yaptırımı yok; dolayısıyla, biz anlaşmanın içeriğini doğru bir şekilde yönetmekle ilgili kendi iktidarımızı -yani o iktidar her zaman Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı olmayacak, 2050'de de bir iktidar olacak, 2030'da da olacak, 2023'te de olacak, kim olacaksa o iktidarlara- yarın öbür gün muhalefette olduğunuzda siz, biz muhalefette olduğumuzda biz, o iktidarı yaptığı işler konusunda uyarmamız gerekiyor, yapması gereken işler konusunda uyarmamız gerekiyor; yetmiyor çünkü tek muhatabı Türkiye değil, diğer ülkeleri de o iktidarın devlet mekanizmasının kendi sorumlulukları konusunda dostça, işte yumuşak güç çerçevesi içinde uyarması gerekiyor.

“Bizim tarihi sorumluluğumuz var yok” tartışması bir cümlelik bir nottur, tarihe düşülür ama Kastamonu'daki sel felaketini hepimiz gördük, o onun sonucu. Bizim tarihi sorumluluğumuz olmayabilir ama biz Akdeniz havzasında yaşıyoruz. Akdeniz havzasında yaşadığımız için bu küresel ısınmanın getirdiği bütün sonuçlardan diğer ülkelerin tamamından belki de daha fazla etkileneceğiz, tek başımıza etkileneceğiz, diğer ülkeler de etkilenecek Akdeniz havzasındaki. Dolayısıyla, bizim kendi geleceğimiz için, ülkemizin kendi geleceği için sahip çıkmamız gereken şeyler var; onu müsaadenizle vurgulamak istedim.

İkincisi; ya bu bizim eleştirilerimize karşı Adalet ve Kalkınma Partili arkadaşların çok sert karşılıkları oluyor. Ya şunu bir müsaadenizle tekrardan bir yerli yerine oturtalım. Bizim görevimiz eleştirmek arkadaşlar, bizim görevimiz eleştirmek. Eleştiriyi beğenmiyor olabilirsiniz başım üstüne; çıkarsınız cevabını verirsiniz, o da tutanaklara girer, eleştiri de tutanaklara girer, yarın öbür gün birisi oturup da o toplantıda neler konuşulmuştu diye baktığı zaman iktidarın da muhalefet partisi milletvekillerinin de ne söylediğini oradan görür zaten ya da kamuoyuna yansır da oradan görür. Bunu böyle bir susturma çabasına ya da “Muhalefetin aslında kullanması gereken dil budur”u tarif etme, ileri demokrasi aşamasına tırnak içinde götürmenin bir anlamı yok. Türkiye’de ilk defa muhalefet olmuyor, ilk defa iktidar da olmuyor, köklü bir Parlamento geleneği olan, Allah’tan ki köklü bir Parlamento geleneği olan bir ülkedeyiz; Osmanlı’dan başlayan Cumhuriyet’e akseden bir gelenek var ve o geleneğin devamında da bugün Gazi Meclisin çatısı altında hep beraberiz. Dolayısıyla, bir siyasi eleştiri gerçekleştiği zaman o siyasi eleştiriye başka bir siyasi cevapla yaklaşmak çok mümkün. Örneğin bazı arkadaşlarımızın siyasi eleştirileri oldu, işte Hasan Bey burada, karşımda, kendi üslubunca o siyasi eleştirilere benim katılmadığım ama üslubunu bozmadan bir cevap verdi, benzer bir şekilde Milliyetçi Hareket Partili milletvekili arkadaşımız da bir cevap verdi. Ben içeriklere katılmıyorum ayrı mesele ama onlar kendi üsluplarını bozmadan cevap verdi ama söz konusu olan Sayın Ahmet Hamdi Çamlı olunca mevzu değişiyor. Bakın, bir kere yapmış olsa diyeceğiz ki ağzından kaçtı, eksiklik oldu, yanlışlık oldu; insanız hepimiz heyecana kapılırsınız. Bir değil, iki değil, üç değil; Genel Kuruldaki tavırlarını da

biliyoruz arkadaşımızın. Keşke burada olsaydı, onun da duyduğu bir şekilde ifade ediyor olsaydık ama ben bu tutanakları kendisine postalarım, görür bunları; yarın öbür gün Komisyona geldiğinde tekrardan konuşma imkânımız olur. Bu üslup doğru bir üslup değil. Eleştiri sert de olabilir, siz de aynı sertlikte siyasi eleştiriye cevap verirsiniz ama yani olmaması gereken kelimeleri kullanmak, bunları ifade etmek, Dışişleri Komisyonunun zaten üslubunda ve tarzında olmayan bir şekilde germek şu pandemi ortamında toplantının da bu kadar uzadığı bir ortamda uygun bir toplantı ortamı yaratmıyor. Bunu kayıtlara geçmesi için özellikle ifade etmek istedim.

Bir diğeri... Şu anda özel bir durumdayız, yani pandemi sürecindeyiz. Dolayısıyla toplantı süresinin çok uzuyor olmasının hepimizin sağlığına bir zararı var ama pandemi döneminde olmadığımız zamanlarda da toplantı uzamasın diye iktidar kanadındaki vekil arkadaşların çok ısrarcı davrandıklarına şahit olduk pandemiden önce.

Şimdi, arkadaşlar, bu Anlaşma tarihi bir anlaşma, Paris İklim Anlaşması. İyi ki geldi, iyi ki Genel Kurul geçecek ve onaylanacak. Biliyor musunuz bugün Çevre Komisyonu nasıl toplandı? Çevre Komisyonu Başkanına Komisyonu toplaması için çağrı yapıldı. Sayın Komisyon Başkanı dedi ki “Bizim için toplanmayı gerektirecek bir durum yok.” Sonra muhalefet milletvekilleri imza topladı “Eğer siz çağrıyı yapmazsanız biz bu imzaları devreye sokup Komisyonu toplayacağız.” dendi ve Komisyon toplandı arkadaşlar. Çevre Komisyonu Paris İklim Anlaşması için toplanmayacak, saatlerce konuşmayacak da ne zaman konuşacak? Yani bu Parlamentonun işleyişini aksatacak bir iş yapmanın bir anlamı yok. Doğal olarak Dışişleri Komisyonunda da konuşulacak ama Çevre Komisyonunda bir zorluk olmadan bu konuşulmuş olsa belki Dışişleri Komisyonundaki konuşma iki saat sürecek, bir saat sürecek çünkü Dışişleri Komisyonunda bu tartışmalar bütün diğer anlaşmalar Dışişleri Komisyonuna geldiği için, hangi konuyla ilgili olursa olsun uluslararası anlaşmaların tamamı Dışişleri Komisyonuna geldiği için Dışişleri Komisyonundaki arkadaşların bu konularla ilgili yerleşik bir yaklaşımı var zaten, o yaklaşım çerçevesi içinde konu çözülmüş olacaktı.

Sayın Başkan, teşekkür ediyorum. Fazla uzatmamaya çalıştım ancak bu kadar oluyor.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Toplantımızın gidişatı ve sorulan soruların bir an önce cevap bulması açısından anlaşmayla alakalı soruların cevaplarını Değerli Bakan Yardımcılarımızdan alalım. İşleyişimizle ilgili getirilen birtakım eleştirilere sonunda ben cevap vermek üzere sözümü saklı tutuyorum. Ben de çok uzun süredir bekliyorum, bir daha konuşayım.

Evet, teknik konularda yöneltilen soru veya eleştirilerle alakalı cevabı nasıl yapalım? Yavuz Bey, siz mi başlamak istersiniz? Mehmet Emin Bey, siz mi? Nasıl?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Olur Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Peki, Yavuz Bey, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, öncelikle, yapıcı katkılar için gerçekten çok teşekkür ediyoruz, son derece verimli, yapıcı yorumlar da aldık. Ben, genel hatlarıyla cevapları özetlemeye çalışacağım çünkü birkaç noktada soruların özetlendiğini fark ettim. Öncelikle, tabii, çoğunlukla sorulan ilk soru “Neden geç kalındı, beş yıl neden beklendi?” daha sonra, yine, finansman boyutuyla ilgili birtakım eleştiriler ve sorular geldi. Yine, gelişmekte olan ülke statümüzle ilgili yoğunlukla birtakım sorular geldi. Öncelikle, bu 3 soruya cevap vermek isterim.

Biz, tabii, 2016’da imzaladık Paris Anlaşması’nı. Beş yıl boyunca bu anlaşmayı imzalamak için oturup beklemiş bir ülke değiliz. Bu Paris Anlaşması’nın kendisi zaten yaşayan bir süreç, durağan bir süreç değil. Hâlâ Paris Anlaşması’nı imzalayan ülkelerin de kendi içlerinde bu kriterlere uyum

sağlamakla ilgili tartışmaların çoğunlukta olduğunu görüyoruz. Biz buna rağmen Türkiye olarak Paris Anlaşması'nı imzalamasak da konuşmamda da ifade etmeye çalıştığım şekilde özellikle yutak alanlarının çoğaltılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi konusunda çok ciddi hazırlıklar içerisine girdik. Bu yaşayan süreci Türkiye için bir kazanıma dönüştürmeye ve Paris İklim Anlaşması'nı en güçlü olduğumuz dönemde imzalamaya çok ciddi bir hazırlık süreci içerisinden geçtik ve nihayetinde... Dünyada da iklim değişikliğiyle ilgili tartışmalar çok hızlı ilerliyor, iklim değişikliğinin olumsuz etkileri çok hızlı geliyor ve hem bölgesel örgütler hem küresel örgütler hem uluslararası toplum bu iklim değişikliğinin sonuçlarıyla mücadele konusunda çok hızlı bir tartışma içerisindeler. Türkiye de asla geç kalmış bir ülke değil. Bu zamana kadar... Tabii ki her anlaşmanın bir müzakere süreci var, az önce Bakan Yardımcımız Mehmet Emin Hocamız da ifade etti. Sadece kendisinin yaptığı seyahatler, bizlerin yaptığı seyahatler, Sayın Bakanımızın, Sayın Cumhurbaşkanımızın, bütün ilgili kurumlarımızın bu yönde beş yıl boyunca ortaya koyduğu çetrefilli görüşmeler aslında Paris Anlaşması kapsamında ülkemizin maksimum kazanımla bu anlaşmayı imzalamaya hazır olduğu bir dönemde ve özellikle, yine az evvel de ulusal beyanımızda da kayda geçirdiğimiz şekilde buradaki statümüzden kaynaklanan olumsuzlukları minimize etmeye yönelik müzakereler sebebiyle beş yıl geçtikten sonra bunu imzalıyoruz. Ama burada Türkiye'nin herhangi bir kaybı söz konusu değil. Az önce de ifade ettiğim gibi biz bu süreçte çok ciddi hazırlıklar içerisinde olduk ve bu hazırlıklarımızı da bu yaşayan süreç nispetinde her zaman iletmiyoruz...

Aslında dünyada da bu Paris Anlaşması az önce bazı milletvekillerimiz de ifade etti yani yaptırım boyutuyla, çok ciddi yaptırımlar getirmeyen ama önemli taahhütleri ortaya koyan bir irade beyanı aslında. Neyin irade beyanı? Türkiye'nin dünyada ortaya konulan ve iklim değişikliğinin etkileriyle de mücadele anlamında çok ciddi sonuçlar doğuracağına inandığımız bu kalkınma modeline inancının ve bu kalkınma modeline desteğinin bir irade beyanı. Türkiye elbette, Paris Anlaşması'nı Yüce Meclisimiz uygun gördüğü takdirde bu anlaşma kapsamında ortaya koyduğu taahhütlerin takibi konusunda da imza attığı her uluslararası sözleşmede olduğu gibi bu taahhütlerini kararlılıkla yerine getirmeye devam edecek sorumlu bir ülke olacaktır. Bu da aslında az önce Yunus Emre Bey'in sorusuyla da ortaya konuldu yani bu anlaşmayı imzalamamızın uluslararası prestijimiz açısından ne tür kazanımlar getireceği aslında Cumhurbaşkanımızın Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda bir vizyon konuşması teşkil eden ifadeleri ve mesajlarının oluşturduğu etki Türkiye'nin Paris Anlaşması'na imza atmasının oluşturduğu etki, dahi Türkiye'nin ne kadar uluslararası toplumun sorumlu ve duyarlı bir ülkesi olduğunu da ortaya koyan nispette idi ve açıkçası tabii, bizim için bir uluslararası sözleşmeyi imzalamanın temel motivasyonu işte, "Bütün uluslararası toplum kabul etti, biz de prestijimiz için bunu imzalamak zorundayız." şeklinde değil bizim ulusal çıkarlarımız, hak ve menfaatlerimiz ne nispette evrilecek? Bizim temel motivasyonumuz budur ve hak ve menfaatlerimizi koruduğumuz nispette, kendi tezlerimizi ve argümanlarımızı elbette uluslararası toplumun sorumlu bir ülkesi olarak hayata geçirdiğimiz, uygulamaya koyabildiğimiz müddetçe prestijli bir ülke olacağımıza inanıyoruz ve bunun da imza attığımız her uluslararası sözleşme gibi Paris Anlaşması tartışmalarında da Türkiye'nin konumunu güçlendiren bir sürece evrildiğini memnuniyetle takip ediyoruz, müşahade ediyoruz.

Gelişmekte olan ülke statümüz gelişmiş ülke iddiamızla çelişiyor mu? Tabii, konuşmamda da ortaya koydum, ifade etmeye çalıştım yani buradaki Paris Anlaşması ve Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ndeki kategorizasyonlar daha çok tarihsel sorumlulukla ilgili. Aslında Kamil Hocam cevap verdi konuşmasında yani burada Türkiye'nin sorumlulukları, küresel iklim değişikliği bağlamındaki sorumlulukları tarihsel sorumluluğunun dışında bir kategorizasyon olduğu için biz buna itiraz ediyoruz ve ulusal beyanımızda bunu ortaya koyuyoruz. Elbette Türkiye şu anda bir G-20 ülkesi olarak ve dünyanın en çok insani kalkınma yardımları hamlesinde bulunan bir ülke

olarak burada gelişmiş ülke iddiasıyla çelişen bir pozisyonu burada savunmuyor, aksine çevrenin kirlenmesinde, küresel iklim değişikliğinde sorumluluğu daha çok olan ülkelere nispeten daha çok sorumlulukla yüzleşme konusundaki itirazını burada hayata geçiriyor ve ulusal beyanımızla da aslında ortaya koyduğumuz konu bu. Türkiye'nin gelişmiş ülke olma iddiasıyla çelişen bir durum burada söz konusu değil.

Finansman tartışmaları bu anlaşma kapsamında son derece tali olarak değerlendirilmesi gereken bir konu. Milletvekillerimiz ifade ettiler, Türkiye için burada tartışılacak finansmanın miktarı açıkçası Türkiye'nin cüssesiyle, Türkiye'nin büyüklüğüyle, Türkiye'nin kapasitesiyle kıyas dahi kabul etmeyecek bir finansman. Tartışmalar... Bu konuda zaten Türkiye'nin aldığı herhangi bir finansman da söz konusu değil. Bu konuda elbette Glasgow'da düzenlenecek taraflar konferansında da bu görüşmeler sürecektir ama bizim temel motivasyonumuz Türkiye'yi dünyadaki bu yeni kalkınma modeline hazırlamak ve kalkınma modeline uyumlu şekilde gelişmesini, kalkınmasını her daim diri tutmak, güçlü tutmak dolayısıyla burada finansman son derece tali, ikincil bir tartışma konusu olarak değerlendirilmeli, ifade edilmeli. Bizim için zaten az önce Milletvekilimiz Oya Hanım da ifade etti: Burada uluslararası ölçekte oluşturulan Yeşil İklim Fonu'ndan da Türkiye'nin yararlanması söz konusu değil çünkü bulunduğu kategori itibarıyla bu teknik olarak mümkün değil bu vesileyle Oya Hanım'ın o sorusuna da cevap vermiş olayım yani burada sizin de ifade ettiğiniz gibi 100 milyar dolarlık taahhüdün son derece cüzi bir kısmı, 8,8 milyar dolarlık kısmı toplanabildi ve bunun şu anda 6 milyar doların üzerindeki kaynağı özellikle ek dış ülkelerin kullanımına şu an projelendirilmiş durumda, harcaması bu projelerin hayata geçmesi nispetinde takip ediliyor.

Avrupa Birliği boyutu da burada çok kritik bir mesele çünkü dış ticaretimizin -Aydın Bey'in de ifade ettiği gibi- yüzde 42'sini Avrupa Birliğiyle gerçekleştiriyoruz. Burada Avrupa Birliği içerisindeki tartışmalar bizi yakından ilgilendiriyor tabii, her şeyden önce ticaretimiz boyutuyla. Bu noktada tabii ki Avrupa Birliğinin de aslında... “Şimdi mi aklınıza geldi?” gibi bir soru oldu. Avrupa Birliğinin de bu tartışmalar sonucunda hayata geçirdiği Yeşil Mutabakat'ın uygulama tarihi, kabul edilme tarihi 2019 dolayısıyla burada bir gecikme söz konusu değil. 2019'dan bu yana aslında Avrupa Birliği içerisindeki tartışmaları da yönlendirici şekilde Türkiye bu sürecin içerisinde oldu ve nihayetinde Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatına Uyum kapsamında biz de kendi Yeşil Mutabakat Eylem Planı'mızı temmuz ayında Resmi Gazete'de yayımlayarak bu konudaki irademizi de ortaya koymuş olduk.

Yine, birtakım spesifik sorular geldi, onları da kısaca cevaplamak isterim.

Tabii, Murat Bey şu an aramızda değil, kişisel kapasitemle ilgili yorumları da oldu ama onları saygıyla karşılıyorum tabii ki. İklim değişikliği değil iklim krizi kavramı kullanılmalı diye kavramsal bir tartışmaya da atıfta bulundu. Bu tabii, şu an imzaladığımız anlaşmanın başlığı dahi iklim değişikliği. Terminolojide hâlâ iklim değişikliği kavramı kullanılmakla birlikte bunun bir krize dönüşmemesi için aslında bütün bu çabalar yani iklim değişikliğinin elbette dünyada birtakım fırsatları beraberinde getireceğine yönelik tartışmalar da söz konusu ama burada kavramsal bir tartışmayı bu aşamada bu uluslararası metinlere ve ulusal metinlerimize dercetmek mümkün değil. Eğer bu iklim değişikliğinin bir sebep olduğunu unutmadan bu sebebi ortadan kaldırmaya yönelik hazırlıklarımızı ve uyum çalışmalarımızı etkin bir şekilde ve sonuç odaklı bir şekilde hayata geçirebilirsek zaten iklim krizinin de önüne geçmiş oluruz. Tabii ki bu etkin politikalar uygulanmadığı takdirde ne tür felaketlerle karşılaşacağımız ve bunun bir krize dönüşeceğine yönelik pek çok örneği saymak burada mümkün.

Yine, Yunus Emre Bey'in OECD ve G-20 ülkesi olarak bunu onaylayan son ülke olmamıza atıfta bulunarak... Tabii ki bizim temel motivasyonumuz, az önce söylediğim gibi yani ilk ülke olmak, son ülke olmak değil burada kendi hak ve menfaatlerimizin sonuna kadar takipçisi olup anlaşmayı

imzalamaya en hazır olduğumuz dönemde imzalamak. Bunun tabii, burada ulusal çıkarların prestijini önünde geldiğini zaten ifade ettim. Amerika örneği de bunlardan biri yani Paris Anlaşması'na Amerika taraftı sonra çıkarlarına uymadığını beyan etti, sonra geri çekildi. Tabii ki prestij önemli ama ulusal çıkarlarımızın da her zaman takipçisi olmak durumundayız ama biz OECD bünyesinde de yine, OECD'nin sorumlu bir ülkesi olduğumuzu Paris İklim Anlaşması'nın uygulanmasına yardımcı olmak üzere bir mekanizma teşkil edildi IPCC dediğimiz, Uluslararası İklim Eylem Programı, Türkiye bunun da yine OECD içerisinde Paris Anlaşması'nı onaylamadığı hâlde katılımcı ülkelerinden biri oldu. Bu da aslında hangi örgütte bulunursak bulunalım o örgüte katkı sağlayan, sorumlu bir ülke konumumuzu güçlendiren bir unsur oldu.

Yine, İsmail Bey'in göç bağlamında çok kritik bir sorusu oldu. Yine, Dünya Bankası verilerine atıfta bulunmuştum konuşmamda. Dünya Bankası 140 milyon insanın 2050 yılına kadar iklim değişikliği sebebiyle göçe tabi olacağını, yer değiştireceğini tahmin ediyor. Tabii, Türkiye için göçün farklı boyutları var, şu anda biz göç kapasitesi anlamında gerçekten limitlerimizi zorlayan ve artık sonuna gelmiş bir ülkeyiz. Türkiye için açıkçası iklim değişikliğinin göçe etkisi bu aşamada bizim için daha çok iç göç boyutuyla ele aldığımız bir konu ama tabii ki etrafımızda, coğrafyalarımızda şu ana kadar güvenlik sebebiyle bir geçiş ve varış noktası olan bir ülke olarak ulaştığımız bu kapasiteyi, önümüzdeki dönemde bu yer değiştirmesi tahmin edilen 140 milyon insan için de Türkiye için bir hedef ülke konumuna erişmemesi için, ulaşmaması için, böyle bir tehdidi ortadan kaldırmak için de gerekli hazırlıklarımızı sürdürüyoruz. Bu bağlamda bizim İçişleri Bakanımızın başkanlığında bütün ilgili kurumlarımızın teşrifleriyle ihdas ettiğimiz bir Göç Kurulu mekanizması var. Bu Göç Kurulu kapsamında yılda birkaç kez bütün kurumlarımızla birlikte göçün bütün boyutlarını ele alarak bir karar alıyoruz ve bu kararlara da harfiyen uyuyoruz. Göç Eylem Planı'mız bu kapsamda hayata geçirilmiş durumda, mutabık bütün kurumların mutabakatıyla. Hatta son Göç Kurulu'nu da eylül ayında gerçekleştirdik bu Göç Kurulu toplantısı marjında da yine Bakan Yardımcımız Mehmet Emin Hocamız orada da bu hususu gündeme getirmişti ve çok kapsamlı bir tartışmayı orada da iklim değişikliğinin göçe etkisi bağlamında gerçekleştirmiştik.

Gümrük Birliği'nin güncellenmesiyle ilgili Sibel Hanım önemli bir hususa değindi. Tabii, burada son AB Zirvesi'nde Komisyona müzakere yetkisi atfı önemliydi ama bizim beklentimiz 21-22 Ekim tarihlerindeki zirvede bu anlamda Gümrük Birliği'nin güncellenmesiyle ilgili müzakerelere başlamak üzere yetki verilmesi ve Türkiye'de artık Türkiye'nin bir hakkı olan Avrupa Birliği üyelik müzakereleri kapsamında son derece haklı bir beklentisi olan bu Gümrük Birliği'nin güncellenmesi hususu da temel beklentimiz, haklı bir beklentimiz. Burada, tabii, Paris Anlaşması'nın bir zorunluluk, ön koşul olmadığı ama Paris Anlaşması'na uyum sürecimizin Gümrük Birliği'nin güncellenmesine katkı sağlayacağı muhakkak.

Başkanım, atladığım soru varsa yazılı olarak da milletvekillerimizle paylaşabilirim. Genel hatlarıyla soruları bu şekilde cevaplamaya çalıştım.

Çok çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Mehmet Emin Bey, buyurun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkan, çok kıymetli milletvekillerimiz; Paris Anlaşması'yla ilgili yapmış olduğunuz katkılar için, güzel konuşmalar için hepinize teşekkür etmek istiyorum öncelikle.

Tabii, sorular içerisinde çok spesifik sorular vardı, Sayın Bakan Yardımcımız onları cevapladı ama benim baş müzakereci olarak yaşadığım şeylerle ilgili burada bazılarının gerçekten “Ne oluyor, ne yaptınız siz müzakerelerde?” sözleri veya bir tane vekilimizin yani “Siz az gelişmiş ülke olmak için tepindiniz.” gibi ifadesini çok kabul etmek istemiyorum. Ben milletvekili değilim ama gerçekten sabahlara kadar o müzakerelerde ter döken bütün Bakanlıktaki arkadaşlarımız, az gelişmiş ülke olmak için değil... Her sözleşmenin kendine has, ayrı özelliği vardır. Mesela, Montreal Sözleşmesi özellikle bu sera gazlarının azaltılmasıyla ilgili başka bir sözleşmedir. Türkiye orada gelişmekte olan ülke statüsündedir. Baştan beri yerimizi doğru konumlandırmışız ve ona göre de müzakereleri böyle yapıyoruz ama 1992’de birileri bizi yanlış bir yere konumlandırmış, bunu düzeltmek için aslında 1992’den beri bütün diplomatlarımız, bütün hukukçularımız, bütün müzakerecilerimiz bu konumdan çıkmak için uğraşmışlar yani o kuyunun içerisine atılan taşı çıkarmaya uğraşmışlar. Dolayısıyla o arkadaşlarımıza haksızlık etmememiz gerekiyor, çok büyük mücadele verdiler. Sabahın dörtlerinde -ben hatırlıyorum- Paris’te müzakere bitiyordu, saat yedide tekrar geliniyordu, öyle bir müzakere süreci yaşandı ve şunu ifade etmek istiyorum: Daha evvel çerçeve sözleşmesine taraf olmak için ve Kyoto için yaptığımız müzakerelerde de aynı şeyler yapılmış ve onun sonucunda da aslında ne olmuş? Biz hem 2010’da Kankun’da, 2012’de Doha’da, 2014’te Lima’da COP kararları çıkarmış ülke. Yani Türkiye Ek-1 ülkesidir ama Ek-1 ülkelerinden farklı bir yapısı vardır. Onun için de mesela Küresel Çevre Fonu, GEF dediğimiz fonlardan ülke bu müzakereler sayesinde faydalanır hale gelmiştir. Şu anda Tarım ve Orman Bakanlığının yürüttüğü bir sürü proje var, kapasite geliştirmeyle ilgili bir sürü proje o GEF altında yapılıyor. Eğer o müzakereler olmasaydı biz bu GEF’ten faydalanamazdık. Dolayısıyla o müzakereler gerçekten önemlidir ama burada bugün sabah saat 10’dan beri ben buradayım, işte 3-4 tane çok kıymetli parti arasında müzakereler bile bu kadar saat sürüyor, biz orada 197 ülkenin en zeki bürokratlarıyla, en zeki diplomatları ve hukukçularıyla mücadele ediyoruz. Kelime kelime her bir şey uluslararası anlaşmada müzakere ediliyor ve aynı anda 30 tane salonda müzakere ediliyor yani finans oturumunun olduğu salonda bizim Hazine ve Maliye Bakanlığının çok kıymetli bürokratları orada gidip saatlerce o müzakereleri yapıyor, bir kelimenin üzerinde belki günlerce tartışıyorlar veya azaltımla ilgili başka bir yerde tartışma oluyor, uyumlu ilgili başka bir yerde tartışma oluyor, dolayısıyla bütün bakanlıklar ve hatta TOBB’tur, TUSİAD’dır MÜSİAD’dır onlar da gelip onlarla müzakere ediyorlar. Dolayısıyla, gerçekten o 197 ülkeyi ikna etmek çok kolay değil, özellikle temel meselelerde çünkü bütün kararlar konsensüsle alınıyor, yani oy birliğiyle alınıyor. Bazen ben 197 ülkeyle, ekibimizle tek tek ikili görüşme yaptığımızda herkes “Tamam, siz haklısınız.” diyor ama el kaldırmaya gelince aramızdaki bazı siyasi problemlerden dolayı “hayır” diyorlar. Belli ülkeler var, diyorlar ki: “Türkiye’ye böyle bir kararı biz istemeyiz.” diyorlar. Biz bunları çok yaşadık, birebirde “Tamam” demelerine rağmen birileri... Veya grup kararı alıyorlar, halbuki orası parti... Her bir ülkenin kendi görüşlerinin ifade edildiği bir yer olmasına rağmen işte G-77, 140 ülkeyi domine eden o sene bir ülke var, diyor ki: “Biz grup kararı aldık, hiçbir şekilde sizin bu şeyinizi kabul etmiyoruz.” İçindeki 142 tanesi “evet” dese bile bir tanesi “hayır” deyince... Onlar da kendi içlerinde çünkü konsensüs kararı alıyorlar. Türkiye maalesef hiçbir grubun içinde de değil, orada tek başına. İklim müzakerelerinde hiçbir grubun içerisine de girememiş yıllardır. Ne diyorlar? Çünkü Türkiye’nin konumu biraz farklı yani ne gelişmekte olan ülke... Bu sözleşme için söylüyorum ama mesela İMF’ye göre Türkiye gelişmekte olan bir ülke, Dünya Bankasının birçok yerinde gelişmekte olan bir ülke ama o sözleşme özelinde değerlendirilmesi gereken bir durum olduğunu söylüyor. Türkiye’nin menfaati bu iklim çerçeve sözleşmesinde ek dışı olması gereken yani gelişmekte olan bir ülke olarak sayılması gerekiyor. Böyle olursa ülkemizin âli menfaatlerine hizmet eder. Ve biz bunu ne zaman dillendirdik biliyor musunuz? Aslında 2018’e kadar bunu hiç konuşmadık yani biz 2015’te “Ekten çıkalım.” demedik, 2016’da demedik. 1992’den 2018’e

kadar biz “Ek-1 listesinden ayrılalım.” demedik. Bizim için daha evvel aldığımız kararlar var, bu Paris Anlaşması’yla ilgili de “Türkiye’ye Ek-1’den farklı bir ülkedir diye bir karar alın, dolayısıyla öyle yürüyelim.” dedik ama o kararı da almadılar siyasi olarak veya kabul etmediler. En sonunda bizim buramıza geldiği için biz en son dedik ki 2018’de Katowice’de -Sayın Vekilimizin arz ettiği- biz böyle bir teklifte gittik. Bunu da içeride bütün bakanlıklarla istişare ederek yaptık aslında. Bana kalsa Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak Paris Anlaşması’nı o gün imzalayayım ama içeride de siz müzakere etmek zorunda kalıyorsunuz çünkü sizin burada paydaşlarınız var. Ülkenin menfaatine, Hazine ve Maliye Bakanlığını dinleyeceksiniz, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığını dinleyeceksiniz, Dışişlerini dinleyeceksiniz, Ticareti dinleyeceksiniz, Sanayiye dinleyeceksiniz ve onların ortak kararını oraya yansıtmak zorundasınız. Değilse, ben tek başıma Çevre Bakanlığı olarak desem ki: “Gidelim, çok çevreci bir şey, imzalayalım.” ama öyle olmadığını sizler de çok takdir edersiniz. Dolayısıyla 2018’de biz bundan çıkmak için müracaat ettik, gündeme alınmasını istedik, bizi ikna ettiler. Bizi gündeme almazlık yapmadılar, biz gündemden kendimiz çekildik, dedik ki: “Ya, iyi niyetle bu işi çözeceğiz.” dediler. Aynı, 2015’te Laurent Fabius da -o zaman COP Başkanı- Fransa’nın Dışişleri Bakanı, o zaman Hollande da Cumhurbaşkanı hem Cumhurbaşkanımız Sayın Erdoğan’a hem de bize milletin içerisinde yani o salonda, “planneri” de söz verdi, çıktı dedi ki “Türkiye’nin problemini benim başkanlığımda ben çözeceğim. Türkiye farklı özellikte.” dedi ama bir sene boyunca çözemedi. Sonrasında, Faslılar Marakeş’te söz verdiler, onlar çözemediler. Ondan sonra Polonyalılar söz verdi “Çözeceğiz.” diyor çünkü dönem başkanlıkları bir sene sürüyor, onlar çözemediler. Sonrasında Fiji başkanlığında Almanlar uğraştı, onlar çözemedi; çözemedi, çözemedi... Çünkü insanlar bir araya geliyorlar, diyorlar ki: “Tamam, yapacağız.” ama oylamaya gelince... Oylamayı da istemiyoruz çünkü refüze olmak da istemedik. Türkiye’nin, hakikaten, çok önemli diplomatları ve hukukçuları yanımızdaydı, hep beraber bu işleri yapmaya çalıştık ama geldiğimiz nokta şu oldu: Katowice’de bize “Biz bu sistemin içerisinde size çözüm bulamıyoruz.” dediler. Bizim aslında esas amacımız yani Paris Anlaşması’nın 4’üncü maddesinin birinci paragrafı diyor ki: “Gelişmiş ülkeler mutlak emisyon azaltımı yapmaya devam edeceklerdir.” Bu çok tehlikeli bir laf. Eğer biz gelişmekte olan bir ülke olursak mutlak emisyon azaltımı demek, emisyonlarımızı tutacaksınız, aşağı indirmeye başlayacaksınız yani sanayinizi durdurmanız gerekecek. Dolayısıyla bunun kabul edilemez olduğunu hem Ticaret Bakanlığı hem Sanayi Bakanlığı ve birçok kurum bunu söyledi çünkü bizim emisyonlarımız artıyor. Dolayısıyla biz dedik ki: “Yani böyle bir tehlike var.” Bunun tek yolu şu -müzakere tekniği açısından söylüyorum- aynı Paris Anlaşması şunu söylüyor: “Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere kredi verir. O 100 milyar dolarlık para gelişmiş ülkeler tarafından fona konur, gelişmekte olan ülkeler, az gelişmiş ülkeler ve ada ülkeleri bu paraları alır.” Eğer Türkiye iklim finansmanına ehil olursa otomatikman ne olacaktır? Gelişmekte olan ülke sayılacaktır ve o mutlak emisyon azaltımı meselesi de ortadan kalkacaktır. Bu yine içeride yaptığımız müzakerelerle müzakere tekniği açısından yürütülen bir meseledir. Yani bizim paraya ihtiyacımız var, alalım. Para hakikaten bu işin bir tarafı değildir ve şu ana kadar Sayın Bakan Yardımcımızın söylediği gibi, bizim resmi olarak -devletin dili yazılıdır- yaptığımız en ufak bir anlaşma yoktur, “3 milyar dolar” kulaktan duyma bir ifadedir. Evet, müzakerelerimiz devam ediyor yani Dünya Bankasıyla, Almanlarla ve Fransızlarla iklim finansmanı noktasında mücadelelerimiz devam ediyor.

Sadece bizim değil yani Sayın Vekilimiz dedi ki: “Brezilya, Arjantin ve diğer ülkeler de verdiler.” Yani mesela, Arjantin’in şeylerinden bahsedeyim size, doğrudur, Arjantin dedi ki: “2030’a kadar ben emisyonlarımı 2005’ten yüzde 18 azaltacağım.” “Yani aslında “409’dan 483’e çıkartacağım.” dedi. “Azaltma” demek artıştan azaltım ama “Bana para verirsiniz yani finansman verirsiniz şartlı olarak ben bunu 369’a düşüreceğim.” dedi yani dolayısıyla şartlı ulusal taahhütlerde bulundular. Her ülke

kendi menfaatlerini mutlak düşünüyor. “Bana hiç para vermezseniz, ben emisyonlarımı -2005’ten 409’du- 409’dan 483’e çıkartacağım ama para verirsiniz bunu 369’a düşürürüm.” diyor. Bunu kim söylüyor? Arjantin söylüyor.

Meksika ne diyor? “Meksika -biz yüzde 21 artıştan azaltım dedik ya- yüzde 22 artıştan azaltım yapacağım.” dedi. Bize çok benzeyen bir ülke Meksika ekonomik olarak yani bu müzakereleri de çok benziyor. Dolayısıyla bu konuda biz müzakere tekniği olarak aslında doğru gittik ve bir yere de geldik yani şu anda bu işe emek veren bir sürü arkadaşımız var bunlar başarılı oldu.

Bir de Paris Anlaşması’nın imzalanması çok kısa zamanda oldu ama meclislerden geçmesi süreç aldı. Ben size birkaç tane rakam okuyayım: Mesela, 2021’de 2 tane ülke Paris Anlaşması’na taraf oldu; 2020’de 4 tane ülke Paris Anlaşması’na taraf oldu; 2019’da 3 ülke taraf oldu, bunların bir tanesi de Rusya’ydı yani bizden de ekonomisi büyük; 2018’de 10 ülke taraf oldu; 2017’de 52 ülke taraf oldu; 2016’da 120 ülke taraf oldu. Dolayısıyla bu bir süreç. Neden bunu beklediler? Çünkü Paris Anlaşması 2020 yılında yürürlüğe girecek bir anlaşmaydı. Bir gecikme varsa Türkiye adına en fazla bir senelik bir gecikme vardır. Bu da bu müzakerelerin doğru yürütülmesi... Belki de pandeminin de etkisi oldu çünkü 2020 yılında Taraflar Toplantısı da yapılamadı. Onun yerine 2019’da yapıldı en son, 2021’de yine Glasgow’da yapılacak.

Çok fazla uzatmak istemiyorum, birkaç tane noktadan daha bahsetmek istiyorum. Bunun yanında taraf olan, hemen bu sözleşmeye taraf olan, Meclisten geçiren bir sürü ülke var, hiçbir şey yapmadılar sayın vekillerim, şu anda görüyoruz. Mesela Sayın Cumhurbaşkanımız New York’ta, hem de Kabine toplantısından sonra ısrarla 2053 yeşil kalkınma devrimini ve karbon nötrü açıkladı. Dünyada 40 ülkeden bir tanesiyiz karbon nötrü açıklayan şu anda. Geriye kalan 145 ülke hâlâ açıklayamadı ve biz INDC’lerimizi yani ulusal katkılarımızı yenilemek zorundayız, daha istekli ulusal katkılar vermek zorundayız. Ne için? 2053 karbon nötre ulaşmak için. Yani bu, aslında onların verdiği çok istekli ulusal katkılardan çok daha öte bir şey bizim verdiğimiz 2053 karbon nötr meselesi, çok iddialı bir şey ama şunu söyleyeyim: “Biz yapmayacağız.” demiyoruz. İnanın, bunun arkasından, bu Paris Anlaşması Meclisten geçsin, ondan sonra ocak ayında Antalya’da bir iklim şurası düzenleyeceğiz ve bütün bakanlıkları, bütün tarafları, özel sektörü oraya çağıracağız ve kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli bir yol haritasını, kimin ne yapacağı ve nasıl bir strateji geliştireceğimizi belirleyeceğiz ve 2053’ün başarılmaması için üniversitelerle proje yapıp, ciddi projeler yapıp kimin ne yapacağını belirleyeceğiz.

INDC’den bahsetti Sayın Yunus Emre Vekilimiz, evet, orada ekranda var. Biz bu INDC’ye sayın vekillerim, oturup kendi başımıza karar falan vermedik. O zaman 2015 yılında tam bir senelik çalışmayla... Üniversitedeki kıymetli hocalarımıza, onlara verileri verdik, Enerji Bakanlığı verilerini verdi, Sanayi verdi, Çevre Bakanlığı verdi ve onlar TIMES diye dünyanın kullandığı bir programa girdiler bu verileri ve bize dediler ki: “Türkiye’nin emisyonları böyle artacak.” O en üstte gördüğünüz şey, hiçbir şey yapmasa Türkiye, iklimle ilgili hiçbir tedbir almasa alacağı rakamlar bunlardı, 2030’a kadar böyle gidiyordu. O alttaki gördüğünüz de, yeşil olan da iklim değişikliğiyle mücadele edersek, yenilenebilir enerji yaparsak, iklim dostu projeler yaparsak yüzde 21 azaltılmış senaryoydu. Bunu bize hocalar verdiler, biz oturup kendi başımıza Bakanlık olarak yapmadık. Bu verileri verdiler, teknik olarak çok ciddi üniversitelerin verileriyle oldu.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Ama kırmızı gerçekleşti.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Şimdi, şunu söyleyeceğim: Bize -bakın, bu rakamı da paylaşıyorum sizinle- üniversiteler 2015’te dediler ki: “Türkiye’nin emisyonları 2030’a kadar hiçbir şey yapmazsak böyle olur ama tedbir alırsak böyle olur.” diye 2 tane grafik çizdiler, aradaki farka baktık, 2030’da yüzde 21, bunu da dünyaya duyurduk

ama gerçekleşmeye baktığımız zaman burada alkışlanacak bir şey var, biliyor musunuz? Alkışlanacak şey: 2015'te bizim gerçekleşmemiz hemen üstünde olmuş, 2016'da tam çakışmış yani o hocaların verdiğiyle, 2017'de çakışmış, 2018'de düşmeye başlamış, 2019'da düşmüş. Bu düşmenin sebebi ne biliyor musunuz? Enerji Bakanlığımızın yapmış olduğu yenilenebilir enerji projelerinin başarılı olmasıdır. Yani termik santraller... Şu anda biz 1 tane ÇED raporu bekliyoruz termik santralle ilgili koca Türkiye'de, bekleyen 2'ncisi yok.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Başka tezlere göre de yatırımların düşmesi olarak gösteriyorlar.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Türkiye'nin büyümesini görüyoruz. Çünkü neler oluyor? Onu da ben size söyleyeyim: Bizim sanayimiz yurt dışına mal satıyor, yurt dışına mal sattığı için de onlar gelip ülkemizi birçok yönüyle denetliyorlar ve diyorlar ki: "Siz iklim dostu ürün üretmek zorundasınız." Yani sanayi de kendiliğinden aslında dönüşüyor. Yurt dışına ihracatı yapabilmek için de dönüşüyor. Biz ülke olarak ekonomimizi düzeltebilmek için de yeşil iklim meselesine bakmamız gerektiğini ifade ediyorum.

Şimdi, Yeşil İklim Fonu'yla ilgili bir soru soruldu. Yeşil İklim Fonu'nda 8,8 milyar dolar para var -bunu Oya Hanım sormuştu- bunun 6,2 milyar doları proje olarak bu zamana kadar verildi. Kime verildi? 177 tane projeye, daha çok Asya-Pasifik, Afrika, Latin Amerika, Karayipler, Doğu Avrupa, öncelikle Afrika ve en az gelişmiş küçük ada ülkelerine verilmiş projelerdir. Topu topu 8 milyar dolar paranın 6,2 milyar doları dağıtılmış. Esas hesap sorulması gereken aslında her yıl 100 milyar dolar buraya fon vermesi gereken ülkeler neredeler? İşte, düne kadar Amerika bu anlaşılmaya çok hevesliydi, girdi. Bu anlaşmanın çıkması için Fransa'da Dışişleri Bakanı John Kerry sabahlara kadar uyumadı ama ertesi gün bir yönetim geldi, Paris Anlaşması'ndan çıktı. Çıkmaları da üç sene sürdü, şimdi tekrar girdiler. Tekrar girdiği zaman da, bakalım, şimdi gene istekliler ama üç sene sonra Amerika'nın tekrar nasıl düzen alacağını bilmiyoruz. En azından biz tutarlıyız yani bekledik, bütün müzakereleri yaptık. Türkiye'nin menfaatine olan müzakereleri yaptığımıza inanıyorum; gerçekten yapılmıştır. Eğer Türkiye iklim finansmanına ulaşırsa da uluslararası fonlara ulaşırsa da iklim değişikliğiyle mücadele etme ve emisyon azaltma noktasında ve uyum sağlama noktasında çok güzel projeler yapacaktır. Bana sorarsanız, dünyaya özellikle iklim değişikliğinde liderlik yapma hevesimiz vardır ve dezavantajlı ülkelere, sular altında kalacak ada ülkelerine, az gelişmiş ülkelere nasıl başka konularda sürekli yardım yapıyorsak Türkiye bence iklim değişikliği konusunda da liderlik yapmaya ve onlarla beraber bu mücadeleyi sürdürmeye azimlidir, kararlıdır; bunu Sayın Cumhurbaşkanımız son konuşmalarında ifade etmiştir. Buradan, bunun da altında bir şey aramamak gerektiğini, Türkiye'nin kalkınmasının, büyümesinin ve doğaya saygılı, iklime saygılı büyümesinin hepimizin menfaatine, öncelikle de çocuklarımızın, torunlarımızın menfaatine olduğunu ifade etmek istiyorum.

Paris Anlaşması'nın oy birliğiyle sizler tarafından geçirilmesini arzu ediyoruz. Bunun, Türkiye için ve dünyaya vereceğimiz mesaj için çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Kısa bir şey sorabilir miyim tek cümleyle Sayın Başkanım, müsaadenizle?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Buyurun Hocam.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Çok heyecanlandık şimdi bu kadar bilgi ışığında. Arkadaşların bazıları da bunu gündeme getirdi, acaba bu anlaşmanın yaptırımının olup olmaması sizce -bu kadar bire bir görüşmelere katıldınız- başarıda etken olur mu? Çok kısa bir cevap istiyorum.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Toplam başarıda.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Tabii, toplam, uluslararası boyutta.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Buyurun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YADIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Şimdi şöyle bir şey ifade etmek istiyorum: Sayın Hocam, bir kere, Birleşmiş Milletler, 197 tane ülke -o sistemin içerisinde ben Barcelona Sözleşmesi'ne de Başkanlık yaptım iki sene- birçok konuda, hemen hemen hiçbir siyasi konuda anlaşıyorlar; özellikle o 5 ülke birçok şeyi bloke ediyor. Bir tek çevre meselesinde, iklim meselesinde bir konsensüse zor da olsa varıyor yani bu kıymetli bir şey. Onun için, buna varmanın da tek yolu aslında oraya cezalandırıcı bir şeyleri koyamıyorlar “punitive” bir şey koyamıyorlar yani hesap sorma sistematigi var, raporlama sistematigi var.

Biz aslında son dönemde Dünya Bankasıyla çok güzel projeler yaptık. Mesela emisyon ticaret sistemini Türkiye’de bugün hayata geçirecek bir hâle getirdik yaptığımız projelerle. Şu anda çerçeve sözleşmenin ve Paris Anlaşması’nın içerisinde ne varsa hepsi bizim Bakanlığımız ve diğer bakanlıklar tarafından hazırlandı. Mesela Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı ortaya atıldı ve Türkiye Yeşil Mutabakat’la ilgili eylem planını açıkladı. Yani aslında hazırlıkları olan bir ülkeyiz, bu dönemi biz boş geçirmedik, bütün çalışmalarımızı yaptık. Mesela size şunu ifade edeyim: Dünya Bankası ile biz Washington’da ödül alan bir proje yaptık yani emisyon ticaretiyle ilgili MRV projesi yaptık ve bu proje ödül aldı dünyada ama ikinci fazı vardı, bunun uygulama fazı vardı, bize vermeye çok isteklilerdi ve son anda bize gelen mektup neydi biliyor musunuz? “Türkiye maalesef Paris Anlaşması’na taraf olmadığı için, çok iyi bir proje yapmasına rağmen ikinci fazını veremeyiz.” dediler.

Dolayısıyla aslında bir yerlerde şu yapılıyor: Bütün çok taraflı bankalar, Dünya Bankası sizi zorluyor “Siz bunu yapmazsanız, bu projeleri de alamazsınız, şunu da yapamazsınız, bunu da yapamazsınız.” diye. Dolayısıyla aslında sadece para meselesi değil, ülkemizin birçok yerde söz sahibi olabilmesi için bunu yapmak lazım ama bizim derdimiz cezalandırıcı olmak değil. Benim beklentim şahsen, Türkiye’nin kalkınmasını, büyümesini ve zenginleşmesini ama ahlaklı bir şekilde zenginleşmesini ve güçlenmesini yeşil kalkınma hamlesiyle gerçekleştireceğine inanıyorum. Dolayısıyla bir şeyden korkup Paris Anlaşması’na taraf olarak değil Paris Anlaşması’nı fırsata çevirerek Türkiye’nin kalkınmasını, büyümesini ve çocuklarımıza güçlü bir ülke bırakmak için ve bunu yaparken de doğaya ve bütün canlılara saygılı bir şekilde, sürdürülebilir kalkınmayı başararak bunu yapmamız gerektiğini ifade etmek istiyorum. Buradan da çok kıymetli bir başlangıç olduğuna ve sizlerin oylarıyla da bunun başarlacağına inanıyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyoruz.

Uzun süreli bir müzakerenin sonucunda herhâlde sorusu olan kalmadı diye düşünüyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Peki, bu statü farklılığı sorun olmayacak mı uluslararası arenada?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Jale Hanım...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yani gelişmekte olan ülke, gelişmiş ülke...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Pardon, söz talebiniz mi var?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yok, soruma cevap alamadım, onu sordum sadece. İsterseniz mikrofonu açın.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Son olarak lütfen, rica ediyorum...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bizim beyanımızda gelişmekte olan ülke olarak imzaladığımız söyleniyor ama statümüz değiştirilmedi; bu, uluslararası arenada, uluslararası hukukta ya da iç hukukumuzda sorun yaratmayacak mı? Ben bunu merak ettim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YADIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkanım, müsaade ederseniz çok kısa bir cevap vereyim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Çok kısaca lütfen, rica edeceğim...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YADIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Şimdi, Birleşmiş Milletler sistematığı içerisinde az gelişmiş ülkeler ve küçük ada ülkeleri net bir şekilde bellidir, bunların isimleri var yani küçük ada ülkeleri ve az gelişmiş ülkeler belli; kabul ediyorlar kendileri de ama hangi ülkelerin gelişmiş ülke, hangilerinin gelişmekte olan ülke olduğunu gösteren bir liste dünyada yok. Dolayısıyla bir statü olarak da böyle bir şey yok. Paris Anlaşması “Gelişmekte olan ülkeler bunu yapacak, gelişmiş ülkeler bunu yapacak, az gelişmişler bunu yapacak, küçük ada ülkeleri bunu yapacak.” diyor ama hiçbir yerde kimin gelişmiş veya kimin gelişmekte olan ülke olduğunu listelemiyor ama çerçeve sözleşmede sadece “Ek-1”, “Ek-2” ve “ek dışı” ülkeler var. Şimdi “Ek-1 ülkeleri gelişmiş ülkedir.” diyemiyoruz. Mesela “Ek-1” ülkelerinin içerisinde kim var biliyor musunuz? Beyaz Rusya var veya Moldovya vardı düne kadar. Yani şunun için söylüyorum bunu: Dolayısıyla hangi ülkelerin gelişmiş ülke olduğu, hangilerinin gelişmekte olan ülke olduğu belli değil. Paris Anlaşması’nda bunun yazımı yapılırken mümkün olduğu kadar bu eklerden uzaklaşarak yapıldı çünkü bu işin dinamik olması gerektiğini biz hep savunduk. Yani 92 yılında bir ülke gelişmiş ülke olabilir ama bugün gelişmekte olan ülke olabilir belli olaylardan dolayı veya tersi de olabilir ki bunun en güzel örneği Güney Kore’dir. 92’de gelişmekte olan bir ülke olan Güney Kore’ye bugün hiçbirimiz “gelişmekte olan ülke” diyemeyiz ama onun işine geldiği için o orada durmayı tercih ediyor, “Ben gelişmekte olan ülke olarak kalayım bu İklim Sözleşmesi’nde, kimse benden bir şey istemesin, para da istemesin.” diyor; hâlbuki şu anda 30-40 bin dolarlık millî gelire ulaşmış durumda. Biz de onun için diyoruz ki bu anlaşma dinamik olmak zorunda, dolayısıyla herkes kendini nasıl tanımlıyorsa ona göre yapmak zorunda ama iş realiteye gelince öyle olmadığını görüyoruz.

Bütün bu müzakereler sayın vekillerim, aslında bu yönde olmuştur. Onun için, böyle “Ne yaptınız?” falan dediginiz zaman biz üzülüyoruz, onu söylemek istiyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hayır, biz Meclis olarak öyle onaylayınca...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Evet, teşekkür ediyoruz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YADIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkanım, 2 tane ülke... Biz bunun için bekledik aslında “Ülkeler ne yapıyorlar?” diye de gözlemledik müzakere tekniği açısından. Bu sürede hem Rusya hem Polonya bu sözleşmeyi meclislerinden geçirirken beyanname verdiler. Bir tanesi dedi ki...

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Ama farklı konuda, çok farklı bir konu.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YADIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Neyse, önemli değil ama bir beyanname verdiler. Biri dedi ki: “Benim sosyoekonomik gelişmeme engel olmayacak şekilde ben bu anlaşmayı onaylayacağım.” Öbürü dedi ki: “Benim kömürüm var, kömürle ilgili bilmem ne...” Yani demek ki bir beyan yapılabiliyor, bunu da Birleşmiş Milletler kabul etti. Biz de Türkiye olarak “Biz bu anlaşmayı kendi ulusal katkılarımızla -sizin önünüze gelecek olan o- veya sosyoekonomimizi bozmayacak şekilde ve bir de gelişmekte olan ülke olarak imzalıyoruz.” dedik. Buna engel herhangi bir şey yok ama bunun da herhangi bir şekilde sözleşmeye şerh manasında bir

ifadesi de yok çünkü uluslararası sözleşmelere şerh konamaz ama bu beyanı yapmak zorundayız. Yarın bir şey olursa da biz bunu kendilerine göstereceğiz ama bizim bundan daha da iyi yapacağımızı ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Bundan sonraki soruları lütfen yazılı alalım.

Değerli arkadaşlar, teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1’inci maddesini okutuyorum:

**PARİS ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin 21 inci Taraflar Konferansında kabul edilen ve Türkiye Cumhuriyeti adına 22 Nisan 2016 tarihinde imzalanan “Paris Anlaşması”nın beyan ile birlikte onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3 – (1) Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarına sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Böylece oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

(2/3853) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Hasan Turan, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey’in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Akif Çağatay Kılıç

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi Komisyon Raporu’na herhangi bir şerh, anlaşılmaya şerh olmadığını gördük ama usulen bir şerh süresi vermek durumundayım. Müsaadenizle, şerhin olmadığı bir anlaşmanın mutluluğunu yaşayarak çok kısa bir süre vereceğim, uygun mudur arkadaşlar?

O zaman Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa bu akşam saat 22.00’ye kadar muhalefet şerhlerini iletmelerini rica ediyorum.

Evet, böylece burada bu saate kadar bekleyen ve söz almadan bekleyen, katkı veren bürokrat arkadaşlarımıza, 2 Bakan Yardımcımıza teşekkür ediyorum.

Benim de bir iki sözüm olacak, kusura bakmayın, bütün gün bekledim. Aydın Bey burada, kendisine benim sözlerimi iletebilir. Sayın Kamil Erozan uluslararası ziyaretlerimizde görüşmelerimize gittiğimiz ülkelerdeki büyükelçilerin katılımının doğru olmadığı tarzında bir eleştiri getirdi fakat Türkiye Cumhuriyetinin herhangi bir ülkedeki büyükelçisi sadece bir Hükümetin temsilcisi değildir, Türkiye Cumhuriyeti devletinin temsilcisidir. Aynı zamanda, Türkiye Büyük Millet Meclisimize gelen yabancı heyetlerin neredeyse hepsinde o ülkelerin büyükelçileri de Türkiye Büyük Millet Meclisine gelip görüşmelere katılmaktadır. Ben bunda bir olumsuzluk addedilmiş olmasını açıkçası pek anlayamadım ama bu anlamda cevabı da kayıtlara geçirmiş olayım.

Bugün uzun bir müzakere yaptık ve bu anlamda Komisyonumuza, zannedersem, benim dönemimde ilk kez bu kadar Komisyon üyesi olmayan milletvekili arkadaşımız katıldı, hepsine katkıları için teşekkür ediyorum. Ama Kamil Hocanın dile getirmiş olduğu bir konu vardı, ileriki dönem için bakarız, bugün için değil. Her zaman Komisyon üyelerimize öncelik vermek konusunda zaten alışlagelmiş bir usulümüz var, buna devam edeceğiz. Ama şunu söylemek istiyorum: Hakikaten pandemi şartları kolay zamanlar değil. Birçok arkadaşımız bu hastalığa duçar oldu, onunla mücadele etti. Onun için zaman zaman arkadaşlarımızın “Hızlanalım, kısa tutalım.” talepleri o anlamda cereyan etti diye düşünüyorum ve ediyor ve bunu da açıkçası çok garipsemiyorum.

Şimdi, bugün gergin ortamımız da oldu, ara vermek durumunda da kaldık. Tutanakları inceledim: Şimdi, Ali Öztunç Bey’i şu anda göremiyorum ama Oğuz Kaan Bey burada, Yunus Bey burada; kendisine iletebilirler görüşlerimi. Her milletvekilimizin Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında fikrini, görüşünü Genel Kurulda olsun, Komisyonda olsun dile getirmek tabii ki hakkıdır. Fakat Ali Bey’in dile getirmiş olduğu eleştirilerin içerisinde kullandığı bazı yaklaşımlar -benim şahsi kanaatim- birazcık sınırları zorlayarak bazı arkadaşlarımızın kendilerini farklı noktada hissetmelerine yol açmış olabilir.

Bununla beraber, Komisyonumuzun üyeleri olsun, olmasın, Genel Kurulda da birtakım tartışmalar olur, başka komisyonlarda olur. Bugün burada başka komisyonlarda olan arkadaşlarımız dile getirdi “Bizim komisyonlarda uzun uzun konuşmalar oluyor, farklı şeyler oluyor.” diye. Biz genelde belli bir üslubu, belli bir ahengi götürmeye çalışıyoruz, zaman zaman gerginlikler oluyor. Hiçbir arkadaşımızın ne söyleyeceğine ne söylemeyeceğine karar verecek noktada değiliz. Ama şunu söylerseniz katılırim: Herkesin eleştiri getirirken de bu eleştirilere cevap verirken de dikkat etmesi gereken belli birtakım üslupların olması gerektiğini düşünüyorum. Ümit ediyorum ki bundan sonraki çalışmalarımız içerisinde, Komisyon çalışmalarımız içerisinde bir daha bu tip bir gerginlik yaşamayız. Herkes hem eleştirisini yaparken hem de eleştiriye cevap verirken bu noktalara dikkat eder diye ümit ediyorum. Bugün önemli bir anlaşmayı görüştük, farklı görüşlerimiz olabilir zamanlama konusunda, içerik konusunda ama ben açıkçası 2 Bakan Yardımcımızın da burada bizlere ayırmış olduğu vakitte ve anlatıklarından gördüğüm kadarıyla uzun süreli bir emeğin ortada olduğu malum. Devletimizin birçok kurumunun içerisinde yer alan değerli bürokrat arkadaşların, farklı görevlerde olan arkadaşların, sivil toplum örgütlerinin de konunun içerisinde fikir, görüş beyan ettikleri, destek oldukları malum, güzel bir çalışmanın olduğunu düşünüyorum. Tabii ki her şeyin daha iyisi olabilir, geliştirilebilir.

Ümidim o yöndedir ki, hem dünyamız açısından sonuç itibarıyla... O dileğe kesinlikle katılıyorum, biz bu dünyayı çocuklarımıza, torunlarımıza emanet edeceğiz, daha doğrusu onlardan ödünç alarak buradayız. Dolayısıyla hepimizin dikkat etmesi gerekiyor, hepimize düşen görevler var. İnşallah, el birliği içerisinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında, ülkemizin ve milletimizin geleceğine ve dünyanın da iklim gelişmesine ve geleceğine katkıda bulunabilecek çalışmalara hep beraberce imza atarız.

Bu temenniyle de -sizlerin de başka gündeme getirmek istediği konu yoksa- Dışışleri Komisyonu 27'nci Yasama Dönemi Beşinci Yasama Yılı'nın Birinci Toplantısını kapatıyorum.

Komisyon üyelerimize ve yürütme temsilcilerimize tekrar teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati:20.28

